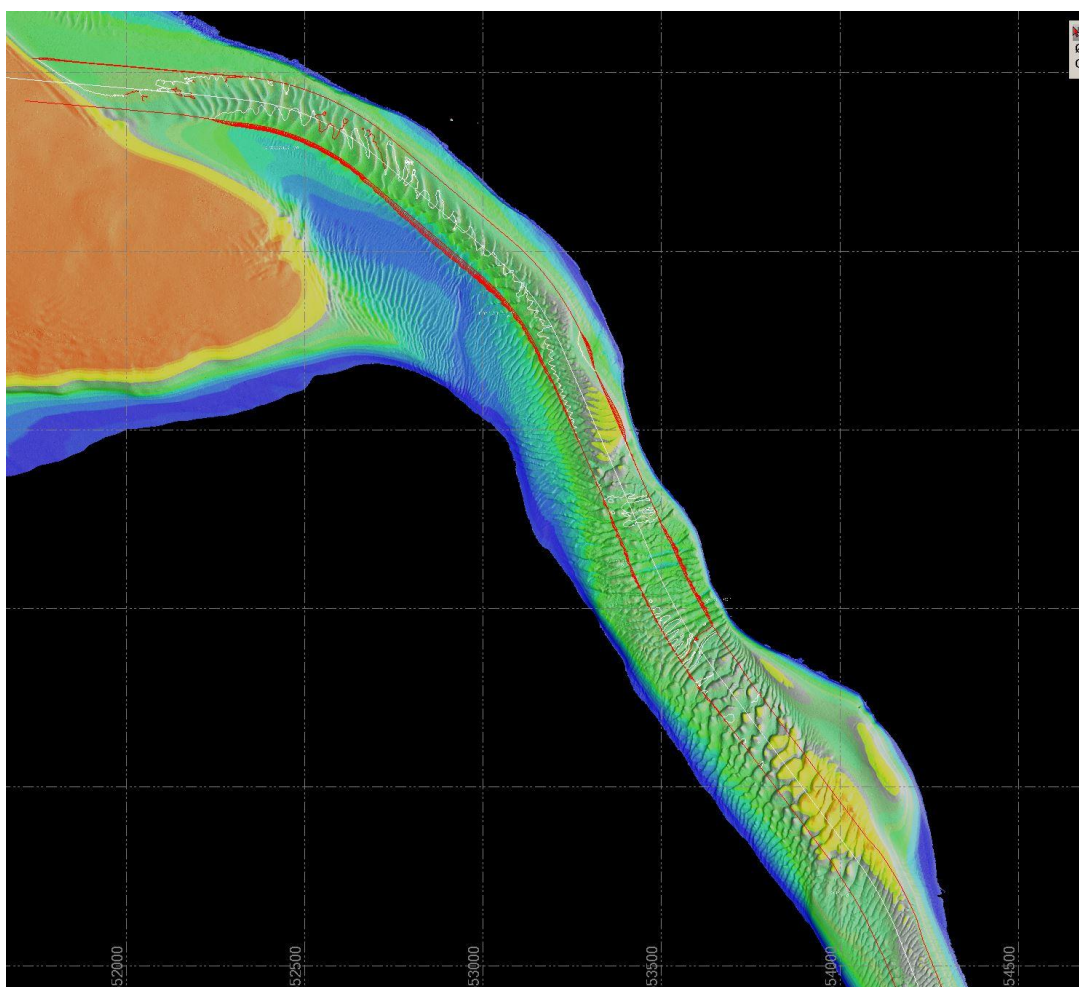

Láva govvádus

Deanu gieldda Juovlavuona fávlli
sajádatlávvaráhkadeapmi

Lávvaevttohus gullama várás
Našuvnnalaš lávvadovddaldat: 54412017001

Veršuvdnadieđut

Veršuvdna	Bvm	Govvadás	Divodeaddji(t)
R8	20.4.2020	Govvadás čikŋodatgárggiideami lasihuvvon, uhca divvumat	AEO
R7	14.4.2020	Njoammumiid guoskevaš kommentárat, čujuhemiid divodeapmi	AEO
R6	26.3.2020	Nuppástusat siskkáldas ja gielddas bohtán kommentáraid vuodul	AEO/GEM
R5	12.3.2020	Divoduvvon ortnet, ođasmahttimat sisdollui	GEM
R4	20.11.2019	Ortnega ja sisdoalu divodeapmi	AEO
R3	29.7.2019	Riska- ja raššodatanalyša ja lávvakártta lasiheapmi	AEO
R2	24.6.2019	VA ja áššedovdiraporttaid lasiheapmi	AEO
R1	10.10.2018	Ođasmahttimat ovdal VA gárvvásmuvvama	AEO
R0	30.3.2017	Áššegirjji vuosttamuš veršuvdna	MWS/AEO

SISDOALLU

1	BAGADUS.....	9
2	PROŠEAVTTA DUOGÁŠ	10
2.1	Prošeavtta ulbmilat	10
2.2	Doaibmabiju ulbmil	10
2.3	Dálá fávlli govvádus	11
2.4	Lávvonjárbohki čiknodat- ja govdotatnuppástusat	12
3	LÁVVAPROSEASSA JA OASSÁLASTIN.....	14
3.1	Ovdaprošeakta	14
3.2	Álggahus ja lávvaproseassa	14
3.3	Lávvaplána guoskevaš gáibádusat mearrádusa FOR-2014-12-19-1726 vuodul.....	14
3.4	Váikkuhusaid árvoštallama guoskevaš mearrádusaid nuppástusat	14
3.5	Lávvaplána	14
3.6	Oassálastin.....	15
3.7	Čađahanplána.....	17
4	RÁMMAT JA NJUOLGGADUSAT	18
4.1	Našuvnnalaš ja guovlluguovdasaš lávat ja njuolggadusat	18
4.1.1	Guovlluguovdasaš ja gielddalaš lárvaráhkadeami stivrejeaddji našuvnnalaš ulbmilat	18
4.1.2	Našuvnnalaš johtolatprográmma ja Kystverketa doaibmanplána	18
4.1.3	Sámedikki rávvagat gilirájiid olggobealát riikkaid geavahanulbmila nuppástuhttimis ja lárvaráhkadanráva	19
4.1.4	Politihkalaš stivren man Kystverket lea ožžon prográmmabajis 2014–2017	19
4.2	Guovlluguovdasaš plánat	19
4.2.1	Finnmárku guovlluguovdasaš johtolaprográmma jagiide 2018–2029	19
4.2.2	Boahttevuoda Finnmárku – guovllugárggiidanprográmma jagiide 2014–2023.....	20
4.2.3	Suopmelaš-norgalaš čáziiddikšunguovllu guovloplána jagiide 2016–2021.....	20
4.3	Gielddalaš lárvaráhkadeapmi.....	20
4.3.1	Gielddaláva guovlolávva	20
4.3.2	Gielddaláva guovloláva dárkkisteapmi	21
4.4	Oppalašlávát	22
4.4.1	Gávesluovtta–Gálbenjárgga sajádatlávva	22
4.4.2	Kvartsihttaruvkke oppalašlávát siskkáldas geainnuinis.....	23
4.5	Jođus lean lárvaráhkadanbargu	24
4.5.1	Geresgobi, Giemaža ja Vággečearu kvartsihttaruvkkiid sajádatlávva ja váikkuhusaid árvoštallan	24

4.5.2	Juovlavuona sajádatlávva	25
4.6	Dálá láhkaásaheapmi	25
4.6.1	Eanangeavahan- ja huksenláhka	25
4.6.2	Hámman- ja čáhcefávleláhka	26
4.6.3	Láhka luonddu mánggahámatvuodas	26
4.6.4	Nuoskkidanláhkaásaheapmi	26
4.6.5	Deanuláhka (Tanaloven)	26
4.7	Ásahusat, mearrádusat ja rávvagat	27
4.7.1	Čáhceásahus	27
4.7.2	Mearrajohtolatásahus	27
4.7.3	Lovssabággoásahus (lospliktsforskriften)	27
4.7.4	Deanu Juovlavuona guoskevaš lovssenráddjehusat	27
4.7.5	Fávleásahus	27
4.7.6	Fávleráva	28
4.7.7	Čáhcejohtolatmearkkaid ja navigerenvuogádagaid guoskevaš mearrádus (forskrift om farvannsskilt og navigasjonsinnretninger)	28
4.7.8	Mearrádus T-1442 ja ráva: Šláma vuhtiiváldin lávvaráhkadeamis	28
4.8	Oppalašsoahpamušat	28
4.8.1	Iehčanas riikkaid álgoálbmogiid ja čearddaid guoskevaš ILO oppalašsoahpamuš nummir 169	28
4.8.2	Espoo soahpamuš	28
4.8.3	Ramsara soahpamuš	29
4.8.4	Davvi-Atlántta luosasuodjalanorganisašuvdna NASCO	29
4.8.5	Eanadatsoahpamuš	30
4.9	Čázádagat	30
4.9.1	Deanujohka ja Deanuvuotna našuvnnalaš luossačázadahkan	30
4.9.2	Suodjaluvvon čázádagat	31
5	PLÁNAGUOVLLU GOVVÁDUS – DÁLÁ DILLI	32
5.1	Guovllu sajádat ja ráddjen	32
5.2	Ráhkadusvuodđu ja infrastruktuorra	32
5.3	Eanadat	Feil! Bokmerke er ikke definert.
5.4	Kulturbiras	33
5.5	Sápmelaš luondu ja kulturvuodđu vuhtii válddekeahhtá boazodoalu	34
5.6	Luonddu mánggahámatvuohhta	35
5.6.1	Šlájaid mánggahámatvuohhta	35
5.6.2	Mearraluonddutiipat	Feil! Bokmerke er ikke definert.

5.6.3	Luonddusuodjalanguovllut.....	41
5.6.4	Birrasa dilli	42
5.6.5	Čázádagat	43
5.7	Lagašbiras ja meahcejohtindoaibman	44
5.8	Luondduriggodagat	44
5.8.1	Eanandoallu	44
5.8.2	Boazodoallu	44
5.8.3	Meahcci	45
5.8.4	Guollevárit	45
5.8.5	Čáhcevárit.....	47
5.8.6	Ruvkeávdnasat	47
5.9	Deanu čázádat	47
5.9.1	Lávvonjárbohkki	47
5.9.2	Sedimeantta fievraseapmi.....	47
5.9.3	Fávlli iešvuodát.....	48
5.9.4	Johtolat fávllis.....	48
5.9.5	Botni iešvuodát.....	50
5.9.6	Rávdnjedilit.....	51
5.9.7	Dulvi ja jienjaid vuolgin.....	53
5.9.8	Mearrabotni nuoskivuohta.....	53
5.10	Ealáhuseallima intreassat.....	53
5.10.1	Kvartsihttaruvki	53
5.10.2	Ámmátguolástus.....	54
5.10.3	Mátkealáhus	54
5.11	Risakat ja raššodat.....	54
6	DOAIBMABIJUID GOVVÁDUS	56
6.1	Čielggadusmolssaeavttut.....	56
6.1.1	Váikkuhusaid árvoštallamis giedahallon čiekjudanmolssaeavttut	56
6.1.2	Nollamolssaeavttut.....	57
6.2	Válljejuvvon doaibmajut.....	58
6.2.1	Čiekŋudeapmi.....	Feil! Bokmerke er ikke definert.
6.2.2	Lánaid dahkan.....	60
6.2.3	Mearramearokat.....	61
6.3	Gáibádusat ja standárddaid válljen	64
7	VÁIKKUHUSAID ÁRVOŠTALLAN – LUONDDUBIRAS	65

7.1	Lávaplána.....	65
7.2	Prosedyra.....	65
7.3	Plána-, doaibmabidju- ja váikkuhusguovllu ráddjen	68
7.4	Árvvu meroštallan	69
7.5	Vejolaš váikkuhusat	70
7.5.1	Čieknudeapmi.....	Feil! Bokmerke er ikke definert.
7.5.2	Mássaidd fievrrideapmi látnan merrii.....	72
7.5.3	Mearramearkkaid vuodđudeapmi	72
7.5.4	Čoahkkáigeassu váikkuhusaid árvoštallamii gullevaš váikkuhusain	73
7.5.5	Váikkuhusaid árvoštallama čuožáhahkan leamašan molssaeavttuid ortnet.....	75
7.6	Ollislaš ortnet	75
7.7	Fuones váikkuhusaid duostundoaimmat	75
8	LÁVA GOVVÁDUS.....	77
8.1	Plánaguovlu	77
8.2	Eanangeavahanplána	78
8.2.1	Fávli.....	78
8.2.2	Luondduguovlu mearas	78
8.2.3	Eanandoallo-, luonddusuodjalan-, olgolihkadan- ja boazodoalloguovlu ja biedggoássanguovlu	78
8.3	Earenoamáš- ja ráddjenguovllut	78
8.3.1	Ráddjenguovllut.....	78
8.3.2	Earenoamášguovllut.....	78
8.4	Riskkat ja raššodat.....	79
9	LÁVA VÁIKKUHUSAT	80
9.1	Huksenmáddodat ja infrastruktuorra	80
9.2	Eanadat.....	Feil! Bokmerke er ikke definert.
9.3	Kulturbiras	82
9.4	Sápmelaš luondu ja kultuvra vuhtii válddekeahhtá boazodoalu	84
9.5	Luonddu mánggahámatvuotta	84
9.5.1	Šlájaid mánggahámatvuotta ja luonddutiipat	84
9.5.2	Luonddusuodjalanguovllut	85
9.5.3	Birrasa dilli	85
9.5.4	Čázádagat	85
9.6	Lagašbiras ja meahccejohttindoaimman.....	86
9.7	Luondduriggodagat	89

9.7.1	Eanandoallu	89
9.7.2	Boazodoallu	89
9.7.3	Meahcci	90
9.7.4	Guollevárít	90
9.7.5	Čáhcevárít.....	91
9.7.6	Ruvkeávdnasat	91
9.8	Deanu čázádat	92
9.8.1	Sedimeantta fievraseapmi.....	92
9.8.2	Fávlli iešvuodát.....	92
9.8.3	Johtolat fávllis.....	93
9.8.4	Botni iešvuodát.....	93
9.8.5	Rávdnjedilit.....	93
9.8.6	Dulvi ja jieñaid vuolgin.....	94
9.8.7	Nuoskkideamit.....	94
9.9	Ealáhuseallima intreassat	95
9.9.1	Kvartsihttaruvki	95
9.9.2	Ámmátguolástus.....	95
9.9.3	Mátkealáhus	96
9.10	Riskkat ja rašodát	96
10	SERVODATEKONOMALAŠ ANALYSA	98
10.1	Analyserejuvvon doaibmabidjomolssaeavttut.....	98
10.2	Bajásdoallogolut	100
10.3	Nuoskkideamit ja bázahusat	100
10.4	Ekosystemábálvalusat	100
10.4.1	Ekosystemabálvalusaid guoskevaš jurddabohtosat	101
10.5	Čoahkkáigeassu servodatekonomalaš ávkkiin	102
11	GASKAVUOHTA LÁHKII LUONDDU MÁŅGGAHÁMATVUOĐAS JA ČÁHCEÁSAHUSAS.....	104
11.1	Láhka luonddu máŅggahámatvuodas	104
11.2	Čáhceásahus	105
12	OLLAŠUHTTIN	106
12.1	Ollašuhttin ja ruhtadeapmi	106
12.2	Huksenlohpegieđahallama gáibideamis spiehkaseapmi	107
12.3	Dálá giddes mearramearkkaid váldin eret	107
12.4	Ollašuhttinvuohki	107
12.5	Leavvanmáalle dahkamat čiekŋudeami ja lánaid dahkama oktavuodas	107

12.6	Johtolaga dikšun doaibmabiju áigge	109
12.7	Risikaanalysa	109
13	GIEÐAHALLAN SURGGIID GUOVDU.....	110
13.1	Proševtta gieðahallama koordineren eará seadáhusaid vuodul.....	110
14	MILDOSAT.....	Feil! Bokmerke er ikke definert.
15	VUOÐÐOMATERIÁLA.....	114

1 BAGADUS

Kystverket lea dahkan Norgga eanangeavahan- ja huksenlága (plan- og bygningslov, manjelabbos maddái PBL) 3 §:a 7 momeantta čuovvu evttohusa Deanu gieldda Juovlavutnii johtti fávlliid guoskevaš sajádatlávvan. Kystverket lea Deanu gieldda guorrasemiin váldán ovddasvástádussan gieldda lávvadoaimmain lávvaplánema organiseremii ja oppalašlávvaevttohusaid dahkamii laktáseaddji barggaid, maddái lávvaevttohusa oaidnimássii ásaheami eanangeavahan- ja huksenlága 12 §:a 10 momeantta mielde.

Lávvaráhkadanprográmma válmmaštallama álggaheamis almmuhuvvui 13.3.2017. Áššegirjjit ledje oaidnimássii 2.5.2017 rádjai. Kystverketii doaimmahuvvui proseassa álggaheamis 14 muittuhusa, mat vuhtiiváldojuvvojedje molsašuddi dábiiguin lávvaplána loahpalaš gieđahallamis.

Sajádatlávvaevttohus ja váikkuhusaid árvvoštallan ásahuvvojit dál almmolaččat oaidnimássii 5.6.2020 ja 14.8.2020 gaskasaš áigái. Áššegirjjiid lea vejolaš oažžut Kystverketa interneahhtasiidduin čujuhusas <http://www.kystverket.no/inneilingleirpollen> ja Deanu gieldda interneahhtasiidduin čujuhusas www.tana.kommune.no.

Vejolaš muittuhusaid sajádatlávvaevttohusa ja váikkuhusaid árvvoštallama vuostá galgá dahkat manjimustá 14.08.2020 čujuhussii

Kystverket

Postboks 1502

6025 Ålesund, Norja

Muittuhusaid sáhtta dahkat maddái šleađgapoastta bokte čujuhussii post@kystverket.no.

Gažaldagaide vástida Kystverketa prošeaktahoavda Arnt Edmund Ofstad, telefodna +47 78 477 416 dahje +47 977 59 313, dahje Kystverket, telefodna +49 7 847 (guovddáš).

2 PROŠEAVTTA DUOGÁŠ

Kystverket álggahii jagis 2012 ovdaprošeavtta Deanu gielddas, Deanuleagis lean Juovlavuona (Leirpollen) fávlli vealtameahttun buorádusaid čađaheapmái. Oassin fávlli buorádusbargguid ođasmahttojuvvojit mearramearkkat ja čiekŋuduvvojit dihto sajit fávllis mat leat coahkásat. Buorádusbargguid oktavuodas čiekŋudeamis boahtán mássáid lea ulbmil dahkat látnan Stánnganasnjárgga guvlui, davábeallái lávvaráhkadeami guovllus.

Juovlavutnii johtti fávli lea dehálaš Elkem Tana - ruvkefitnodahkii, mii lea stuorimus fitnodat mii doaibmá dan guovllus. Elkem Tana oamasta máilmmi nubbin stuorimus kvartsihttaruvke, ja 90 proseantta fávlli fanasjohtolagas laktása Elkemii. Johtolat lea eahpejeavddalaš, muhto dat lea buot vahkkobeivviin. Soames vahkkuin fatnasat bohtet 5–6, soames beivviin ii oktage. Jagis fatnasat bohtet sullii 180 dahje gaskamearalaččat golbma vahkkus.

2.1 Prošeavtta ulbmilat

Kystverketa ulbmilat ja višuvdna

Našuvnnalaš johtolatpolitihkka oppalaš ulbmilin lea johtolatvuogádat, mii lea dorvvolaš ja mii ovddida árvvuidluovvama ja sirdašuvvama servodahkii gos leat unnán bázahusat.

Stáhta ráhkkaneamis lihkohisvuodábázahusaid vuostá ulbmilin lea birasvahágiid eastadeapmi ja ráddjen norgga guovločáziin dahje eananvuodus dáhpáhuvvi bázahusdiliin.

Kystverketis leat njeallje oaiveulbmila, mat dorjot našuvnnalaš ulbmiliid:

1. **Njuovžilvuoha:** Olmmoš- ja fievrridanjohtolaga njuovžilvuoda riikkaviidosas buorideapmi
2. **Johtolatdorvvolašvuoha:** Johtolatlihkohisvuodaid geahpedeapmi nollavišuvvna prinsihpa mielde
3. **Dálkkádat ja biras:** Šaddovistegássaluoitimiid geahpedeapmi sirdašuvvamin servodahkii gos leat unnán bázahusat ja earáid negatiivvalaš birasváikkuhusaid geahpedeapmi
4. **Lihkohisvuodábázahusaide ráhkkaneapmi:** Birasvahágiid eastadeapmi ja ráddjen lihkohisvuodábázahusaid oktavuodas dahje go lihkohisvuoha uhkida

2.2 Doaibmabijuid ulbmil

Doaibmabijuid ulbmil lea golbmajuogut:

- **Fanasjohtolaga dahkan njuovžilabbon:**
Njuovžilvuoda lasihuvvo oanideamen vuordináiggiid ja buorideamen mearrajohtolaga jeavddalašvuoda. Fievrridemiid sáhtta beavttálmahttit dálá dilis nu, ahte fatnasiid lástenkapasitehtaid geavahuvvo ávkin buorebut go árabut. Njuovžilvuoda buorideapmi Kystverketa oaiveulbmila 1 mielde dorvvasta Elkem Tana doaibmama gánnáheami guhkes áigegaskkadagas. Nu doaibmabijut bajásdollet dáfustis maiddá gieldda barggolašvuoda ja olmmošlogu.
- **Juovlavuona fávlli dorvvolašvuoda buorideapmi:**
Fávlli rávdnje- ja čiekŋodatdilit leat dán dilis hástaleaddjit, ja buorádusaiguin geahpeduvvo bodneguoskamiid meari. Fávlli govddideapmi ja čiekŋudeapmi geahpedit bodneguoskamiid áitaga ja seammás daidda laktáseaddji olmmoš-, opodat- ja birasvahágiid vahátriska. Dorvvolaš

mearrajohtima sihkkarastin Norgga čázadagain ja akuhta lihkohisvuodabázahusaid dagaheaddji birasvahágiid eastadeapmi gullet Kystverketa doaimama guoddevaš ulbmiliidda (oaiveulbmilat 2 ja 4). Kystverketa mearrajohtolatguovddážiin galgá leat diehtu riskkavuloš fatnasiin, ja daid galgá sáhttit doaimmat spiehkastat- ja lihkohisvuodadiliin. Dán dilis fávllis lea Elkema gálvofanasjohtolahkii laktáseaddji riska.

Doaimbajuid čuovvumuššan mánggaid boares, unna gálvofatnasiid sáhtta buhttet ođđa, vástideaddji fatnasiin dego stuorimus fatnasat mat dán áigge johtet fávllis. Fávlli sáhtta borjjastit maiddá veháš stuorit fatnasiiguin go dál rasttilkeahtta háhpohallon riskkarájiid. Jos dáidda sáhtta suvddihit dievas guorpmi, rasttildemiid mearri geahppána 20–30 proseantta. Fatnasiid meari geahppáneapmi ovttas fávlli čiekŋudemiin, govddidemiin, ja mearkkašahtti njulgemiin sihke merkemiid buoridemiin geahpeda bealistis bodneguoskamiid ja oktiibeaskaškiehemiid riskka.

- **Fievrridanjohtolaga birasustitlašvuoda ovddideapmi:**

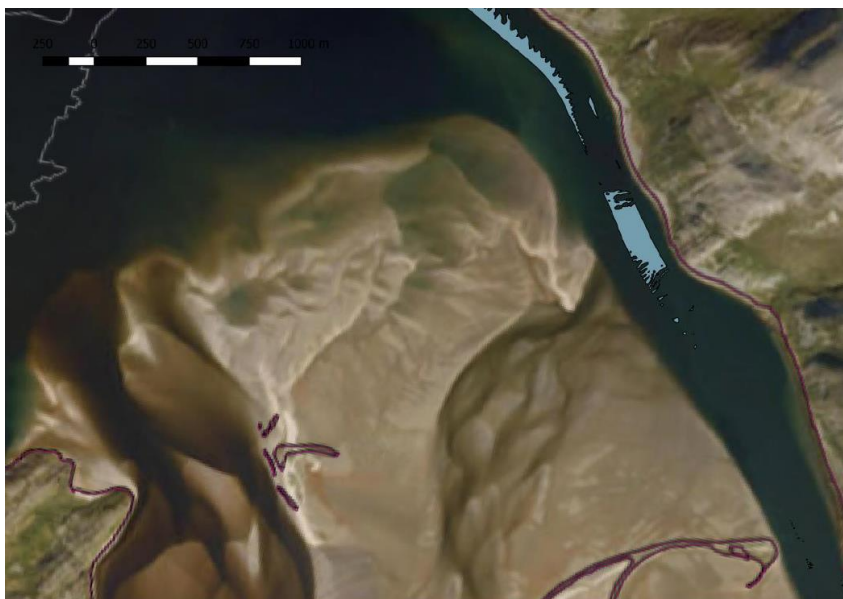
Go fatnasiid mearri geahppána, geahppánit maiddá fievrridanjohtolaga bázahusatge. Ođđa fatnasat leat navdimis maiddá eanet birasustitlačča go boares fatnasat. Skiipafitnodagat ja Elkem leat almmuhan, ahte dat ájihit fanasmáddodaga ođasmahttima fávlli buorádusaid ollašuttima rádjái. Ulbmil lea ovttalágán ovttas Kystverketa oaiveulbmiliin 3.

2.3 Dálá fávlli govádus

Fávli lea gohpi, man birastahttet sáttogáttit oarjin ja eanan nuortin. Fávlli molsašuddi čiekŋodaga dihtii fatnasat galget rievdadit hálttis mánggaid gerddiid sisa borjjasteami áigge. Dat dahká navigašuvnna váttisin. Olggos borjjasteami ráddje fávlli coagisvuolta, eaige ođđasamos ja stuorimus fatnasat sáhte johtit fávllis dálá čiekŋodatdilis áibbas dievas gurpmiin.

Guovllus leat spesiálhástalusat, mat laktásit heajos oaidnimii mierkká ja mearramierkká oktavuodas. Bojjaid čuovggaid jiekŋun hehtte daid oaidnima. Dan lassin rávnnjit sáhttet goas nu geassit bojjaid ollásit čázi vuollái dahje hehttet daid oaidnima. Dálá fávlli gáržžimus sajít leat árvoštallon hui hástaleaddjin, dasgo fatnasat sáhttet golgat jođánit gátti guvlui dahje coagis sajiide biekká ja rávnnji dihtii, ja jahkásaččat dáhpáhuvvet oktiibeaskaškiehemiid mearramearkkaide. Dain bohtet Kystverketii mearkkašahtti divvungolut. Earenoamáš hástaleaddji lea olggos borjjasteapmi, dasgo dalle gálvofatnasiin lea losses guorbmi ja garrasut árru go dábálaččat. Bojjavahágiid dihtii fávllis johtaleami lea maiddá galgan gielddit seavdnjadis guhkes áiggiide.

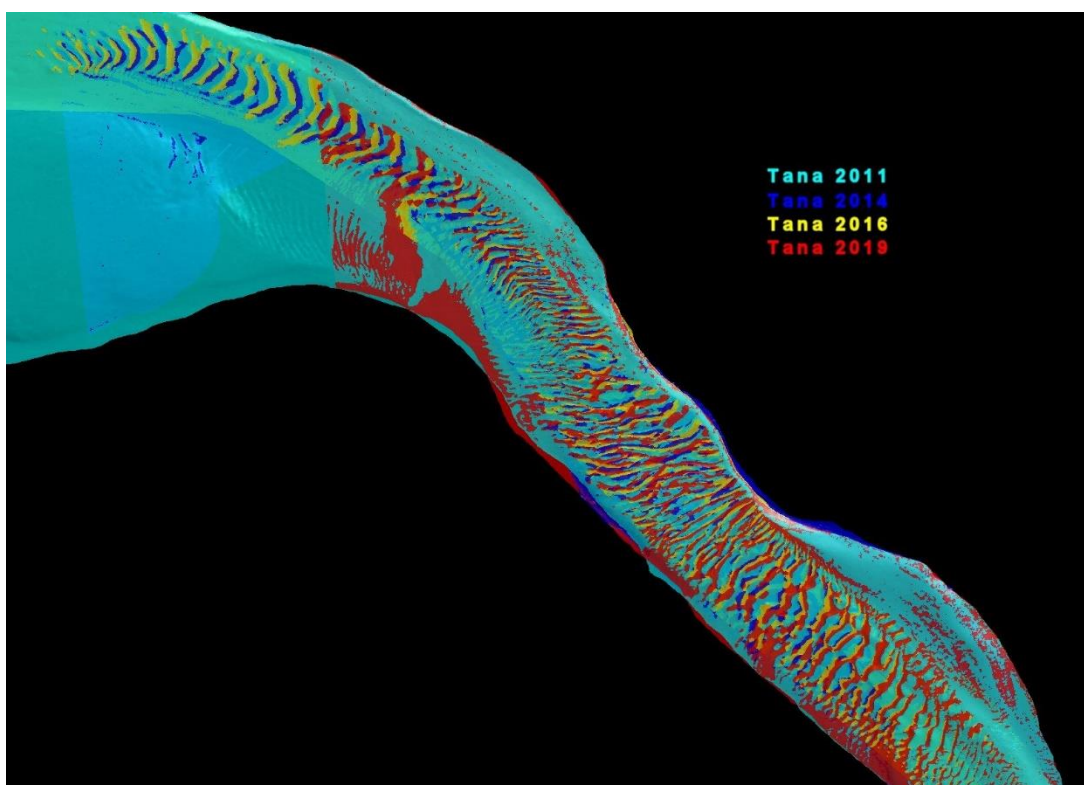
Fávli váldojuvvui geavahussii jagiin 1973–74 geađgerokkahaga geahččalangeavaheami áigge, iige dat leat buoriduvvon oktiige geavahussii váldima maŋŋá. Merkemiid lea figgojuvvon buoridit, ja govdu fávlemerkkat leat lasihuvvon. Fávlli hámit eai goittotge čuovo dálá gáibádusaid, eaige fávlemerkemat deavdde ođasmahtton dorvvolašvuodagáibádusaid.

Govva 3: Ortogovva njálmmádatguovllus jagis 2008 (gáldu: dr. tech Olav Olsen, 2018). Čuožáhatguovlu alihiin.

Analysat čujuhit, ahte ulli ja fiervvá guovlu lea viidánan veháš ja ahte ulli ja fiervvá eretgolgansadji lea sirdašuvvan vuonas sullii 180 mehtera sisa guvlui. Guovlu lea eahpestáđis ja dynámalaš, ja vuordimis lea ahte jahkásaš molsašuddan lea stuoris.

Vuolit oasi fávlis govvideaddji govas albmana, ahte fávlli dihto kritihkalaš sajit leat sihke gáržon ja cohkon jagis 2011 jahkái 2019 ja ahte sáttogáttit leat molson báikki.

Govva 4: Geavahasas leahkki čiknodatmihtidemiid dieđut ovdanbuktojuvwon badjálagaid. Ivnnit govvejit coahkásamos mihtidemiid. Gáldu: Kystverket

3 LÁVVAPROSEASSA JA OASSÁLASTIN

3.1 Ovdaprošeakta

Jagiin 2012–2016 čađahuvvui ovdaprošeakta, man oassin dahkkojuvvui earet eará buorrekvalitehtat riskaanalysa. Ovdaprošeakta dagai vuođu čađahuvvon analysaide, čielggadusaide ja dutkamusaide. Ovdaprošeavttas ožžojuvvon diehtovuodđu árvvoštallojuvvo leat doarvái, vai sáhtta váldit beali dasa, sáhttago doaibmabijuid čađahit.

3.2 Álggahus ja lávvaproseassa

Álggahusčoahkkimat dollojuvvojedje ovttas Deanu gielddain 16. guovvamánu ja 7. njukčamánu 2017.

Deanu gielddas leahkki Juovlavuona fávlli sajádatláva plánema álggaheamis almmuhuvvui 13.3.2017. Lávvaplána lei almmolaččat oaidnimis ja dan gulle 2.5.2017.

Ovttas gielddain lea sohppojuvvon, ahte Kystverket organisere lávvaráhkadanproseassa ja gárvvasta sajádatlávvaevttohusa (eananeavahan- ja huksenlága 3 §:a 7 momeanta). Kystverket vástida maiddái muittuhusa giedahallamis gullama maŋŋá. Gielda ovdanbuktá doaibmabidjolaiva gielddastivrii.

3.3 Lávvaplána guoskevaš gáibádusat mearrádusa FOR-2014-12-19-1726 vuođu

Lávvaplána guoskevaš gáibádusat eai ole mildosis II (3 §:a c vuollesadji) máinnašuvvon doaibmabijuide, veardit mearrádus eanangeavahan- ja huksenlága čuovvu lávvaráhkadeami oktavuodas dahkkojuvvon váikkuhusaid árvvoštallamiin. (FOR-2014-12-19-1726).

Mearrádusa 9 §:a mielde vástideaddji virgeoapmahačča galgá lávas ordnejuvvon gullama vuođu árvvoštallat, dárbbášago main nu áššiin lassečielggadusaid dahje eará dokumentašuvvna.

Dasgo fávlli buoridanprošeavttaš lea viiddis beroštupmi ja vai sáhttit dáhkidit lávvaráhkadančielggadusa vásttolašvuođa ja vejolašvuođaid oassálastit lávvaráhkadanmuddui, gielda doalai dárbbášlažžan lávvaplána gárvvisteami. Lávvaplána gárvvistuvvui, ja das gulle FOR-2014-12-19-1726-mearrádusa 5 ja 6 §:a mielde, vaikko dasa ii lean geatnegasvuohta. Deanu gielda dohkkehii lávvaplána 8.6.2017.

3.4 Váikkuhusaid árvvoštallama guoskevaš mearrádusaid nuppástusat

Lávvaplána gárvvistuvvui árabut fámus leamašan mearrádusa mielde (1.1.2015) ja váikkuhusaid árvvoštallan bealistis lávvaráhkadanprográmma vuođu.

Lea figgojuvvon vuhtiiváldit maiddái ođđa váikkuhusaid árvvoštallama guoskevaš gáibádusaid, vai čielggadus deavddašii ođasmahttojuvvon mearrádusaid nu bures go vejolaš.

3.5 Lávvaplána

Muittuhusat lávvaplánas ja lávvaráhkadeami álggaheami guoskevaš bivdagat dahkkojuvvojedje 14, ja daid dahkkit ledje čuovvovaččat:

- Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (Svalbárdda minerálariggodagaid hálddašan direktoráhta, DMF), beivejuvvon 10.4.2017
- Statens vegvesen (Norgga geaidnolágádus), beivejuvvon 21.4.2017
- Finnmark fylkeskommune (Finnmárkku eanangoddehálddahus), beivejuvvon 25.4.2017
- Finnmark fylkeskommune (Finnmárkku eanangoddi), beivejuvvon 25.4.2017
- Tromsø Museum – Universitetsmuseet (Romssa musea ja universitehtalaš musea), beivejuvvon 27.4.2017 ja 10.5.2017
- Fiskeridirektoratet region Nord (Davvi guovllu guolástusdirektoráhta, FIN), beivejuvvon 2.5.2017
- Suopmelaš-norgalaš rádječáhcekommišuvdna, beivejuvvon 8.5.2017
- Kystverket – kystforvaltning (Norgga riddolágádus), beivejuvvon 11.5.2017
- Fylkesmannen i Finnmark (Finnmárkku eananhearrá), beivejuvvon 29.5.2017
- Suoma birasministeriija, beivejuvvon 6.6.2017
- Jan Atle Samuelsen, beivejuvvon 26.4.2017
- Steve Samuelsen, beivejuvvon 28.4.2017
- Tanavassdragets fiskeforvaltning (Deanu čázádaga guolástushálddahus, TF), beivejuvvon 4.5.2017, 22.2.2017
- Norsk ornitologisk forening (Norgga ornitologalaš ovtastus, NOF) ja Sabima, beivejuvvon 2.5.2017

Máhcahagat leat gessojuvvon oktii ja daid lea kommenterejuvvon sierra mildosiin, main nuppis gieđahallojuvvo Norggas ja nuppis Suomas bohtán muittuhusaid. Árat ovdaprošeaktamuttus Deanu guolástushálddahus bohte guokte kommeantta, mat leat vuhtiiváldojuvvon norgalaš muittuhusaid gieđahalli mildosis.

3.6 Oassálastin

Prošeakta lea leamašan jođus Kystverketis jagi 2012 rájes. Dan oktavuodas lea dollojuvvon mánggat čoahkkimat earet eará ovttas gielddain ja eanahearráin.

Ovttas gielddain dollojuvvon álggahusčoahkkima lassin leat ordnejuvvon mánggat rabas uvssaid čoahkkimat, main Kystverket lea dieđihan plánavuloš doaibmabijuin. Deanus dollojuvvui 15.1.2015 buohkaide rabas čoahkkin, mas čájáhalle plánaid ja proseassa. Kystverket oassálasttii Deanu čáhceviidodatlávdegotti (Tana vannområdeutvalg) čoahkkimii 3.11.2015 ja mitalii prošeavtta dilis ja joatkkaplánain.

Juovlavuona mánggadoaimmadálus dollojuvvui almmolaš dieđihandilálašvuolta gullanáigge 30.3.2017.

Lassin Kystverket lea proseassa áigge deaivadan priváhttaolbmuid ja earálágan joavkkuid almmolaš prošeavtta dieđiheami olis muhto maiddá čielggadusaid ja earáid gárvvisteami oktavuodas.

Maiddáí maŋŋeleappos leat deaivvaduvvon máŋggat priváhttaolbmot ja ovttastusat earáin oktavuodáin, ovdamearkka dihtii

- Fiskarlag (Norgga ámmátguolásteddjiid intreassaorganisašuvdna) lánaid dahkan čielggadusaid oktavuodás
- Tanavassdrageš fiskeforvaltning (Deanu čázádaga guolástushálddahuš) máŋggain oktavuodáin
- Norsk ornitologisk forening (Norgga ornitologalaš ovttastuš) ja SABIMA lávvaplána oktavuodás.

3.7 Čađahanplána

Sajádatláva gieđahallamis plánejuvvo ovdánit čuovvovaš lági mielde (galgá ođasmahttit ovdal almmolaš gullama):

- Kystverket gullá lánvaevttohusas ja ásaha dan almmolaččat oaidnimássii giđa 2020 áigge.
- Gullanáigge ordnejuvvojit mánggat dieđihandilálašvuodát Norggas ja Suomas ja joatkit ságastallama eará čanasjoavkkuiguin. Suoma beale dieđihandilálašvuodaid ordnen lea eahpesihkkar mátkkoštan- ja čoahkkananráddjehusaid dihtii.
- Deanu giedda mielde láva sáhtášii dohkkehit gieiddastivrras lohpalaččat manjimustá golggot-skábmamánus 2020.

4 RÁMMAT JA NJUOLGGADUSAT

4.1 Našuvnnalaš ja guovlluguovdasaš lávat ja njuolggadusat

4.1.1 Guovlluguovdasaš ja gielddalaš lárvaráhkadeami stivrejeaddji našuvnnalaš ulbmilat

Guovlluguovdasaš ja gielddalaš lárvaráhkadeami stivrejeaddji našuvnnalaš ávžžuhusat dohkkehuvvojedje gonagasa ásašusain 12.6.2015. Prošeavtta dáfus earenoamážit čuovvovaš hálldahusa ávžžuhusat leat čuožžovačča:

- eanahearrá, earáid stáhtavirgeoapmahaččaid, eanangotti ja sámedikki galget cealkit čielgasit, mat čuoggát áššis leat našuvnnalaččat ja guovlluguovdasaččat mearkašahttit, ja ráđđádallat das, mo daid sáhtta vuhtiiváldit
- Lávva- ja huksenplánenbarggu bálddalašvuoda vejolašvuodaid ávkkástallan
- Šaddovistegássabázahusaid geahpedeami, energijatransmišuvnna ja energijabeaktivilvuoda lasiheami deattuhemiin ealáhusdoaimama, visttiid, infrastruktuurra ja bálvalusaid plánemis ja sajušteamis.
- Sápmelaš kultuurra, ealáhusaid hárjeheami ja servodatlaš eallima luonduoktavuoda dorvvasteapmi ja sápmelaš čanasjoavkkuid oassálastima sihkkarastin lárvaráhkadeapmái daid guoskevaš áššiin.

Ođđa našuvnnalaš ávžžuhusat dohkkehuvvojedje 14.5.2019. Boares ávžžuhusaide ođđa lasáhusat:

Hálldahus háliida, ahte našuvnnalaš politihkalaš prioritehtat buktojuvvot čielgasit ovdan, vai eanangottiid ja gielddaid lárvaráhkadoaimman livččii beaktilis ja bálvalivččii oppa riikka veahkadaga. Seammás hálldahus nanne báikkálaš iešhálldašeami lárvaráhkadeami: eanangottit ja gielddat ožžot lasseovddasvástádusaid našuvnnalaččat ja guovlluguovdasaččat mearkašahtti intreassaid dorvvasteapmin. Hálldahus ávžžuha, ahte báikkálaš lárvaráhkadeapmi ja eanangeavaheami plánen vuodđuduvvet rabas ságastallamii buohkaid áššáiosolaččaid gaskkas, maiddá stáhta. Dehálaš dahkkit proseassas leat našuvnnalaš ávžžuhusat.

4.1.2 Našuvnnalaš johtolatprográmma ja Kystverketa doaibmanplána

Prošeakta lea govviduvvon našuvnnalaš johtolatprográmmas jagiide 2014–2023 (Nasjonal transportplan 2014–2023, s. 322) čuovvovaččat:

Juovlavuotna, Deatnu, Finnmárku

Prošeakta doallá sisttis Juovlavuona fávlli govdadeami ja čiekŋudeami –9 mehterii roggamiin eatnama sáttogáttiin ja ovttaskas cohkolagain ja merkemiid ođasmahttima. Govdadeami mielde maiddá rávnnji hálderievdadusat geahppánit. Prošeavtta ulbmilin lea buoridit fanasjohtolaga beassama Juovlavuonas moskkis leahkki kvartsihttaruvkii. Stuurra hástalusaid prošeaktii ásašit earet eará jiekŋa, johkanjálmmádat, našuvnnalaš luossavuotna, luonddusuodjalanguovlu ja rádjejohka, nuba prošeavtta ovdáneapmi lea veháš eahpesihkkar.

Prošeakta váldojuvvui fárrui maŋimuš guđajahkásaš našuvnnalaš johtolatprográmmii. Kystverketa jagiid 2014–2023 doaibmanplánas prošeakta lei plánejuvvon čađahit jagiin 2018–2021. Jagiid 2018–2029 našuvnnalaš johtolatprográmmas ja Kystverketa doaibmanplánas prošeavtta ii máinnašuvvo vástideaddji áigái. Dát bohtá das, go gehččojuvvo ahte prošeakta lea ruhtaduvvon ollásit, iige lasseruhtadeapmái leat dárbu. Prošeavtta ádjánettiin ruhtadeapmi gávdno ain, muhto dan galgá kanaliseret ođđasit stáhta bušeahttaárvalusa bokte, go čađahanmuddu álgá.

4.1.3 Sámedikki rávvagat gilirájiid olggobealát riikkaid geavahanulbmila nuppástuhttimis ja lávvaráhkadanráva

Norgga sámedikki rávvagat sápmelašoaviliid árvvoštallamis gilirájiid olggobealát eatnamiid geavahanulbmila nuppástuhttimis vuodđuduvvet Finnmárkku lága (finnmarkslov) 4 §:i. Sámedikki lávvaráhkadanrávvaga ulbmilin lea sihkkarastit, ahte buohkain lávain mat dahkkojuvvojit eanangeavahan- ja huksenlága lávvaráhkadannjuolggadusaid vuodul, váikkuhusaid árvvoštallamiin ja doaimbajuiin vuhtiiváldojuvvojit sápmelaš kultuvrra, ealáhusaid hárjeheami ja servodatlaš eallima luondduoktavuođa. Lávvaráhkadanrávvagiin háliiduvvo rávvaga heivehansuorggis dáhkidit sápmelaš vuoigatvuodaid ollašuvvama heivehanvuloš lánkaásaheami sihke álgoálbmogiid ja minortehtaid guoskevaš riikkaidgaskasaš vuoigatvuoda mielde.

Sápmelaččaid intreassat leat vuhtiiváldojuvvon gullamiiguin, ja láva gullanmuttus daid várjaleapmi jotkojuvvo ságastallama vehkiin.

4.1.4 Politihkalaš stivren man Kystverket lea ožžon prográmmabajis 2014–2017

Čuolddašuvvon bargoaddimávssuid guoskevaš áshusa galggai nuppástuhttit, dasgo Eurohpá uniovnna nuppástuhtii guovlludoarjjalánkaásaheamis. Nuppástus bođii fápmui 1.7.2014.

Hálddahus dagai 6.6.2014 evttohusa nummir 118 S (2013–2014) jagi 2014 stáhta bušeahttaárvalusa nuppástuhttimis (čuolddašuvvon bargoaddimávssu nuppástuhttin ja buhtadeaddji doaimmat). Stortinget dohkkehii evttohusa 20.6.2014. Evttohusas gávnnavuvvo earet eará čuovvovačča:

Infrastrukturprošeavttat Davvi-Norggas: ”Hálddahus evttoha, áhte buhtadeapmi dáhpáhuvvá infrastrukturprošeavttaid hámis ja stáhta dahkan 1,6 miljárdda kruvnnu sturrosaš olmmošjohtolatbálvalusaid lasseostimiin jagiin 2014–2018. Hálddahus evttoha, ahte jahkái 2014 čujuhuvvo lassemearreruđaid gažaldatvuloš doarjaga várás 124 miljovvna kruvnnu.”

Romssas 1.7.2014 dollojuvvon preassadilálašvuodas hálddahus almmuhii ahte čujuha prošeaktamearreruđaid bargoaddimávssu buhtadeapmái. Guovtti prošeavtta lei mearriduvvon ollašuttit Finnmárkku: Polarbase-fávleprošeakta Hámmárfeasttas, mii lea ollašuttin ja ollehuvvon jagis 2015, ja Juovlavuona fávli. Prošeakta dohkkehuvvui loahpalaččat bušeahttamearrádusain 23.9.2014. Hálddahusa almmustahtán preassadieđáhusas gávnnavuvvui čuovvovaččat:

”Prošeakta doallá sisttis Juovlavutnii johtti fávlli govddideami ja čieknjudeami gitta 9 mehterii. Plánema vuolggasadjin geavahuvvojit fatnasat, maid čieknodatgáibádus lea 6,8–7,4 mehtera ja guhkkodat eanemustá 127 mehtera.”

4.2 Guovlluguovdasaš plánat

Ođđa Romssa ja Finnmárkku stuorraeanangotti guoskevaš ođđa stivrenáššegirjijt eai leat doaisttáži gárvvistuvvon. Čuovvovaš plánat ja prográmmat leat daid dáfus mearkkašahttit:

4.2.1 Finnmárkku guovlluguovdasaš johtolatprográmma jagiide 2018–2029

Guovlluguovdasaš plánat, strategijjat, čielggadusat ja politihkalaš prográmmat, mat váikkuhit Finnmárkku guovlluguovdasaš johtolatprográmma gárvvisteapmái, leat mánggat.

Prográmmas govviduvvojit earáid fievrridanhámiid ulbmiliid. Oažžumis lean plána dáfus hámmanat ja fávllit leat miellagiddevačča. Johtolatprográmmas gávnnavuvvo hámmaniid ja fávlliid guoskevaš ulbmiliin čuovvovaččat: ”Finnmárkku hámmanat ja fávllit galget leat ođđaáigásačča, gilvvohallannávccalačča, dorvvolačča ja galget čuovvut ealáhuseallima ja álbmoga dárbbuid.”

Guovtti vuollesajis govviduvvojit strategijjalaš doaimmat ulbmila joksamii:

- fávlliid heiveheapmi mearrafievrrideami dárbbuide ja mearrafievrrideami gáibidan teknologijja
- fiehttofievrridemiide investeren ja mearrafievrridemiid jeavddalašvuoda ja dorvvolašvuoda buorideapmi.

Strategiijalaš doaimmat vuhtiiváldojuvvojit plánenbarggus.

4.2.2 Boahttevuoda Finnmárku – guovllugárggiidanprográmma jagiide 2014–2023

Prográmma dohkkehuvvui eanangoddebeivviin 25.3.2015. Raporttas gávnnavu earet eará, ahte almmolaš johtolaga, skuvlejumi ja eanangeavaheami plánema galget buktit eanangoddái lasseárvvu. Okta guhkes áigegaska ulbmiliin lea doaibman davvi guovllu industriija ja ealáhuseallima guovddážin. Raportta mielde eanangottis lea iežas rollas ealáhuseallima ovdduid ja infrastrukturprošeavttaid bealušteamis.

Plánenbarggus adnojuvvo ávkin raporttas ovdanbukton višuvnnaid.

4.2.3 Suopmelaš-norgalaš čáziiddikšunguovllu guovloplána jagiide 2016–2021

Suopmelaš-norgalaš čáziiddikšunguovllu guovloplána dohkkehuvvui eanangoddebeivviin 9.12.2015 ja nannejuvvui Klima- og miljødepartementetis (dálkkádat- ja birasdoaimmahat) 4.7.2016.

Plána ulbmilin lea luovvat oppalaš geahčaldaga dasa, mo čáziiddikšunguovllu čáhcebirrasa ja čáhceváriid háliiduvvo hálddašit guhkes áigegaskkas.

Plána dehálamos elemeanta leat oktasaččat gárvvistuvvon birasulbmilat, maid buohkaid áššáiosolaš virgeoapmahaččaid galgá čuovvut ja geavahit plánabarggudis ja doaibmamis vuodđun (veardit čáhceásahusa 29 § ja eanangeavahan- ja huksenlága 8 §:a 2 mommeanta). Čázádagaide ásahuvvon birasulbmil lea váldonjuolggadusa mielde unnimustá buorre ekologalaš dilli ja buorre kemiijalaš dilli.

Árvvoštaladettiin ođđa doaimmaid ja doaibmabijuid gielddat galgá doarjalit čáhceásahusa (vannforskriften) 12 §:ii. Máinnašuvvon ásahusa galgá heivehit ođđa doaimmaid guoskevaš ovttaskas doaibmabijuide ja čázádahkii váikkuheadji ođđa doaimmaide, mat sáhttet riskeret birasulbmiliid ollašuvvama dahje heajudit čázádaga dili. Klima- og miljødepartementa oahpistii 23.2.2015 beivejuvvon reivvestis čáhceásahusa 12 §:a heiveheamis.

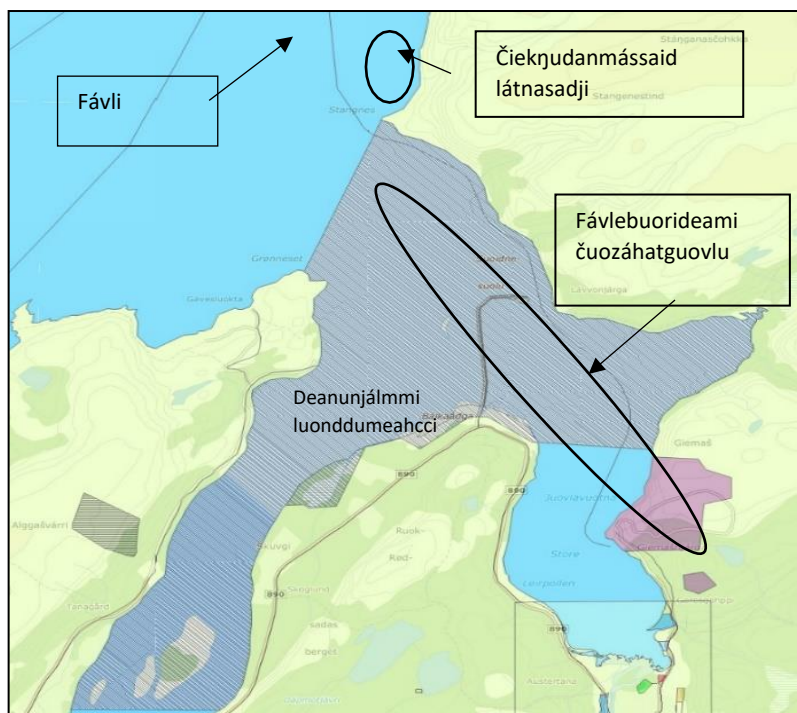
Suopmelaš-norgalaš čáziiddikšunguovllu guovloplána dárkkoduvvo bárrásiin ođđasit.

Čuožáhatguovlluid gieđahalli lávvaplána válmmaštallama álggaheamis lea almmuhuvvon.

4.3 Gielddalaš lávvaráhkadeapmi

4.3.1 Gielddaláva guovlolávva

Plánaguovllus fámus leahkki lávva lea gielddaláva Deanu gieldda guovlolávva. Lávva lea dohkkehuvvon 25.4.2002. Plánaguovlu lea gielddaláva guovlolávas merkejuvvon luonddusuodjalanlága čuovvu gielddusavádahkan sihke luonddu-, olgolihkadan-, johtolat- ja guolástusguovlun (NFFF). Juovlavutnii johtti fávli lea merkejuvvon lávvakártii vuoigatvuodalaččat čadni linnjemiin.

Govva 5: Oassi plánaguovllus gielddaláva guovlolávva 2002.
Gáldu: Deanu gielda.

Sajádatlávva lea muhtumassii ovttalágan ovttas gielddaláva guovlolávain (KPA). Juovlavutnii johtti fávli lea merkejuvvon lávvii vuoigatvuođalaččat čadni linnjemiin. Guovlolávvi eai leat merkejuvvon guovllut buhtes čiekŋudanmássaid lánaid dahkamii Deanuvuonas.

4.3.2 Gielddaláva guovloláva dárkkisteapmi

Deanu gielda vátna jagis 2020 gielddaláva guovloláva ođđasit dárkkodeami. Dihtosis eai leat nupástusat, mat váikkuhivčče oažžumis lean plánii.

Gielddaláva guovloláva govvádusas fávllis gávnnahuvvo čuoovovačča:

3.5.2 Farled

Farleder er tegnet inn på plankart. I farledene foreslås at det ikke vil være tillatt med tiltak som kan være til hinder eller risiko for trafikken i farledene. Nødvendig vedlikehold og utbedringer bør tillates med tanke på sikkerhet, også innenfor verneområder.

Govva 1: Válddus gielddaláva guovlolávvas. Gáldu: Deanu gielda.

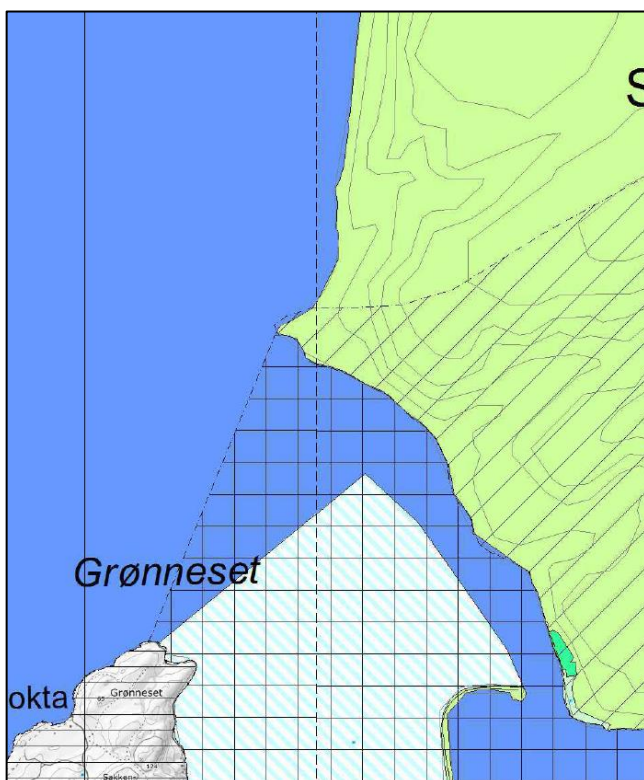
Lávamearrádusevttohusas fávlliin gávnnahit čuoovovačča:

7.2 Farled (VF)

Hovedfarled og bileder er tegnet inn på plankart.

- Det tillates ikke oppankring eller tiltak som kan være til hinder for farledene.
- Utdyping av farled innenfor verneområder skal detaljreguleres og konsekvensutredes. Jfr. pbl. § 11-9 nr. 1.
- I farledene er det tillatt med nødvendig vedlikehold og utbedringer med tanke på sikkerhet. Det gjelder også innenfor verneområder. Langs farledene er det tillatt med etablering av navigasjonsinnretninger samt vedlikehold og renovering av eksisterende innretninger. Jfr. pbl. § 11-10 nr. 1.

Govva 5: Válddus ođđa giieldaláva guovlolávvaevttohusa lávvamearrádusain. Gáldu: Deanu gielda.

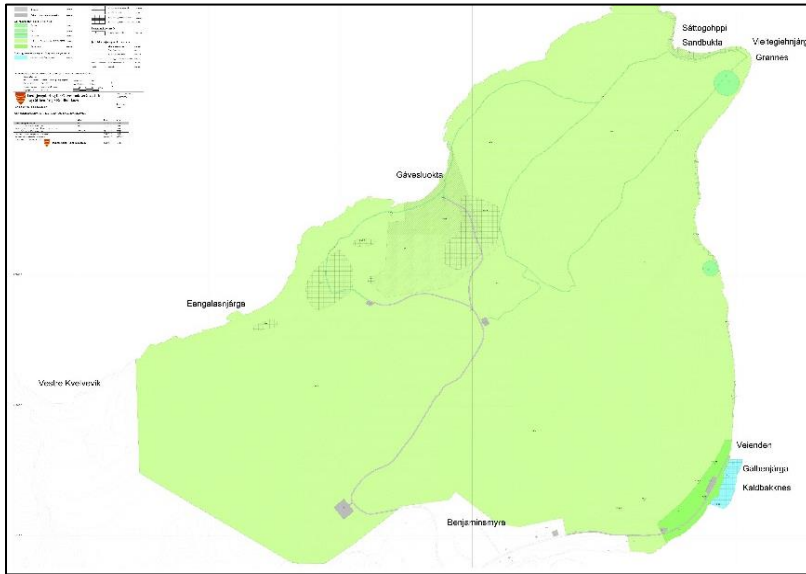

Govva 6: Válddus plánaguovllu guoskevaš lávvakárttas giieldaláva guovloláva oaidnimássii áсахuvvon veršuvnnas 060719. Gáldu: Deanu gielda.

4.4 Oppalašlávát

4.4.1 Gávesluovtta –Gálbenjárgga sajjádatlávva

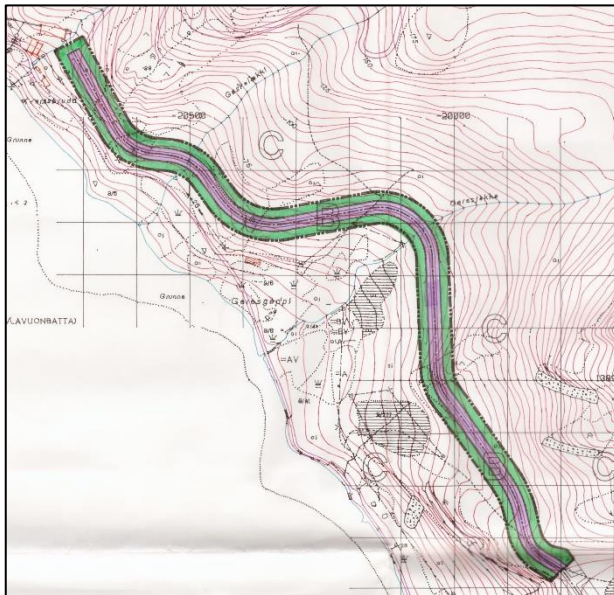
Gávesluovtta–Gálbenjárgga guvlui lea sajjádatlávvas merkejuvvon meahccejohhtin- ja vánddardanmáđijiat, luohthoguovlu, eanandoallo-, luonddusuodjalan-, olgolihkadan- ja boazodoalloguovlu, parkerenguovllut sihke luondduguovllut mearas ja čázádagain. Lávás leat maiddái earenoamášguovllut luonddu- ja kulturbirrasa várjaleapmái ja guovllut, madda laktásit luonddu mánggahámatvuodas addojuvvon lága (naturmangfoldloven) ja kulturmuitolága (lov om kulturminner) čuovvu gildosat. Lávva dohkkehuvvui 14.6.2018.

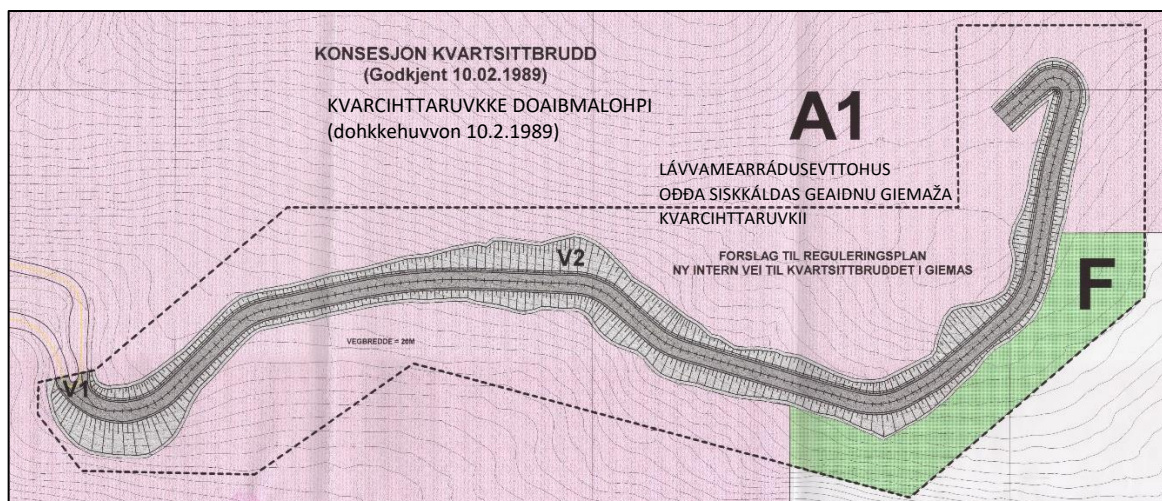
Govva 7: Fámus lean Gávelesuovtta–Gálbenjárge oppalašlávva. Gáldu: Geldakárta.

4.4.2 Kvartsihttaruvkke oppalašlávát siskkáldas geainnuinis

Geresgohpi kvartsihttaruvkkes leat guokte fámus leahkki oppalašlávva, man oasit 1 ja 2 leat dohkkehuvvon 24.8.1995. Giemaža kvartsihttaruvkii johtti siskkáldas geainnu guoskevaš oppalašlávva lea dohkkehuvvon 25.4.2002.

Govva 6: Geresgohpi kvartsihttaruvkke fámus lean oppalašlávát, oasit 1 ja 2. Gáldu: Geldakárta.

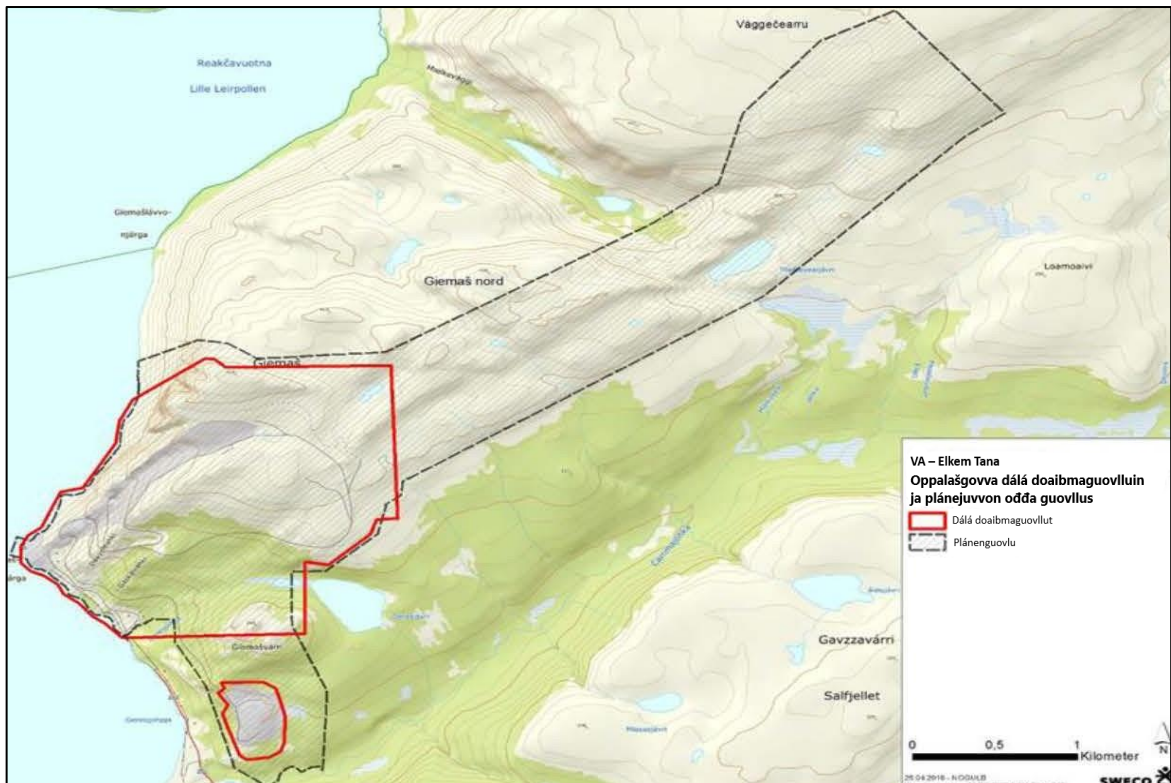

Govva 7: Giemaža kvartsihttaruvkii johtti siskkáldas geainnu fámus lean oppalašlávva. Gáldu: Gieladákárta.

4.5 Jođus leahkki lávvaráhkadanbargu

4.5.1 Geresgohpi, Giemaža ja Vággečearu kvartsihttaruvkiiid sajádatlávva ja váikkuhusaid árvoštallan

Jođus lea lávvaráhkadanbargu dálá kvartsihttaruvkiiid viiddideapmin Geresgohpis, Giemažis ja Vággečearus. 791,5 hehtára sturrosaš lávvaráhkadanguvlui lea merkejuvvon juo leat ja ođđa boltunguovllut sihke lágádusguovllut ja lánaidahkanguovllut. Kvartsihttaruvkii plánejuvvo 15 km² sturrosaš viiddideami. Viiddideapmi mii dorvvasta ruvke doaibmama joatkašuvvama 50 jagiin lasiha oasistis Lávvonjárčoałmmi čiekŋudanprošeavtta dárbbášlašvuoda. Viiddidanguovllu sturrodat lea riidduvuloš, iige plána lean dohkkehuvvon vel njukčamánu 2020 rádjái. Ruvkedoaibmama viidáneami ja čiekŋudanprošeavtta buktán ávkki gaskkas lea oktavuohhta, muhto čiekŋudeapmi lea dárbbášlaš viiddideami sturrodagas fuolatkeahhtá. Geahča maidái logu 10.

Govva 8: Kárta dálá ruvkeguovlluin ja kvartsihttaruvkke plánaguovllus. Gáldu: Låva govvádusárvalus 31.5.2019, gáldu: Sweco

4.5.2 Juovlavuona sajádatlávva

Jođus lea Juovlavuona smávvařanashámmána lårvaráhkadanbargu.

Govva 9: Låva ráđđjen ja govdu hámmankáđja árvalus

4.6 Dáláš lårhkaásahus

4.6.1 Eanangeavahan- ja huksenlårhka

Ođđa merkemiid vuodđudeapmi ja fuolaheapmi eai gáibit huksenlobi huksenásahusa (byggesaksforskriften) 4 §:a 3 momeantta nuppi saji c vuollesaji mielde.

Plánejuvvon fávlli čiekŋudeapmi ja mássaid lánaiddahkan eai leat doaimmat mat eai gáibidivčče lobiid, muhto daidda galgá ohcat lobi eanangeavahan- ja huksenlårhka 20 logu mielde. Buot doaimbajuide ohccojuvvo lohpi seamma háve.

4.6.2 Hámman- ja čáhcefávleláhka

Doaibmabijuide mat dahkkojuvvojit oaive- ja oalgefávlliin galgá oažžut lobi Samferdselsdepartementetis (almmolaš johtolaga doaimmahat), veardit hámman- ja čáhcefávlelága (havne- og farvannsloven) 14 §:a nuppi sadji. Doaimmahat lea sirdán doaibmanválddi Kystverketii hámman- ja čáhcefávlelága čuovvu ásašusainis (forskrift om delegering til Kystverket etter havne- og farvannsloven).

Ovdamearkkat lobivuloš doaimmain leat čiekŋudeapmi ja ruskkaid luoitin merrii. Kystverketa digitálalaš Kystinfo-kárttas, mii hábme fávleásahusa oasi, leat juogaduvvon fávllit oaive- ja oalgefávlliide. Juovlavutnii johtti fávli lea oaivefávli. Fávlli ja dan viidodaga govvideaddji kárta lea logus 2.3.

Doaibmabidjoloji ii sáhte addit eanangeavahan- ja huksenlága čuovvu dohkkehuvvon guovlolávid vuostá, baicce jos gieđa lea mieđihan lávas spiehkkanlubi lávvaráhkadan- ja huksenvirgeoapmahažžan (veardit 14 §:a njealját sadji). Dan gii álgá prošehtii sáhtta geatnegahttit čađahit dutkamušaid, mat leat vealtemeahttumat vai doaibmabiju čuovvumušaid sáhtta árvoštallat (veardit hámman- ja čáhcefávlelága 15 §:a vuosttamuš sadji).

Ođđa hámman- ja čáhcefávleláhka bođii fápmui 1.1.2020, ja láva govvádus lea ođasmahttojuvvon vástidit dan.

4.6.3 Láhka luonddu mánggahámatvuodas

Fávlli čiekŋudeami, mássaid lánaidahkama ja mearramearkkaid vuodđudeami guoskevaš oppalašlávvi galgá laktit luonddu mánggahámatvuodálága (naturmangfoldloven) 8–12 §:a čuovvu čielggadusa, geahča maiddái logu 11.1.

Mearramearkkaid vuodđudeapmi gáibida luonddu mánggahámatvuodálágas spiehkkanseami, dasgo mearkkaid lea áigumuš bidjat Deanujoga njálmmi luonddumeahccái, eaige suodjalanmearrádušat doala sisttis heivehanvuloš spiehkkanannjuolggadusa. Hovdejeaddji virgeoapmahaš lea eanahearrá.

Vuodđudanlohpeohcamušas galgá addit lohpeárvoštallama ja vejolaš eavttuid mearrideami várás dárbbasáhtti dieđuid.

4.6.4 Nuoskkidanláhkaásaheapmi

Čiekŋudeapmi ja mássaid lánaid dahkan mearraguvlui gáibidit nuoskkidanásahusa (forurensningsforskriften) 22 logu čuovvu lobi. Hovdejeaddji virgeoapmahaš lea eanahearrá. Čiekŋudan- ja lánaidahkanlohpeohcamušas galgá addit lohpeárvoštallama ja vejolaš eavttuid mearrideami várás dárbbasáhtti dieđuid, dego dieđuid ávdnasiiguin maiguin dahkkojuvvojit lánat sihke mearrabodni iešvuodaiiguin čiekŋudan- ja lánaidahkansajiin.

Ohcamušgiedáhallamis galgá giddet earenoamáš fuomášumi doaibmabijuid dagahan nuoskkidanhehttehusaide sihke doaibmabijuin šaddi oppalaš ávkkiiide ja hehttehusaide.

Eanahearrá giedáhallá nuoskkidanásahusa čuovvu ohcamuša easkka, go doaibmabijut čuvvot fámus Leahki láva ja go lávvaráhkadanvirgeoapmahaš lea vejolaččat dohkkehan eanangeavahan- ja huksenlága 19 logus spiehkkanseami.

Ohcamuš čujuhuvvo Romssa ja Finnmárkku eanahearrái.

4.6.5 Deanuláhka (Tanaloven)

Lága ulbmilin lea dáhkidit báikkálašveahkadahkii earenoamáš guolástusvuoigatvuodaid Deanu čázadagas lága, dološ vieruiduvvanrievtti ja báikkálaš árbevieruid vuodul.

4.7 Ásahusat, mearrádusat ja rávvagat

4.7.1 Čáhceásahus

Čáhceásahus (vannforskriften) dohkkehuvvui gonagasa ásahusain 15.12.2006, ja dat bođii fápmui 1.1.2007. Ásahus vuodđuduvvá nuoskkidanláhkii, eanangeavahan- ja huksenláhkii, luonddu mánggahámatvuodáláhkii ja čáhceresursaláhkii (vannressursloven). Čáhceásahusain váldojuvvo EU čáhcerámmadirektiivva oassin našuvnnalaš láhkaásaheami, ja dan ulbmilin lea earet eará dáhkidit buotdivnnat ja ekosystemii vuodđuduvvan čáhcehálddahusa Norggas. Ásahusa mielde čáhcegávdnoštumiide galgá meroštallat birasulbmiliid, maid lea áigumuš joksat jagis 2021.

4.7.2 Mearrajohtolatásahus

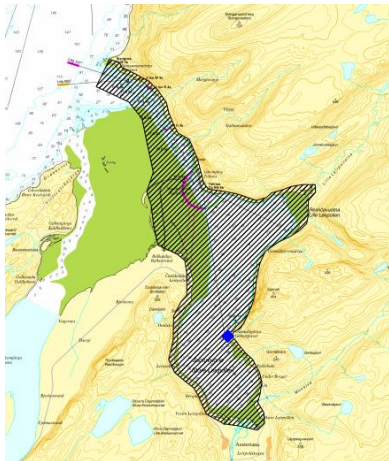
Ásahus mearrajohtolatguovddáža bálvalanguovllu ja dihto čáziid geavaheamis (mearrajohtolatásahus, sjøtrafikkforskriften) bođii fápmui 1.10.2015. Dan ulbmilin lea lihkohisvuodaid geahpedeapmi Norgga čáziin. Ásahusain háhpohallojuvvo maiddái mearrajohtolaga beaktilis hálddašeami johtolatguovddážiid doaibmanguovlluin.

4.7.3 Lovssabággoásahus (lospliktsforskriften)

Ásahus bođii fápmui 1.1.2015, ja dan ulbmilin lea mearridit lovssabákku ollašuhtindábis sihke áiggálaš ja báikkálaš heiveheamis. Ásahusas mearriduvvo maiddái fávleuođaštusa geavaheamis. Jos mearrajohttis lea fávleuođaštus, dávjá gehččojuvvo ahte lovssabággu dievva aitosaš lovssa geavaheami haga. Fávleuođaštusasahas (farledsbevisordningen) mearriduvvo virgeoapmahačča geatnegasvuodas duođaštit mearrajohtti vásihusa, gelbbolašvuoda ja doaibmangearggusvuodaid dihto fatnasis ja čáhceviidodagas.

4.7.4 Deanu Juovlavuona guoskevaš lovssenráddjehusat

Báikkálaš borjjastan- ja kádjarráddjehusaiguin sihkarastojuvvo oktasaš áddejumi lovssemis fávllis. Mearrádus dohkkehuvvui 1.7.2014, ja dainna ráddjeyuvvo fatnasiid sturrodaga ja čiknodatgáibádusa ja borjjasteami Lávvonjárggavuona meattá ovttas lovssein.

Govva 10: Guovlu, mas leat lovssenráddjehusat. Alit čuokkis lea Elkem Tana vuolggahankádja.

4.7.5 Fávleásahus

Hámman- ja čáhcefávleláhkii vuodđuduvvi fávleásahus (farledsforskriften) bođii fápmui 30.11.2009 ja ođasmahttojuvvon hámistis 1.1.2020. Ásahusas meroštallojuvvojit oaive- ja oalgefávllit ja nu maiddái Kystverketa ovddasvástádusguovlu. Ásahusas almmuhuvvojit maiddái fávleummirat, fávlliid viidodagat ja daid loahppačuoggát.

4.7.6 Fávleráva

Ođđa fávleráva (farledsnormal) addojuvvui 12.7.2019. Fávlerávaga ulbmilin lea ovddidit Kystverketa oaiveulbmiliid ollašuvvama sihke olbmuid heakkaid gáibideaddji ja duođalaš olmmošvahágiid dahje birasvahágiid dagaheaddji mearralihkohisvuođaid nollavišuvnnaid. Fávleráva sistsidoallá fávlestandárddaid guoskevaš rávvagiid ovdamearkka dihtii oaive- ja oalgefávlliid čikŋodagas, govvodagas ja allodagas ja govvádusa navigerenvuogádagaid geavaheami prinsihpain. Fávleráva lea namas mielde ráva iige mearrádus.

4.7.7 Čáhcejohtolatmearekkaid ja navigerenvuogádagaid guoskevaš mearrádus

Meareárdus guoská borjjasteami stivrejeaddji ja navigerema doarju čáhcejohtolatmearekkaid ja navigerenvuogádagaid teknihkalaš gáibádusaid, geavaheami, hámi ja sajušteami.

4.7.8 Meareárdus T-1442 ja ráva: Šláma vuhtiiváldin lávvaráhkadeamis

Meareárdussii T-1442 laktáseaddji ráva šláma vuhtiiváldimis lávvaráhkadeamis guoská olgošláma.

Dálkkádat- ja birasdoaimmahat attii 26.1.2005 meareárdusa Šláma vuhtiiváldimis lávvaráhkadeamis (T-1442), ja dat bođii fápmui seamma beaivve. Meareárdusa lea dárkkistuvvon 2012, 2016 ja 2018.

Meareárdus guoská olgošláma lávvaráhkadeami, masa laktásit fuomášahtti šláma dagaheaddjit, ja eanangeavaheami guovlluin mat leat hearkki šlápmii. Dat čuovvu EU-njuolggadusaide gulli prosedyraid ja ovttadagaid ja dat lea heivehuvvon oktii eanangeavahan- ja huksenláhkii laktáseaddji huksenteknihkalaš meareárdussii gullevaš ráhkadusaid šláma guoskevaš njuolggadusaiguin.

Ráva lea ođasmahtton ođđajagimánus 2020, ja das čiekŋuduvvo teknihkalaš prinsihpaid, prosedyraid ja referánsaid meareárdusa T-1442/2016 politihkalaš linnjemiid vuodul.

4.8 Oppalašsoahpamušat

4.8.1 Iehčanas riikkaid álgoálbmogiid ja čearddaid guoskevaš ILO oppalašsoahpamuš nummir 169

Oppalašsoahpamušain dáhkiduvvo álgoálbmogiidda seamma vuoigatvuođaid go eará veahkadahkii, sihkkarastojuvvo sin iežas sosiálalaš ja kultuvrralaš identitehtas, dáidduidis ja árbevieruidis gudnejahttima ja dorvvastuvvo ovdánanvejolašvuođat. Oppalašsoahpamuša nummir 169 našuvnnalaš ratifierema oktavuodas meroštallojuvvui, ahte soahpamuša heivehuvvo Norggas sápmelaččaide. Norga ratifierii soahpamuša 19.6.1990, ja dat bođii fápmui 5.9.1991.

4.8.2 Espoo soahpamuš

Norga ratifierii stáhtaid rájiid rasttildeaddji birasváikkhusaid árvvoštallama guoskevaš soahpamuša (ON Eurohpá ekonomalaš kommišuvnna Espoo soahpamuš / EIA-soahpamuš), ja dat bođii fápmui jagis 1997. Soahpamušain geatnegahttojuvvo soahpamušoassebeliid almmuhit ránnjástádaideaset dihto doaibmabijuid plánemis, jos dain sáhttet leat rájiid rasttildeaddji birasváikkhusat. Soahpamuš doallá sistsis maiddái geatnegasvuođa váldit gažaldatvuloš ránnjástáhta virgeoapmahaččaidda ja ássiid fárrui váikkhusaidárvvoštallanprosessii.

4.8.3 Ramsara soahpamuš

Máilmmiviidosaš lávttasbáikkiid suodjalansoahpamuš dovdojuvvo Ramsara soahpamuššan, dasgo dat dahkkojuvvui Irana Ramsaris 2.2.1971. Norga ratifiserii soahpamuša vuosttamuččaid joavkkus jagis 1974, ja dál dasa leat ovtastuvvan buohkanassii 169 vuolláičáli.

Álgoálggus soahpamuša ulbmilin lei lávttasbáikkiid suodjaleapmi earenoamážit čáhcelottiid eallinguovlun. Dán áigge soahpamuša heivehansuorgi lea olu viidásut, ja dat doallá sisttis lávttasbáikkiid suodjaleami oppalaččat sihke šattuid ja elliid eallinguovlun ja mánggaide olbmuide dehálaš luondduriggodahkan.

Soahpamuša ulbmilin lea meroštallojuvvon lávttasbáikkiid suodjaleapmi ja nanaguoddevaš geavaheami ovddideapmi báikkálaš, našuvnnalaš ja globála doaibmabijuiguin ja riikkaidgaskasaš ovttasbargu nanaguoddevaš ovdáneami ovddideapmin miehtá máilmmi.

Soahpamuša vuolláičállán stáhtat čatnasit čuovvut eatnatlohkosaš soahpamušgeatnegasvuodaid ja oassebeallečoahkkimiin mearriduvvon doaibmabijuid. Soahpamušgeatnegasvuodát leat ovdamearkka dihtii čuovvovaččat:

- riikkaidgaskasaččat mearkkašahtti lávttasbáikkiid (Ramsar-guovlluid) hálddašeapmi dábiin, mii seailuha daid ekologalaš iešvuodaid (*ecological character*)
- buot lávttasbáikkiid jierbmás geavaheami (*wise use*) sihkkarastin hálddašan- ja lávvaráhkadandoaibmabijuiguin, maiddá lávttasbáikeguovlluid suodjalanplánaid gárvvisteapmi ja ollašuttin
- oassálastin riikkaidgaskasaš lávttasbáikeovttasbargui, mii Norgga bealis ollašuvvá earet eará čáliidbargun sihke ovttasbargun earáiguin Davviriikkaiguin ja Baltia riikkaiguin.

4.8.4 Davvi-Atlántta luosasuodjalanorganisašuvdna NASCO

NASCO lea guolástusorganisašuvdna, man ulbmilin lea oktasaš fámuiguin ja ovttasbargun ovddidit soahpamuša čuožáhahkan leahkki luossanáliid suodjaleami, ođasmuvvama, lassáneami ja jierpmálaš hálddašeami. Doaibmama galgá vuodđuduvvat buoremus geavahusas leahkki dieđalaš dutkamuššii.

NASCO lahttoriikkat leat Kanáda, Dánmárku (Ruonáeatnama ja Fearasulluid ovddasteaddjin), EU, Norga, Ruošša ja Ovtastuvvan stáhtat.

Jagi 1983 rájes NASCO doaibmama deaddočuokkis lea nuppástuvvan riikkaidgaskasaš čáziin sihke Ruonáeatnama ja Fearasulluid guovločáziin dáhpáhuvvi guolástusa muddemis viiddis ja riikkaidgaskasaččat mearkkašahtti luossanáliid hálddašeami guoskevaš gažaldagaide.

NASCO doaibmá čuovvovaš fáttáiguin:

- luossanáliid hálddašandoaimmaid dahkan oktilažžan
- guolástusa mudden guovlluin, main juoga stáhta guolásta nuppi stáhtas bohtán guollenáliid,
- luosa eallinguovlluid suodjaleapmi
- čáhcegilvima váikkuhusat birrasii sihke vierisšlájaid luonddu beassamii ja šlájaid leavvamii
- garrasit unnánan luossanáliid nannen
- luosa hálddašeapmái laktáseaddji sosioekonomalaš áššit
- dieđalaš neavvun

- mearralussii laktásan dutkamuš
- doaibmabijuid ollašuhttin organisašuvnnas.

4.8.5 Eanadatsoahpamuš

Eurohpálaš eanadatoppalašsoahpamuša ulbmilin lea eanadagaid suodjaleapmi, hálddašeapmi ja plánen ja eurohpálaš ovttasbarggu koordineren fáddáguovllus.

Soahpamuš guoská buot eanadattiippaid, ovdamearkka dihtii gilieanadagaid, ráhkaduvvon birrasa, rittuid ja duoddariid. Dan čuozáhahkan leat nu árvvolaš ja dábálaš eanadagat, go divodeami dárbbášeaddji eanadagat.

Eanadagat nuppástuvvet oppa áigge. Soahpamuš ii fikka eastit nuppástusa muhto dan, ahte nuppástusat čuošedje veahkadaga sávaldagaid. Soahpamušas deattuhuvvo earenoamážit olbmuid ássan- ja bargobirrasiid ja mánáid šaddanbirrasiid.

Ean sistisdollet sihke kultuvrra ja luonddu. Eanadagat leat persovnnalačča ja oassálastit, dasgo juohkehaš luovvá iežas govas eanadagas dan geavaheami sihke iežas assosiašuvnnaid ja dieđu vuodul. Jur persovnnalaš vásihusaid dihtii eanadagain lea kultuvrralaš ja sosiálalaš árvu ovttas birasárvvuiguin ja ekonomalaš árvvuiguin.

Okta soahpamuša dehálaš ulbmiliin lea ovttaskas olbmuid ja báikkálašservošiid váikkuhanvejolašvuodaid buorideapmi eanadagaid lávvaráhkadan-, suodjalan- ja hálddašanbargguin. Soahpamuša olis juohkehaččas leat čuošvovaš ovddasvástádusat ja vuoigatvuodát:

- eanadatfuomášepmošiid vuhtiiváldima gáibideapmi iežas birrasisttis
- eanadaga iešvuodaid suodjaleapmái oassálastin
- oassálastin ságastallamii eanadagaid árvvuin ja hálddašeamis ovttas áššedovdiiguin, virgeoapmahaččaiguin ja politihkkáriiguin
- oassálastin eanadatfuomášepmošiid gieđahallamii virgeoapmahaččaid lávvaráhkadan- ja hálddašanbarggus.

4.9 Čázadagat

4.9.1 Deanujohka ja Deanuvuotna našuvnnalaš luossačázadahkan

Deatnu lea našuvnnalaš luossajohka ja Deanuvuotna našuvnnalaš luossavuotna (geahča parlameantta evttohusa St.prp. nummir 32 [2006–2007] vildaluosa suodjaleamis sihke našuvnnalaš luossajogaid ja -vuonaid meroštallamis [Om vern av villaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder]).

Našuvnnalaš luossajogain vildalussii vahátlaš ođđa doaibmabijut ja doaimmat leat gildojuvvon. Luossavuonaide ii ovdamearkka dihtii oaččo vuodđudit ođđa luossanáliid fuođđaršaddadanlágádusaid, ja juo leahkki lágádusat galget deavdit earenoamáš lundui beassama easttadeami ja dávdagohcima goskevaš gáibádusaid. Mearkkašahtti doaibmabijut ja stuorra nuoskkidanriskka sisttisoalli doaibman joganjálmmis leat gildojuvvon.

4.9.2 Suodjaluvvon čázádagat

Deatnu lea suodjaluvvon bissovaččat nuppis čázádagaid suodjalanplánas (Verneplan II for vassdrag) jagis 1980. Juovlajohka (Julelva) luoitá Storra Juovlavuona (Store Leirpollen) moskái Juovlavuonas. Juovlajohka lea suodjaluvvon goalmát čázádagaid suodjalanplánas.

Riikkaviidosaš suodjaluvvon čázádagaid guoskevaš rávvaga (T-1082) heivehuvo oppa johkaavádahkii dahje oaive- ja oalgerokkiide, stuorra áldásiidda, jávriide ja láttuide ja guovlluide, mat ollet 100 mehtera geahčai daiguin.

5 PLÁNAGUOVLLU GOVVÁDUS – DÁLÁ DILLI

5.1 Guovllu sajádat ja ráddjen

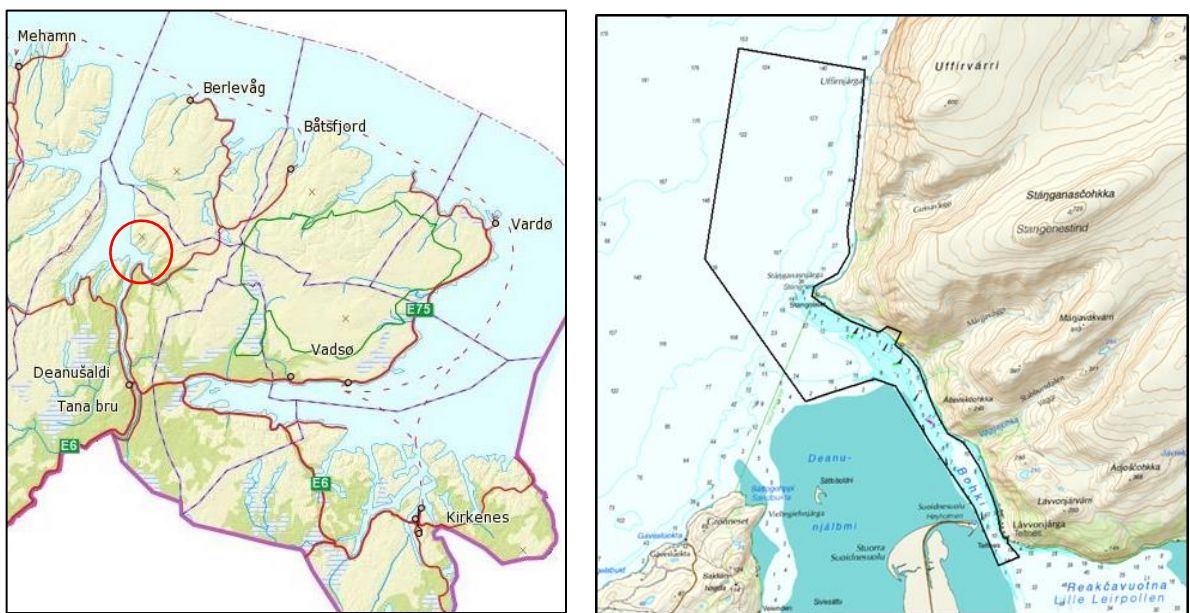
Juovlavuotna lea vuona suorri, mii lea Deanuvuona nuorttabealde Deanu gielddas.

Deanuvuonas Juovlavutnii johtti fávli álgá Stánganasnjárggas ja johtá nuortalulli guvlui Lávvonjárbohki čađa rittu bokte Lávvena meattá ja dan maŋŋá máttás Juovlavuona guvlui. Bissovaš sáttogáddi álgá čázis Čuoldanjárgga guovllus ja ollá gitta Suoidnesullui. Suoidnesullo ja Lávvonjárjgga (Jaakonniemen) gaskasaš nuori govdodat lea sullii 350 mehtera.

Deanujoga njálbmi lea Čuoldanjárgga oarjjabealde.

Plánaguovlu sisttisdoallá fávlli, luonddusuodjalanguovlluid mearas ja mássaid lánaidahkanguovllu.

Deanujoga njálbmin gohččojuvvon guovlu sisttisdoallá Deanujoga njálmmi ja Juovlavuonuori ja Stánganasnjárgga birastahtti mearraguovllu.

Govva 11: Kárttas gurut bealde oidno guovllu sajádat. Kárta olgeš bealde oidno plánaguovllu ráddjen. Gáldu: NordAtlas ja Kystverket.

5.2 Huksenmáddodat ja infrastruktuvra

Fávlli guoras leat juoga veardde ráhkadusat. Stánganasnjárggas leat astoáiggevisttit ja guolástusfitnodaga lágádusráhkadus. Muđui guovllus leat golbmanuppelot birrajagáš ássanráhkadusa sihke biilastálla, lasseráhkadusa ja eará smávvaráhkadusa mearrasápmelaš Lávvonjárjgga guovllus. Guovllus lea maiddá smávva kádja, mii Kystverketa mielde lea merkejuvvon guolástuskádján.

Olggumusas Suoidnesullos leat golbma ráhkadusa, mat gielkakárta mielde leat merkejuvvon biilastállan dahje visttiid lasseráhkadussan dahje juoga eará priváhttaráhkadussan. Eará ráhkadusat Juovlavuonageainnu guoras ja Juovlavuonvuovddis leat guhkin fávllis.

Govva 12: Ráhkadusat plánaguovllu lagašvuođas Lávvonjárggas ja Suoidnesullos. Gáldu: NordAtlas.

5.3 Eanadat

NIBIO Kilden -kárta mielde Juovlavuotna gullá Finnmárkku vuotnaeanadatguvlui nummir 40. Eanadahkii mihtilmasat leat stuorra, viiddis vuonat, molsašuddi bajildashámit, oalle vuollegaš ravddat sihke dievát ja njoidosit bunccas niittut/dakŋasat.

Deanujoga njálmmi luonddumeahcci lea stuoris, earenoamášlunddot njálmmádatguovlu. Álo dulveáigge Deanujohka fievrrida merrii olu eananávdnasa, mii čoggo sáttogáddin joganjálmmi ovdabeallái. Jogabáŋkkat ja sáttogáttit nuppástuhttet hámiidis jahkásaččat joga rávnnji váikkuhusas.

Deanujoga njálbmi lea Norgga stuorimus njálmmádatguovlu, mii lea viehka guoskameahttun dilis, ja buot eallinfámolamos dákkáraš vuogádat Norggas. Guovllus leat Davvi-Norgga viidásamos oktalaš gáddeniittut ja miellagiddevaš johgáddešattolašvuohta. Joga govviduvvo lasi logus 5.9.

Rambolla jagis 2015 dahkan čiekŋudeami ja lánaid dahkama váikkuhusaid govviduvvui fávlli birrasis videoi mearrabirrasii guoskevaš čielggadusa oktavuodas, main albmana, ahte doaimbidjoguovllus leat viehka viiddis joga hábmen sáttočastasat. Dát čujuha dasa, ahte mearrabodni nuppástuvvá ja lihkada oppa áigge.

5.4 Kulturbiras

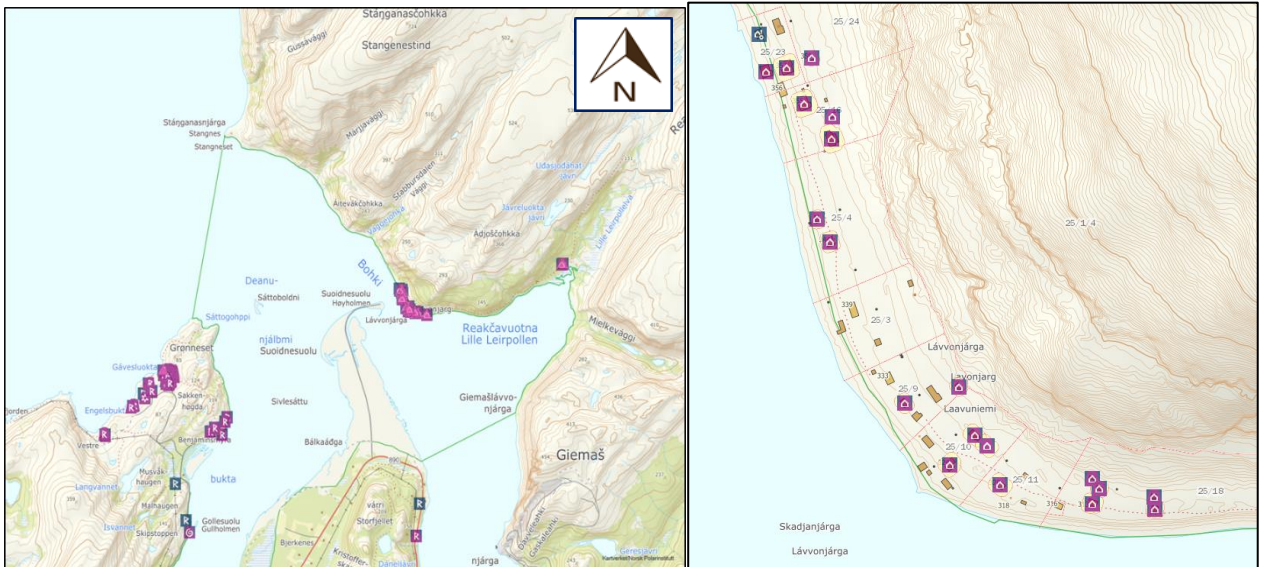
Miljøstatus-bálvalusa mielde Juovlavuona gáttiin leat máŋggat suodjaluvvon sápmelašásaiduvvamat, kulturmuittut ja kulturbirrasat. Dat leat leamašan oassi Lávvonjárgga guovllu sápmelašásaiduvvama (govva 10).

Deanujoga njálmmis ja Duvttanjárgga birrasis lea dahkkojuvvon máŋggat arkeologalaš gávdnosat earet eará árat ja maŋjit geađeáiggis, bronsaáiggis sihke áiggis ovdal oskkubuhstiteami ja dan maŋŋá

(merkejuvvon govvi vuollin R-bustávain). Plánejuvvon doaibmabijuiguin eai leat njuolgat váikkusat masa ge kulturmuittuide.

Mearraarkeologalaš kulturmuittuin eai leat merkejumit Miljøstatus-bálvalusas eaige Riksantikvarena Kulturminnesøk-ohcanbálvalusas.

Lávaplánema oktavuodas lea bivdojuvvon mearraarkeologalaš cealkámuša Romssa universitehtas, mii lea dutkan videomateriála sihke guovllus mii čiekŋuduvvo ja lánaidahkanguovllus. Cealkámuša mielde vuordda ahte doaibmabidjoguovllus livččii suodjaleami árvosaš kulturmuittut lea hui uhcci, iige universitehtas dan dihtii leat áššit main fuomášuhttit plánejuvvon doaibmabijuin dahje lávvaevttohusas.

Govva 13: Logahallon kulturmuittut. Gáldu: Miljøstatus.

5.5 Sápmelaš luondu ja kulturvuodđu vuhtiiválddekeahtá boazodoalu

Deanujogas lea guolástuvvon luosa duháhiid jagiid áigge, ja guolástus lea hábmen sápmelaš kultuvrra dehálamos materiálalaš vuodđu. Luossabivdu ja sápmelaš kultuvra eai leat Norggas dahje Suomas gos ge eará sajis laktásan oktii nu lágvalagaid go Deanu guoras. Luossabivdu lea leamašan nu vuodđudeaddji dahkki, ahte dat lea ruohtastuvvan gillii, sosiálalaš eallimii ja vuoŋŋalaš kultuvrii mánggáin dábiiguin (geahča sámedikki ja Direktoratet for Naturforvaltninga [luondduriggodathálddahusa] dingon mitalusa jagis 2011, *Tradisjonell kunnskap om laks*).

Guovllu sápmelašveahkadahkii mehciid geavaheapmi meahcebivdui, guolástussii ja murjjiid, guobbariid, rievneguoja ja árbevirolaš duodjemateriálaid čoaggimii lea leamašan dehálaš. Dán áigge daid ávkkástallojuvvo eanaš meahcebivdui, guolástussii ja murjemii. Sweco kvartsihttaruvkke viiddidanplánaid oktavuodas gárvvistuvvon láva govvádusa mielde Reakčavuotna (Lille Leirpollen) guovlu lea máinnašuvvon meahci ávkkástallama dáfus mearkkašahhtin ja ovdamearkka dihtii Mielkevákki, Mielkeveaijávrii ja Vággečearu guovllut govtolaš mearkkašahhtin.

Boazodoallu gieđahalloyuvvo luondduriggodagaid oktavuodas bihtás REF_Ref33881036 \r \h 5.8.2.

5.6 Luonddu mánggahámatvuohta

Deanujoga njálmmi luonddumeahcci lea Ramsar-lávttasguovlu. Fávlli oassi mii čiekŋuduvvo lea gažaldatvuloš guovllus muhto lánaiddahkanguovlu dan olggobealde. Dan dihtii doaimmain mat dahkkojuvvojit suodjalanguovllus giddejuvvo earenoamáš fuomášumi luonddu mánggahámatvuhtii. Ramsara soahpamušas deattuhuvvo earenomážit guovlluid mearkašumi earálágan lávttasbáikeloddešlájaid, ja gávnnavuvvo lávttasbáikkiid doahpaga sisttisoallat coagis mearraguovlluid, maid čikŋodat eanemustá 6 mehtera, gáddeavádagaid, lávttas niittuid, earálágan sáivačázi gávdnosiid, jogaid ja dakkáriid.

5.6.1 Šlájaid mánggahámatvuohta

Lottit

Deanujoga njálbmi lea dovddus valjis ja mánggabealat lottiin, maida gullet mánggat suorsá-, čuonjá-, gálašeaddjiloddi- ja mearraloddešlájat. Guvlui lea lunddolaš maddái gussagolssiid (*Mergus merganser*) čoahkkaneapmi joganjálmmi guvlui stuorra joavkkuin čakčat. Dat lea eanaš varrásat, mat bessema nohkama maŋŋá čoahkkanit Finnmárkku riddui lápmit ovdal fárrenmátkkistis máttás. Luonddumeahci dikšunplána mielde indiviidat gávdnojedje 1980-logu rehkenastimiin ollásii 27 000. Norgga ornitologalaš ovtastusa NOF-raportta 5/2015 mielde Deanujoga njálmmi luonddumeahcci lea gussagoalssi dehálamos lápmevuovlu Norggas.

Deanujoga njálmmi luonddumeahci dikšunplánas leat máinnašuvvon earát miellagiddevaš loddešlájat, ovdamearka dihtii vuoktagoalsi (*Mergus serrator*), haŋŋá (*Clangula hyemalis*, NT), skoarra (*Melanitta fusca*, VU), čáhppesčoavji (*Calidris alpina*), čáhcebávgoš (*Phalaropus lobatus*), stuorračuonjá (*Anser fabalis*, VU), mearragoaskin (*Haliaeetus albicilla*) ja rávgoš (*Philomachus pugnax*, EN). Šlájat mat bessejit leat eare eará guolbbaviroš (*Calidris temminckii*), čearret (*Sterna paradisae*), hávda (*Somateria mollissima*) ja suolaskáiti (*Stercorarius parasiticus*, NT).

Áitatvuloš šlájaid dieđalaš namaid maŋis leat máinnašuvvon daid áitatvulošluohkká jagi 2015 áitatvulošárvoštallama mielde.

Áitatvulošluohkát

RE – guvllolaččat jávkan
CR – ravddamuččat áittavuloš
EN – hui áittavuloš
VU – áitojuvvon
NT – čalmmiidollojuvvon
DD – váilevaččat dovdojuvvon

Govva 14: Áitatvulošlogahallama áitatvulošluohkát.
Gáldu: Artsdatabanken.

Njurjot

Luonddumeahcis lea geađgenjurjuid (*Phoca vitulina*) servodat. Fierváčázi áigge geađgenjurjuid valvit veallájit Suoidnesullo davábealde leahkki sáttogáttis, man gohččojuvvo Kobbsandan. Geađgenjuorju besse doppe, ja dat lea áidna báiki Norggas, gos njurjot riegádahttet čivggaidis sáttogáddái. Maddái áidni (*Halichoerus grypus*) gávdno luonddumeahcis dábálaččat muhto eai nu valjis go geađgenjurjot. Áinna ja geađgenjurjo máddodatdikšun Norggas vuodđuduvvá riikkaviidosas rehkenastimiidda mat ordnejuvvojit viđa jagi gaskkaid. Luonddumeahci dikšunplánas albmanit jagiin 2011–2012

dahkkojuvvon rehkenastimiid logut. Rehkenastimiin gávdnojedje 147 geađgenjurjo eanaš Deanuvuonas.

Øystein Hauge čađahii Kystverketa bargogohččosis geađgenjurjuid rehkenastima geassit 2019, geassemánu álggus suoidnemánu beallemuddui. Geassemánu álggus son vuhtii 30–40 indiviidida eanaš Kobbsanda oarjedavábealde. Mearri lassánii geassemánu 25. Beaivvi maŋŋá sullii 70 indiviidii, mat vuhttojedje Kobbsanda oarjja- ja davábealde. Njiŋŋálasat riegeáhttet čivggaid eanaš Kobbsanda oarrabeallái, muhto ovttaskas eatnit vuhttojedje maiddái Kobbsanda nuorttabealde.

Logut leat eahpesihkkarat, ja daid sáhtta doallat vuollerádjemearrin, dasgo lea váttis rehkenastit ealliid mat veallájit sáddos.

Govva 1: Geađgenjuorju ja easkariegádan njurjočivggat. Govva: Øystein Hauge

Luossa

Romssa musea diehtaga álkibut ipmirdahttin dahkki *Ottar*-bláđi nummira 316/2017 mielde Deanu čázádat lea okta máilmmi stuorimus luossačáziin. Das gávdnojit luosat 1 200 kilomehtera mátkkis ja lohku váldojuvvo maiddái buohkanassii 30–35 oalgejoga Norggas ja Suomas. Luosa (*Salmo salar*) sálašmearit Deanujogas ledje jahkeviissaid badjel beali Norgga ollislaš luossasállašis ja badjel viđadasa oppa Eurohpá luossasállašis. Deanu čázádaga guolástushálddahusa mitalusa 2017/01 mielde rehkenaston jahkásaš ollislaš sálaš jagiin 1972–2015 lei 126 tonna. Mannan logijagiin Deanu luossanálit leat unnánan ja mánggaid ránnjáčázádagaid luossasállašat lassánan seammás ođđa alimus loguide (*Ottar*, 316/2017).

Ottara (316/2017) ja Deanu čázádaga guolástushálddahusa mitalusa 2017/01 mielde luosa gođđanvájoleapmi Deanujoga gierragiid guvlui dáhpáhuvvá eanemustá jienjahis áigge muhto lea buot ealaskamos geasse-suoidnemánus. Buohkanassii goarknjun bistá miessemánu álggus čakčamánu lohppii. Deanu johka gođđá čakčamánu beallemuttus golggotmánu beallemuddui– smávva oalgejogain veháš árabut go badjeleappos oaivejogas. Čuovvovaš giđa meadđemat njaldásit, ja maniide hápmašuvvet fiskadasseahkat. Go luossaveajet lea geavahan fiskadasseahka sisttisdoallan biepmu, dat loktana gođđangárggus ja álggaha mánggajahkásaš ceavzindáistaleamis eará luossaveajehiid ja guliid bálddas jogas. Vuosttamuš eallinjagiid áigge hui stuorra oassi luossaveajehiin duššet. Dan muttus, go veajehiin lea šaddan nuorra luosat ja dat leat gárvásat sirdašuvvat jogas Deanuvutnii ja Barentsáhpái, dušše 1–2 proseantta leat ceavzán moatti jagi árabut gárgos loktanan indiviidain.

Nuorra luosat johtet vulos Deanujoga Deanuvutnii geassemánu beallemuttus suoidnemánu beallemuddui. Dat deaivvadit mátkkis áigge olu áruid ja sáhttet gártat ovdamearkka dihtii earáid stuorra guliid, lottiid (earenoamážit gussagolssiid), njurjuid, miñkkaid dahje čevvráid sálašin. Stuurimus uhkki daidda leat Deanu njálmmis orodeaddji gussagoalssit ja njurjot.

Earát sáivačázi guolit

Deanu čázádaga guolástushálddahusa mitalusa 2017/01 mielde Deanu čázádagain gávdnojit sihke luosat ja buot Finnmárkku luonddus gávdnojeaddji sáivačázi guolit, maiddá guokte anadromalaš¹ šlájja – guvžá (*Salmo trutta*) ja valas (*Salvelinus alpinus*) – ja duodalági mielde guokte katadronalaš² šlájja – finddar (*Platichthys flesus*) ja ággaras (*Anguilla anguilla*). Lea dihtosis ahte joganjálmmis gávdnojit maiddá juoga veardde čuovžžat (*Coregonus lavaretus*).

Dálá dieđu olis guovllus gávdnojit geasseáigge dušše beare guvžžát. Fávllis ja eará sajiin Juovlavuonas leat mánggat dovddus guvžáfárppit. Deanujoga vuolleoasis dahkkojuvvon iskkusguolástusaid vuođul joganjálmmi guovllus gávdnojit juoga veardde guvžžát gitta golggotmánui. Šákkoš lea dehálaš oassi guvžžá biepmodilis.

Deanu čázádaga guolástushálddahusa mitalusa 2017/01 mielde vallasa gávdnomis Deanujoga njálmmis lea dušše beare unnán diehtu. Mannán jagiid gozihandieđuid mielde Deanu čázádagain ii leat gávnnahuvvon leat valasmáddodat. Juovlavuona moská Juovlavuonas luoiti Juovlajogas lea vuhtton valasmáddodat. Ii leat dihtosis, dálváditgo stuorra vallasat Juovlajogas, joganjálmmi guovllus vai Deanu čázádagas. Juovlajoga lea áigumuš dahkat ovddešláganin vai buoridit vallasa ja guvžžá eallindiliid.

Deanujoga njálmmis goddá muhtumin maiddá čuovžžaid. Njávđanjoga lassin Deanujohka lea áidna báiki Davvi-Norggas, gos lea goargnučuovžamáddodat.

Deanu čázádaga guolástushálddahus čađahii iskkusguolástusaid Deanujoga njálmmis ja Juovlavuonas dálvit Tenon 2016. Iskkusguolástusat nannejedje, ahte joganjálmmis gávdno dálvit okta anadromalaš guollešládja.

Šákkožat

Šákkožin gohččojuvvojit dábálaččat mánggat šákkožiid (*Ammodytidae*) čerdii gullelaš mearraguollešlájat. Dat leat unna báikeoskkolaš guolit, maid lottit ja njurjot geavahit biepmun (čoavddašládja). Dat hábmejít dehálaš čatnasa planktona ja bajit trofeadásiid gaskii³.

Norgga rittu šákkošmáddodagain muitaleaddji *Fagrappor for tobis på norskekysten* -raportta M5-2013 mielde šákkoš lea guovddáš dahkki ekosystemas ja Deanujoga njálmmi gussagolssiid dehálamos biepmu. Norggas šákkožat leat dutkojuvvon leat čuožžovaš oassi mearralottiid biepmus.

Deanujoga njálmmi gussagolssiid, dorskelágan mearraguliid ja geađgenjurjuid čoavjesisdoalu dutkamušain lea fuomášuvvon ahte eallit borret olu šákkožiid (geahča *Ottar* 316/2017).

Naturrestaurering-áššedovdiorganisašuvnna Juovlavuona guovllus dahkkojuvvon šákkošfáttát gieddedutkamuš njukča–suoidnemánu 2017 guoskevaš raporttas (*Feltnotat – sampling av sil innenfor*

¹ Anadromalaš-doahpaga geavahuvvo sáivačázi guliin, mat johtet jeavddalaččat merrii ohcat biepmu ja ruovttoluotta sáivačáhcai godđat. Norggas leat mánggat anadromalaš guollešlájat, ovdamearkka dihtii luosa, guvžžá ja vallasa sullasaš luossaguolit. Gáldu: Store norske leksikon.

² Katadromalaš guollešlájat godđet sáltečáhcai ja gorknot dan mañnjá sáivačáhcai. Gáldu: Store norske leksikon.

³ Trofeadássi lea biepmogollosa dássi, masa heakkalaš orut gullá. Gáldu: Store norske leksikon.

og utenfor Leirpollen, Tanafjord. Data fra seks tokt mars-juli 2017) Norgga čáziin gávdnojedje mánngat šákkoššlájat, main juohkehaččas leat iežas lassánanstrategiijat ja eallinagit. Mearrašákkoš (*Ammodytes marinus*) lea dábálamos ja valljámus šlájda Norgga čáziin. Šlájaid morfologalaš earuhallan nuppiineaset lea váttis, eandalii mearra- ja unnašákkoža buohta (*Ammodytes tobianus*). Buot šákkoššlájat ellet sáttu- ja čievrobotnáš čáziin, muhtin oassái peleglaččat⁴ dahje gaskkohagaid muhtin oassái roggan iežaset sedimentii.

Diehtu šákkožiid biologiijas lea unnán vuhtiiválddekeahhtá mearrašákkoža, mii lea áidna šákkoššlájda man gávpeguolástit ja dan sivas dat lea dutkojuvvon viehka olu Davvimearas ja Norgga rittus (ks. *Fagrapport tobis på norskekysten*. M5-2013). Giđđat ja geassit šákkožat orodit beaivválaččat nu ahte leat goivon iežaset vuoruid sáddui dahje fiinnis čivrii (guoli sturrodaga mielde), ja vuoruid leat rávnnjis borramin planktona. Čakčat ja dálvit šákkožat leat eanemustá roggan iežaset sáddui. Mearrašákkožat loktanit goittotge gaskadálvve sáddogis godđat.

Šákkožiid láhtten molsašuddá garrasit jagi- ja jándoráigge, čuovga- ja biepmodilliid ja bivdiid gávdnoma mielde. Dan dihtii lea jáhkeahhtti ahte das leat earut riddoguovlluid mielde. Šlájaid morfologalaš earuhallama váttisvuodát leat dahkan genadutkamušas vealtemeahhtun bargogaskoami, go háliiduvvo čielggadit, leago gažaldagas smávvašákkošmáddodaga báikkálaš vuogáiduvvan vai oassi stuorit mearrašákkošmáddodagas.

Naturrestaurering čielggadii jagiin 2017–2019 šákkožiid gávdnoma, eallinbirrasa geavaheami ja ovttadat- ja máddodatdási biologalaš iešvuodaid Deanujoga njálmmis ja Juovlavuonas. Čakčat 2017 bivdojuvvon šákkožiid morfologalaš iešvuodát veardiduvvojedje daid genetikalaš analysaide. Genadutkamušaid čađahii Romssa universitehta (Norgga ártkalaš universitehta) guolástusallaskuvla.

Čoahkkáigeassu jurddabohtosiin – Šákkožiid šlájduohkaseapmi ja báikkálaš populašuvdnastruktuvra Deanuvuonas (Artssammensetning og lokal populasjonsstruktur av sil i Tanafjorden; Præbel 2019)

Proševttas ledje guokte váldodutkamušgažaldaga:

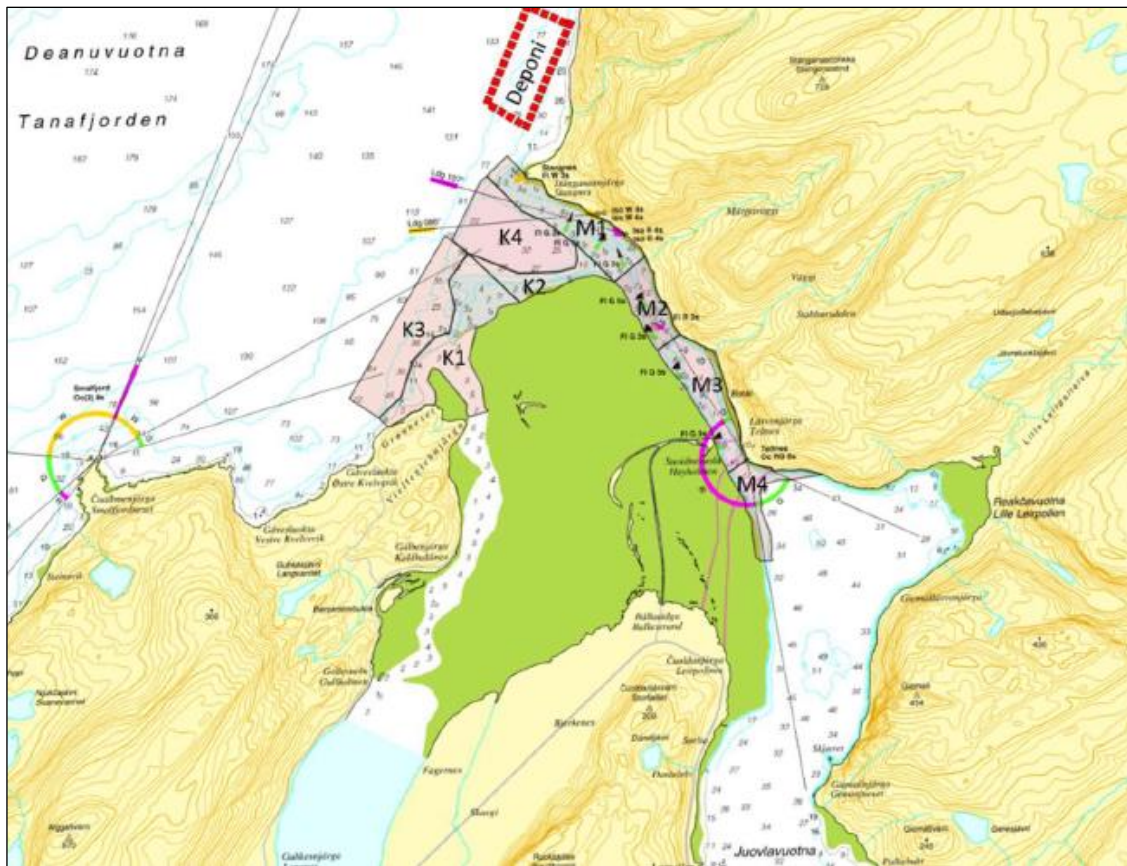
1. čielggadit, mat šákkoššlájat Deanujoga njálmmis gávdnojit

2. čielggadit, leago šákkožiin báikkálaš populašuvdnastruktuvrra Deanujoga njálmmis.

*Gažaldagaide figgojuvvui vástidit geavahemiin árbevirolaš Sangera mitokondrio-DNA sekvenšuvnna ja seallaváimmu DNA čuovvovaš sohkaoluolva sekvenšuvnna. Čoahkkáigeassun sáhtta gávnnahit, ahte Deanujoga njálmmis gávdnojeaddji šákkožiid sáhtta šlájddjet mearrašákkožin (*A. marinus*), muhto maiddá smávvašákkožat (*A. tobianus*) ja stuorrašákkožat (*H. lanceolatus*) sáhttet gávdnot guovllus.*

Deanujoga njálmmi šákkožat earránit genetikalaččat Áltta vuona šákkožiin, ja daid genetikalaš struktuvrra sierraneamis leat mearkkat. Bohtosiin bohtet ovdan maiddá, ahte lea jáhkeahhtti ahte báikkálaš vuogáiduvvamat leat dagahan Deanu ja Áltta vuonaid šákkožiid genetikalaš earuid.

⁴ Peleglaš oaivvilda rabasčáhcai laktaseaddji earuhusa rittus dahje mearrabodnis. Sániin čujuhuvvo maiddá mearrašlájaid, mat ellet rabasčázis (*pelagiae*) eaige mearrabodnis. Gáldu: Store norske leksikon.

Govva 15: Kárttas oidnojit gieddedutkamuša čađahanguovllut (M1–M4) ja veardidanguovllut (K1–K4). Gáldu: NIRAS-muistio 15.8.2017, Feltnotat – Sampling av sil innenfor og utenfor Leirpollen, Tanafjord. Data fra seks tokt mars-juli 2017. (Gieddedutkamušraporta – Iskkusváldin šákkožiin Juovlavuonas ja dat olggobealde, guhtta dutkamušreaisu njukča–suoidnemánus 2017)

Giđđat ja geassit 2017 dutkojuvvon blohkain fávllis gávdnojedje eanemus šákkožat (M1–M4). Šákkožiid domineren guovllus sáhtta leat mánggaid dahkkiid sivva, muhto bodni guovllus lea eanemustá roaves sáttu, mii lea šákkožiidda heivvolamos bodnemateriála. Jáhkehahti lea ahte sivvan leat ulli ja fiervvá dagahan báikkálaš rávdnjedilit, ja roaves sáttu lihkada ulli- ja fiervvárávnjnjiin álkit. Sáttorávnjnjiin šaddet buncái sáttočastasat, maidda šákkožiid lea álki roggat. Materiála ja rávnjnjit fávllis leat hui earenoamážat go veardida birastahtti guvlui ja lea okta váldosivain dasa, ahte šákkoš loaktá guovllus.

Dutkamušbohtosat čujuhit dasa, ahte heivvolamos čikŋodat šákkožii lea 5–15 mehtera. Guolástushálddaha (Fiskeridirektoratet) kártabálvalusa mielde šákkožis lea viiddis gođđanviidodat Deanujoga njálmis. Gođđanviidodatmerken vuodđduuvvá guolásteddjiin fidnejuvvon dieđuide. Sáhtta navdit, ahte fávlli davvebealle (M1–M2) lea guovllu šákkožiid fuopmášahttimuš gođđanviidodat (Kirkemoen & Colman 2019).

Jagi 2017 dutkamušas sedimeanttas ja čázis gávdnojedje veháš meadđemat ja veajehat. Meadđen- ja veajetgávdnosiid vánisvuolta čujuha dasa, ahte dutkamuš ii jáhku mielde dahkkojuvvon rivttes áigái rivttes báikkis. Soaitá leat áhte gieddedutkamuš álggahuvvui menddo maŋŋit, vai livččii sáhtán fuobmát stuorra meadđen- ja veajetmeriid gođu ja meadđemiid beđđoma maŋŋá. Gođu navdit dáhpáhuvat gaskadálvve (Feltnotat – Sampling av sil innenfor og utenfor Leirpollen, Tanafjord. Data fra seks tokt mars-juli 2017). Jagiin 2018–2019 dahkkojuvvon dutkamušat nannejit teoriija, dasgo dain

vuhttojedje stuorra mearit šákkožat sohabealleravssaiguin ja meadđemat guovllus (Kirkemoen & Colman 2019). Sáttobodni ja stuorra *Calanus finmarchicus* -planktonelliid gávdnosat čujuhit, ahte šákkožiin leat guovllus buorre šaddan- ja eallindilit.

Govva 16: Navdit ahte viiddis guovlu mas leat sáhcut lea šákkožiid gođđanviidodat.
Gáldu: Fiskeridirektoratetin kártabálvalus.

Dutkamušas fuobmájuvvui čielggas treanddat go veardiduvvui eará dutkamušmátkkiid sállášiid. Eanemus sáddui roggan šákkožat gávdnojedje miessemánus. Golbma vuosttamuš dutkamušmátkki dahkkojuvvui, go Deatnu lei vel jikŋon ja golbma maŋimučča jienaid vuolgima maŋŋá. Golmma maŋimuš mátkki áigge sálašin bohte fuopmášahtti olu uhcit sáddui roggan šákkožat go golmma vuosttamuš mátkki áigge.

Dulvvit ja jienaid vuolgin leat fuopmášahttit ekosystema nuppástuhtti dahkkit árttalaš govvodagain. Njealját dutkamušmátkkis dalánaga jienaid vuolgima maŋŋá áibbas bajoščáziin vuhttojedje stuorra šákkošspirrot, mat jáhku mielde ohcet biepmu. Dát nanne teoriija das, ahte stuorra giđđadulvi oažžu šákkožiid vuolgit johtui sedimeanttas (Kirkemoen & Colman 2019).

Šákkožat geavahit sáddo čiehkádansadjin ihkku ja vulget beavit johtui čáhcái boradit. Giđđadulvi maŋŋá Deanujoga njálmmis deaivvaduvvui juoga veardde šákkožat maiddái ihkku. Dát čujuha, ahte árttalaš guovllu šákkožat leat jáhku mielde hui aktiivvalaččat birra jándora giđđat ja geassit (Kirkemoen & Colman 2019).

5.6.2 Mearraluonddutiipat

Rambøll dagai jagis 2015 fávlli mearraluonddutiippaid kártema ja dilleárvoštallama. Kárten čađahuvvui dan mielde go Direktoratet for naturforvaltningin (luondduriggodathálddahusa) giehtagirjjis nummir 19-2001 Kartlegging av marint biologisk mangfold (Mearrabiologalaš mánggahámatvuoda kárten) lea meroštallon. Eallinbirrasiid ja mearrabodnetiippaid dokumenteremii geavahuvvui čáhcevuloškámera. Rambølla kártema vuodul čuozáhatguovllu (fávlli) mearrabodni lea sáttu. Luondduriggodathálddahusa giehtagirjjis nummir 19 meroštallon luonddutiipat eai vuhtton. Eaige govvenguovllus vuhtton áitatvuloš šlájaid dahje vahátlaš vierisšlájaid logahallamii gullevaš šlájat.

Vaikko fávllis eai vuhttonge giehtagirjji nummira 19 čuovvu luonddutiipat, dat ii oaivvil, ahte guovllu luondduárvvut livčče uhcit dahje mearkašmeahtumat. Guovllu árvvolašvuodas baicce muitala dat, ahte dat lea luonddumeahcce- ja Ramsar-guovlu.

Čiekŋudanmássaid lánaidahkanguovllus mearas ii maiddá vuhtton giehtagirjji nummir 19 čuovvu luonddutiipat dahje áitatvuloš šlájat (veardit Rådgivende biologer AS:a gárvvistan notáhta *Innseilingen til Leirpollen og mulige deponier i Tanaffjorden . Kartlegging av naturtyper* [Juoblavuona fávli ja lánaidahkanbáikkid Deanuvuonas. Luonddutiippaid kárten]). Lánaidahkanguovllus vuhttojedje olu gonagasreappát.

Gonagasreabbá lea Norggas klassifiserejuvnon vahátlaš vierisšládjan. Hálddahusa almmuhusa stuorradiggái (St. melding) nummir 40 (2006–2007) vuodul gonagasreabbá hálddašuvvo Nuorta-Finnmárkkus ekonomalaš resursan.

Jagis 2013 Deanujoga njálmmi luonddumeahcis dahkkojuvvui Natur i Norge- eli NiN-vuogádaga čuovvu luonddukárten. Dan čađahii Ecofact Miljødirektorateta dahje birashálddahusa doaibmagohččosis. Lassin 1980-logus dahkkojuvvojedje mánggat kártemat Deanujoga njálmmi mearragáddešattolašvuodas (Elven, R. & Johansen, V.). Čuozáhatguovlu hápmašuvvá birgetmeahtumit stuorimus oasistis mearraguovlluin. Danin eat dás gieđahala jagi 2013 ja 1980-logu kártemiid dan eanet.

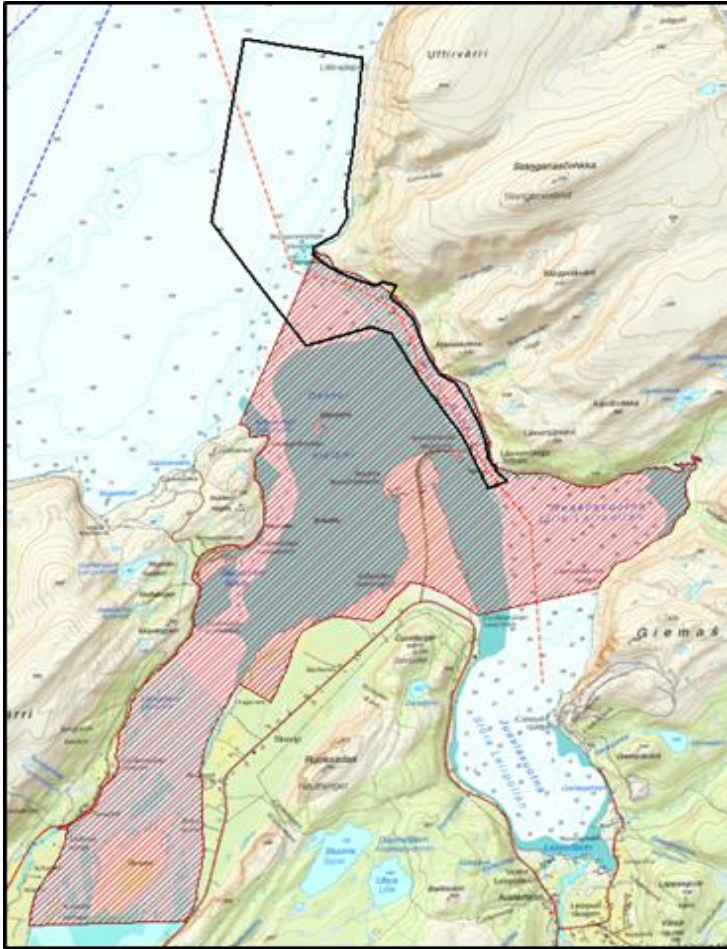
5.6.3 Luonddusuodjalanguovllut

Deanujoga njálmmi luonddumeahcci vuodđuduvvui jagis 1991. Luonddumeahci viidodat lea sullii 33,6 km², mas sullii 2,0 km² leat eananbihttát. Suodjaleami ulbmilin lea seailuhit fuopmášahtti lávttasbáikeguovllu, man šattolašvuolta, lottit ja eará eallit leat lunddolaš oktavuodas guvlui.

Deanujoga njálbmi lea riikkaidgaskasaččat fuopmášahtti lávttasbáikelottiid vuoinjastan- ja orodanguovlu. Doppe leat Davvi-Norgga viidásamos oktilaš gáddeniittut ja miellagiddevaš gáddešattolašvuolta. Guovlu lea maiddá gehomorfologalaččat hui miellagiddevaš, dasgo Deanujogas fievrasa olu luovus eananmateriála, mii luoitá njálbmeguvlui.

Deanujoga njálmmi luonddumeahcci oaččui Ramsar-guovllu posišuvvna jagis 2002. Ramsara soahpamuš bođii fápmui 21.12.1975, ja dan ulbmilin lea lávttasbáikeguovlluid suodjaleapmi oppalaččat ja earenoamážit čáhcelottiid eallinguovlun. Soahpamuša heivehansuorggi lea uhcánaččaid viiddiduvvon, ja dán áigge dat doallá sisttis lávttasbáikkiid suodjaleami oppalaččat sihke šattuid ja elliid eallinguovlun ja mánggaide olbmuide dehálaš luondduriggodahkan.

BirdLife International lea jagi 1981 rájes sárggon ja kárten máilmmiviidosas fuopmášahtti loddeguovlluid fierpmádaga, ja Norgga ornitologalaš ovtastus NOF lea vástidan barggus Norggas (veardit NOF raporta nummir 5-2015). Deanujoga njálmmi luonddumeahcci lea ožžon IBA-guovllu (important bird and biodiversity area) stáhtusa oktan mánggain guovlluin Norggas.

Govva 17: Deanujoga njálmmi luonddumeahci ja Ramsar-guovllu kártii lea merkejuvvon Juovlavutnii johtti fávli rukses boatkasáhčun ja ráddjejuvvon prošeaktaguovlu čáhpes sáhčun. Gáldu : Naturbase ja Kystinfo.

5.6.4 Birrasa dilli

Rambøll dagai jagis 2015 kártema meara bodneelliin fávllis. Čielggadusa mielde sedimeanttas leat juoga veardde birasmirkkut ja fávlli bodneelliid dilli lea buorre, vaikko šlájaid mánggahámatvuolta ii leange stuoris. Šládjagirjju vánisvuođa sáhtá čilget gaskkohagaid vuollegaš sáltealuin⁵ ja sedimeantta garas fievrasiin.

Guovtte kártenčuoggás fauna mearrabodnis lei normála. Daid dilli klassifiserejuvui buorrin. Earáid čuoggáid bohtosat dutkojuvui vuos dan mielde, ahte nuoskkideamit livčče váikkuhan fauna dillái (klassifiseren vuodđuduvai dušše deaivvaduvvon šlájaid lohkomearrái). Mánggat kártenčuoggát ledje guovlluin, gos leat garra rávnnjit. Garas rávnnjiid dihtii stuorimus oassi sedimeantagerddiin lea roavis. Guovllus ealli organismmat leat dan dihtii jáhku mielde sitkadat ja hárbjána molsašuddi diliide. Rávnnjit dagahit sedimentii maiddá garra erošuvnna, mii sáhtá doidit fárustis meadđemiid, veajehiid ja elliid, ja dat lasiha ealliservodagaid leavvanviidodaga ja čoakkádusa molsašuddamiid.

⁵ Čázi sáltealullu meroštallojuvvo das man olu sáltegrámmat leat luvvan kilográmmái čázi. Dan ovttadahkan geavahuvvo promille (%). Gáldu: Store norske leksikon.

Deanujoga njálbmi ja Juovlavuotna hábmejit estuára,⁶ mas čázi sáltedoallu lassána dan mielde go čáhci jogas geahppána ja masa váikkuhit jogaid rávnnjit, ulli ja fiervá ja dálkkádatdilit. Birrasa sáltedoalu molsašuddan sáhtta leat ealániidda stressejeaddji, ráddjet guovllus loakti šlájaid meari sihke váikkuhit ealániid heakkas bissumii ja leavvanviidodahkii.

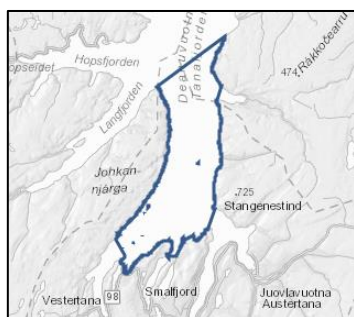
Čielggadusa vuodul seammá šlájat sáhttet gávdnot guovlluin mat eai leat nuoskkiduvvon, go birrasa dillet leat molsašuddi ja stressejeaddji. Danin ii leat sivva gáddit, ahte gažaldatvuloš livčče nuoskkiduvvon, vaikko kártenčuoggás vuhtton šlájaid ja indiviidaid mearri sáhtášii dasa čujuhit. Guovllus eai leat dovddus nuskkiiid gáldut (Ramboll 2015). Árat kártemiin guovllus lea fuomášuvvon, ahte čuožáhtguovllu sedimeanta lea buhtis ja das lea unnán orgánalaš ávdnasat (Multiconsulta jagis 2013 gárvvistan raporta *Utdypning av innseilinga til Leirpollen. Undersøkelse av sjøbunnsediment og filming av sjøbunnen* [Juovlavuona fávlli čiekŋudeapmi. Mearrabodni sedimeantadutkamuš ja govvideapmi]).

5.6.5 Čázadagat

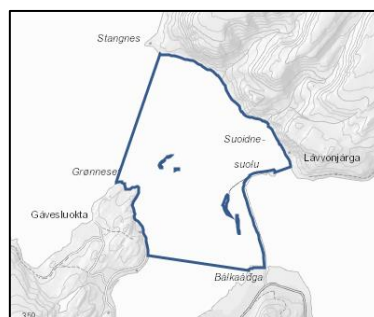
Čuožáhtguovlu lea Deanu čázadaga guovllus ja juohkása Deanujoga ovdabeali, Deanuvuona sisoasi ja Juovlavuona riddočáhceguovlluide. Čáhceitiipa lea suoddjái vuotna, masa lea seahkánan sáivačáhci (gáldu: Vann-Nett, 2019). Deanujoga ovdabeali čáhceguvlui doaibmabijut váikkuhit garrasamosit, Deanuvuona sisoassái vehábut ja Juovlavutnii hui vehá. Vann-Nett mielde golmma čáhceguovllu ekologalaš ja kemijjalaš dilli lea dovdameahhtun.

Gonagasreabbá lea vuoimmálaččat mielde buot golmma čáhceguovllus. Gonagasreappá biepmu háhkan váikkuha bodni faunai. Juovlavuona čáhceguvlui váikkuha gielddalaš duolvačáhcebohcci, mii luoitá merrii Juovlavuonas. Dan váikkuhusa sturrodát lea dovdameahhtun. Čáhceguovlluin leat fysalaš ráhkadusat, mat leat guokte Elkema kvartsihttaruvkke kádja (merkejuvvon govvas njuolaiguin). Deanuvuona sisoasi čáhceguovllus lea kádja Gohppis ja guokte govdu hámmansálddi smávvafovttasiidda.

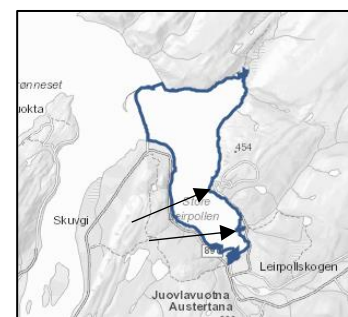
Golmma čáhceguvlui ásahuvvon birasulbmil lea váldonjuolggadusa mielde unnimustá buorre ekologalaš dilli ja buorre kemijjalaš dilli (gáldu: Vann-Nett, 2019).

Deanuvuona sisoassi

Deanujoga ovdabealli

Juovlavuotna

Govva 18: Fávlli lea Deanujoga ovdabeali guovllus, muhto lánaidahkanguovlu Deanuvuona sisoasis. Čuožáhtguovlu ollá buot golmma čáhceguovllu viidodahkii.

⁶ Estuára oaivvilda stuorra joga njálbmeguovllu, mii lea dávjjimusat hápmášuvvon go mearra lea loktan nu, ahte mearračáhci seahkána vuomi coahkásamos saji joga čáhcai. Estuára lea skuibbi hápmásaš, muhto dan njálbmi sáhtta leat maiddái gáržžes bohtalčebet. Estuáran gohččojuvvojit maiddái lagunaguovlluid kanálat, maid bokte ulli ja fiervvá rávnnjit johtet. Gáldu: Store norske leksikon.

5.7 Lagašbiras ja meahccejohtindoaibman

Gielddas dahkkojuvvui meahccejohtindoaibmama kárten ja árvvoštallan jagis 2016. Dan oktavuodas Gávesluokta, Stánnganasčohkka, Giemaža ja Reakčavuona guovlu klassifiserejuvvui hui alladássáažžan ja mearkašahtti meahccejohtinguovlun. Guovllus loaktet sihke báikkálašolbmot ja mátkkošteaddjit.

Naturbases guovllu govviduvvo čuoovvovaččat: "Deanujoga njálmmi luonddumeahci vuolimus oassi: Ramsar-guovlu, oppa áigge rievdi ealli njálmmádatguovlu, sáttogáttit, gáddeniittut, riggát loddešlájat, njurjot, šákkožat, earenoamáš guvžžá guolástusvejolašvuodát, lottiid geahččan. Suoidnesuolu: vuojudanbáiki, áhpásmahttinguovllu, guolástus, álggahančuokkis ee. Stánnganasčohkkii ja Lávvonjárgii dollejeaddji tuvrraide, oarjedavábealde govdesurfen. Gádderievanguovllut Reakčavuonas ja Mielkevákki guovlluin. Gávesluovttas Duvttanjárgii: meahccejohtinguovlu earenoamáš eanadagain, áhpásmuhttin, murjen, soahtemuittut, sápmelaš kulturárbevierročuozáhagat."

Gávesluokta/Gálbbenjárga meroštallui olgolihkadan- ja meahccejohtinguovlun jagis 2018. Suoidnesuolu lea maiddá bivnnut báiki lottiid geahččamii.

5.8 Luondduriggodagat

Stáhta geaidnohálddaha (Statens vegvesen) váikkuhusaid árvvoštallangiehtagirjji V712

Konsekvensanalyser mielde luondduriggodagaide gullet eanandoallu, boazodoallu, meahcit, guolástus, čáhci ja ruvkeávdnasat.

5.8.1 Eanandoallu

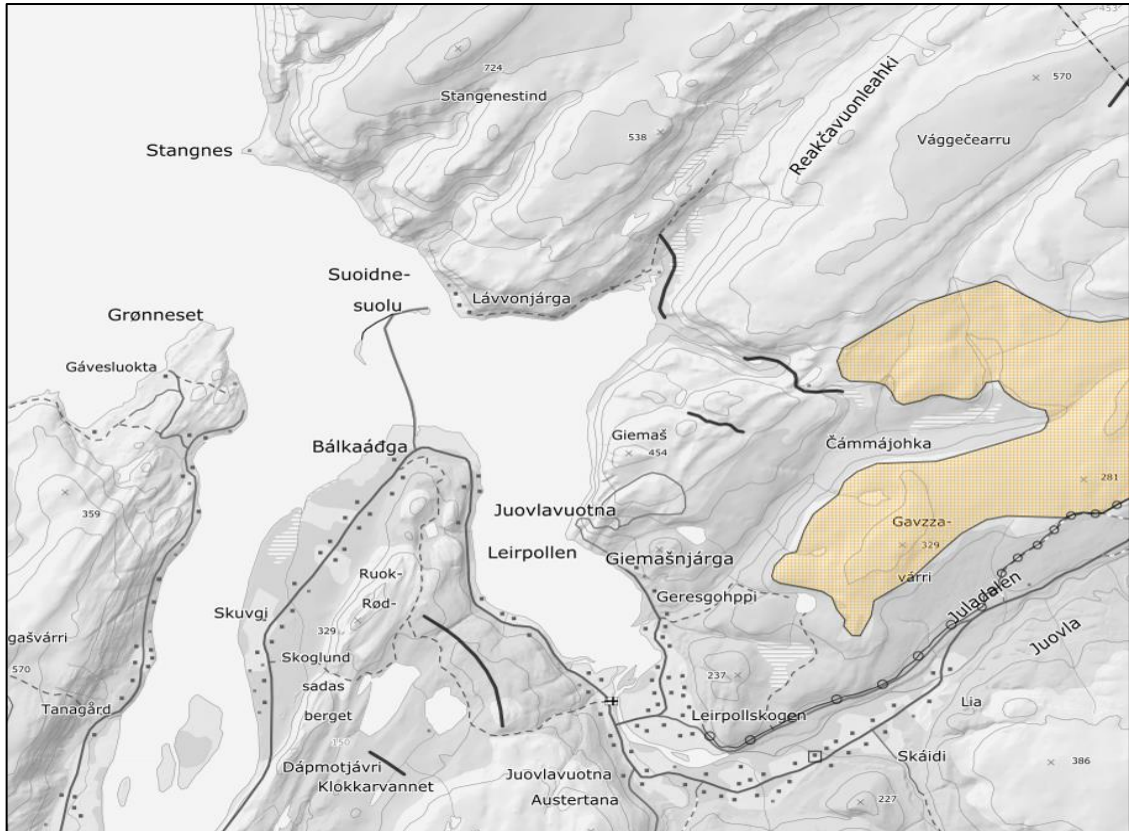
Čuožáhaguvollus eai leat gilvineatnamat. Eanandoallu hárvjuvvu Bjerkenesa–Fagernes guovllus sullii 2 km geažes Suoidnesullos.

5.8.2 Boazodoallu

NIBIO Kilden -kárta mielde fávlli bálddas eananbihtáin leat guokte boazodoalloguvollu: Rákkonjára ja Čorgášnjára/Deanodat.

Čuožáhaguvollu mátta- ja nuorttabealde leat viehka stuoris rátkkašanguovlu, boazoáidi ja soames bohccuid johtolagat. Birastahtti guovllu guođohuvvo birra jagi vuhtii válddekeahhtá alimus čohkaid ja bajildashámiiguin ceggosamos guovllu Giemaža birrasis.

Bálgosis nummir 7 lea fávlli rávdas geasseguohtun, mii ollá Reakčavuonas Stánnganasnjárgii ja ain davás ja gos mánggaid boazoisidiid bohccot guhtot. Cuono–skábmamánus guovllus leat sullii 4 000 ráves bohcco ja lassii 3 000 miesi, mat riegádit miessemánus suoidnemánnui bistevaš guoddináiige. Bohccot orodit gaskkohagaid maiddá vuollin mearragáttis, ja liegga beivviin sarvát sáhttet vuolgit vuojadit vutnii. (Menon, 2019)

Govva 19: Johtinmáđija, boazoáidi ja rátkkašanguovlu fávlli lagašvuodas. Gáldu: NIBIO Kilden

5.8.3 Meahcci

Plánaguovllus ii leat meahcci. Sápmelaččaid mehciid geavaheami govviduvvo iežas logustis, geahča 5.5 Sápmelaš luondu ja kulturvuođđu.

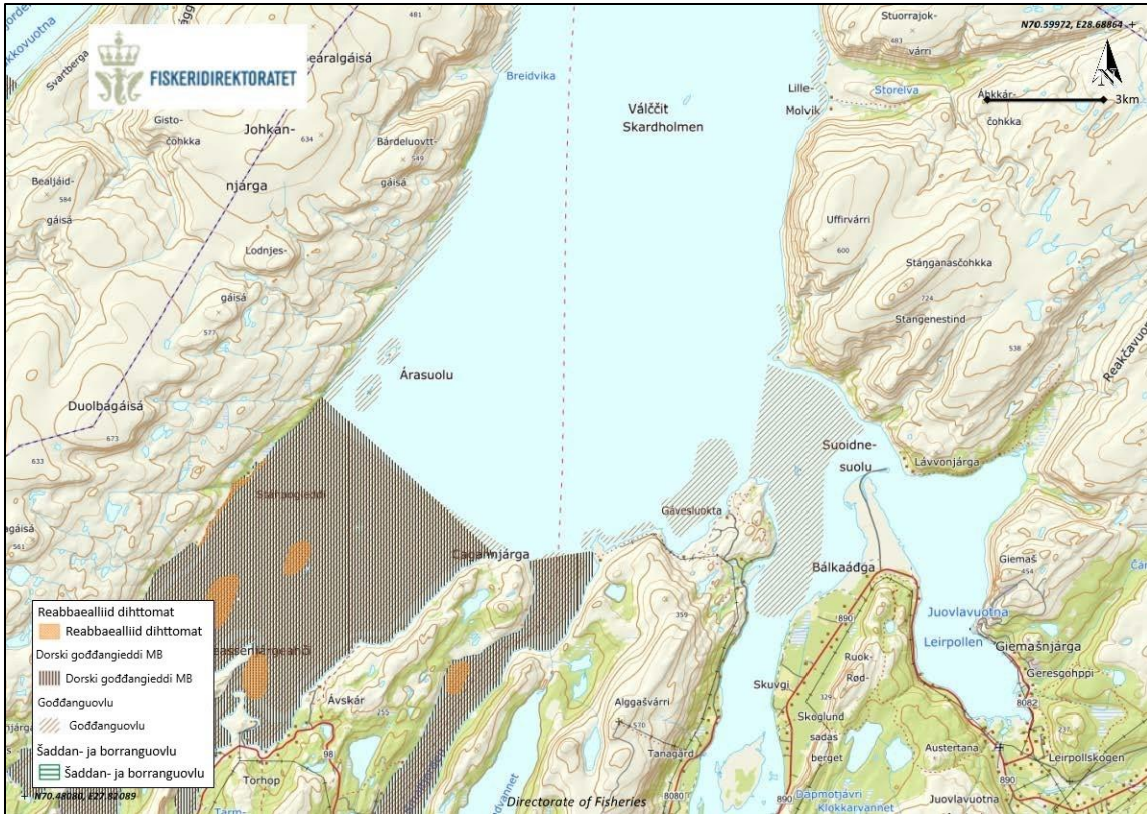
5.8.4 Guolleárit

Kystinfo mielde Stánnganasnjárggas áibbas plánaguovllu lagašvuodas lea áhkacincu ja reappá gođđanviidodat. Dego logus 5.6.1 gávnnavuvvui, Fiskeridirektorateta kártabálvalusa mielde šákkožis lea viiddis gođđanviidodat Deanujoga njálmis. Giđđageassit 2017 dahkkojuvvon dutkamušaid vuođu sáhtta navdit, ahte fávlli davvebealle (M1–M2 govvas 12) lea guovllu šákkožiid fuopmášahttimuš gođđanviidodat (Kirkemoen & Colman 2019).

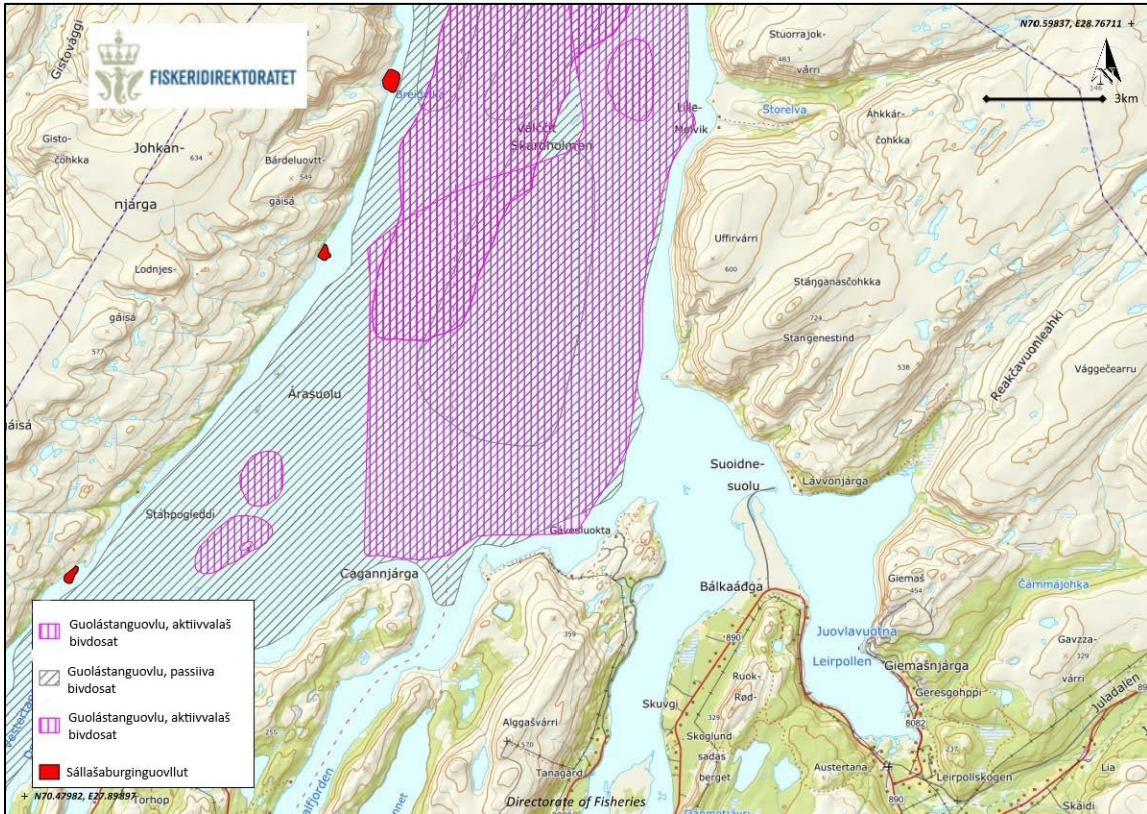
Fiskeridirektorateta mielde Deanuvuonas guolástuvvo dorski ja juksu sihke aktiivvalaš ja passiivvalaš bivdosiiguin ja bivdojuvvo reappá.

Stánnganasnjárggas ja gáddeguovlluin davveguovllus leat mánggat mearraluossavárppit. Dain goddojuvvon luosat vuvdojuvvojit. Ii leat dihtosis, bivdojuvvo Deanujoga luosa dan áigge vuovdimii. Luossabivdu lea mánggaide goittotge dehálaš doaibma ja mearkkašahhti oassi maiddá sápmelaš kultuvrra.

Kystinfo mielde Lávvonjárggas lea maiddá boares guollehámmán. Guovllus eai leat registrerejuvvon čáhcegilvnlágádusat, maidda doaibmabijut sáhtašedje váikkuhit.

Govva 20: Godđanviidodagat ja reabbágávdnosat. Gáldu: Fiskeridirektoratet.

Govva 21: Guolástusguovllut aktiivvalaš ja passiivvalaš bivdosiidda ja sállasiid loahpahanbáikkit. Gáldu: Fiskeridirektoratet.

5.8.5 Čáhcevárit

Doaibmabijut eai váikkut juhkančázi váldinbáikkiide, nuba fáddá ii gieđahallojuvvo eanet láva govvádusas. Čáhceásahusa gieđahallojuvvo iežas bihtástis sihke luonddu mánggahámatvuoda ja ekosystema guoskevaš váikkuhusaid árvvoštallama oktavuodas.

5.8.6 Ruvkeávdnasat

Čuožáhtguovllus eai gávdno ruvkeávdnasat. Doaibmabijuin ii leat njuolga oktavuodta ruvkeávdnasváriide, muhto dat veahkehit oasistis dorvvastit kvartsihttafievrridemiid, dasgo dain háliiduvvo oažžut áigái govddit, čiekŋalut ja buorebut merkejuvvon fávlli go ovdal. Kvartsihttaruvkke gieđahallojuvvo iežas bihtástis, geahča 5.10.1 Kvartsihttaruvke.

5.9 Deanu čázádat

Deanujohka gullá Deanu čázádahkii. Deanu čázádaga golganviidodat lea Norggas viđadassii stuorimus (16 389 km²), ja Deanujohka lea okta Norgga guhkimus jogain (348 km). Deanu gierragat leat Finnmarksviddas, ja dan johkagierragat leat ee. lešjohka, Anárjohka ja Kárášjohka. Deatnu lea rádjejohka Suomain. Go johkagierragat leat ovtastuvvan oaiveroggái, Deatnu golgá Deanuleagi čađa Deanuvutnii. Čázádaga rávdnji golgá gaskamearálaččat 163 m³ sekunddas (geahča *Vurdering av effekter på marint miljø ved mudring og dumping* [Čiekŋudeami ja lánaidahkama váikkuhusaid árvvoštallan mearrabirrasii], Rambøll 2015).

Stuorra oassi golganviidodagas lea luovus eananmateriála vuolde, ja sedimenterenáldá váiluma dihtii materiála fievrasa olu. Ráđđedeaddji diliid dihtii čázádat leat hui dynámalaš, ja stuorra sáttogearddit lea hápmašuvvan jogas nu badjin go vuollin. Mihtidemiid mielde gaskamearálaš suspenderejuvvon partihkkaliid mearri (SPM) Deanujoga njálmis lea 1,34 mg/l (0,49 mg/l dálvit ja 3,00 mg/l giđdat). Jahkásaš giddatmateriála fievraseapmi lea 7 140 tonna (geahča *Vurdering av effekter på marint miljø ved mudring og dumping* [Čiekŋudeami ja lánaidahkama váikkuhusaid árvvoštallan mearrabirrasii], Rambøll 2015).

5.9.1 Lavvonjárbohkki

Lavvonjárbohkki lea Deanujoga njálmmi nuortaguovllus ja gullá stuorra Deanu čázádahkii. Stuorimus oassi plána- ja doaibmabidjoguovllus lea doppe. Lavvonjárbohkkái váikkuhit eanemus ulli ja fiervvá rávnnjit, mat fievrridit čázi Juovlavutnii ja doppe eret. Deatnu ii njuolgat golgga doaibmabidjoguvlui Lavvonjárbohkis. Ulli áigge oassi joga rávnnjiin sáhttet dollet doaibmabidjoguvllu guvlui ja go čáhci golgá eret njálmádatguovllus/fierváguovllus bealistis guovlluide mat čiekŋuduvvojit.

5.9.2 Sedimeantta fievraseapmi

Čuovvovaš dieđut vuodđuduvvet Multiconsulta 12.12.2019 almmustahtán almmolaš guovlo- ja doaibmabidjogovvadásii *Generell område- og tiltaksbeskrivelse*.

Čázi lihcadeami ja partihkkaliid fievraseami čuovvumis Deanujogas lea jagiin 1999–2003 fuobmájuvvon, ahte rávdnječohkka lea miessemánus. Dan maŋŋá rávdnji geahppána gitta čakča–golggotmánui, goas dat fas loktana seammá dássái go ovdal jienaid vuolgima čuovvovaš jage. Partihkkaliid fievrasanmihtidemiid vuodul fievraseapmi lea garrasamos rávdnječohka áigge. Juovlavuonas ja Stáŋnganasnjárggas dahkkojuvvon moivvasvuodamihtidemiin ii vuhtton čielggas korrelašuvdna partihkaldolu dahje Deanujoga rávdnjemeari ja partihkkaliid fievraseami gaskkas.

Dr. tech. Olav Olsen lea árvvoštallan sedimeantta joga rokkis digítálalaččat rávdnjemihtidemiid ja bodnedutkamuša vuodul. Málle čujuha, ahte ulli áigge sáddoerošuvdna lea sáttostealli olgoravddain,

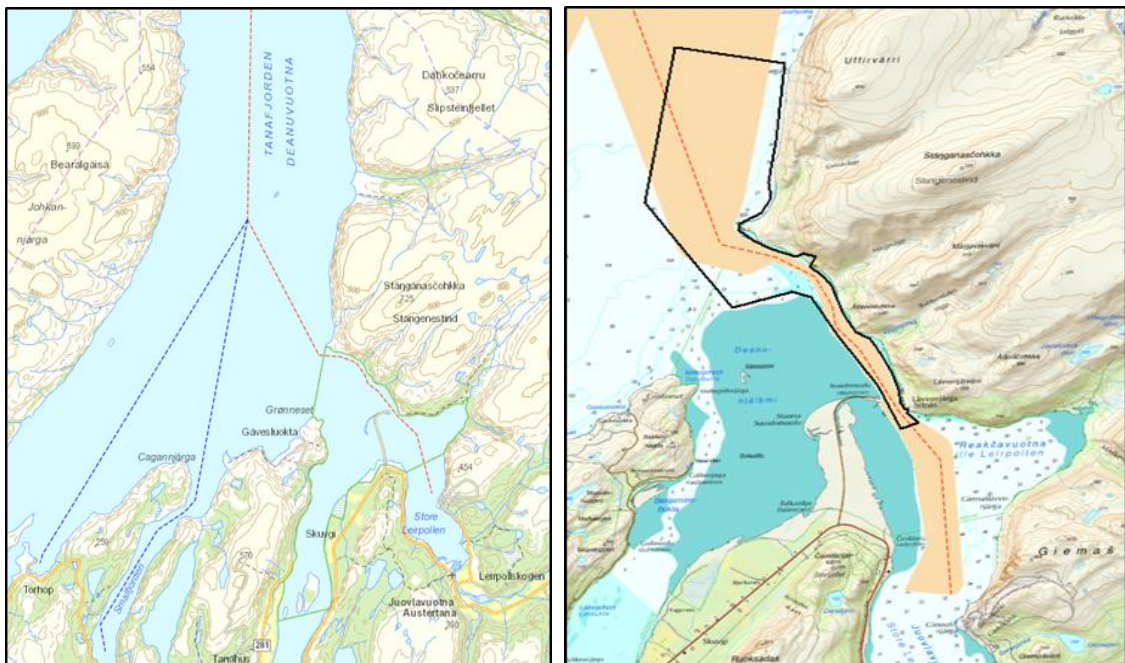
mas sáttu sirdašuvvá roggái ja dahká dohko gerddiid. Fiervvá áigge sáddoerošuvdna dáhpáhuvvá málle mielde bealistis rokki sisgávain ja dahká gerddiid olgoravddaide.

5.9.3 Fávlli iešvuodát

Lávvonjárbohki rastá johtti fávli lea 4,5 km guhkes gohpi, man rávddain leat sáttogáttit oarjin ja eanan nuortin. Fávlli molsašuddi čikŋodaga dihtii fatnasat galget rievdadit kurssaidis mánggaid háviid sisa borjjasteami áigge, jos rávnnjit leat garrasat. Dat dahká navigeremis hástaleaddji. Olggos borjjasteami ráddje fávlli coagisvuolta, eaige ođđasamos ja stuorimus fatnasat sáhte johtit fávllis dievas gurpmiin.

Guovllus leat maiddá speciálahástalusat, mat laktásit heajos oaidnimii mierkká ja mearramierkká oktavuodas. Bojjaid čuovggaid jiekŋun háhtte daid oaidnima. Lassin rávnnjit sáhttet goas nu geassit bojjaid obanassii mearragierraga vuollái dahje hehttet daid oaidnima. Dáláš fávlli gáržžimus sajit leat árvoštallon hui hástaleaddjin, dasgo fatnasat sáhttet biekká ja rávnnjiid váikkuhusas guoskkahit bodnái, ja jahkásaččat dáhpáhuvvat oktiibeašškiheamit mearramearkkaide. Dain bohtet Kystverketii mearkkašahtti divvungolot. Hástalusat leat stuorimusat olggos borjjasteami áigge, dasgo dalle gálvofatnasiin lea lossa guorbmi ja daid hálddašepmi lea váddásut go dábálaččat.

Fávli váldojuvvui geavahussii jagis 1973 geađgebolttohaga geahččalangeavaheami áigge. Dat ii leat buoriduvvon árabut. Merkemiid lea figgojuvvon buoridit ja govdu mearramearkkaid mearri lea lasihuvvon jagiid áigge. Dán áigge fávllis leat gávccii čuvgejuvvon jiekŋaboija ja okta govdu fávlemarka mii ii leat čuvgejuvvon. Fávlli hápmi dahje fávlemarkkat eai čuovo dánáigásaš dorvvolašvuodagáibádusaid.

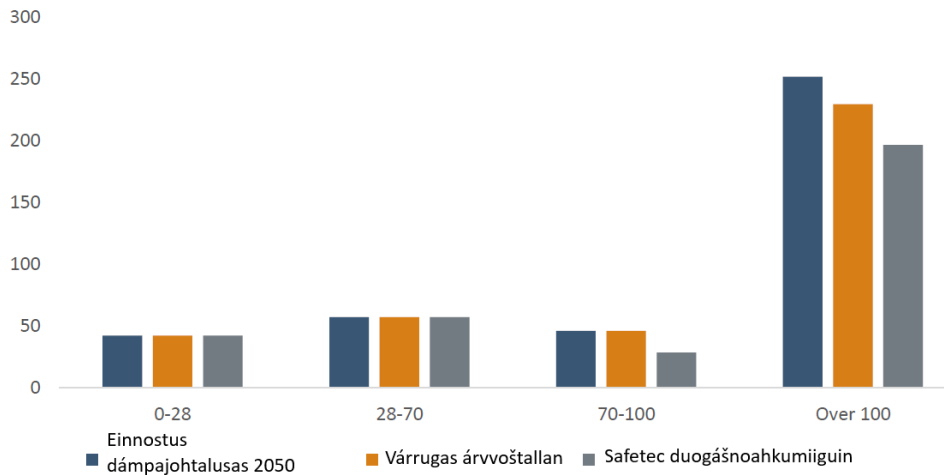
Govva 22: Kárttas gurut bealde Deanuvutnii ja Smalfjordenii ja Torhopii johtti siidofávli (alit boatkusáhcu) ja Juovlavutnii johtti oaivefávli (rukses boatkusáhcu). Kárttas olgeš bealde Juovlavutnii johtti fávli ja guovloráddjen ja evttohuvvon lávvaráhkadanguovlu. Gáldu: Kystinfo.

5.9.4 Johtolat fávllis

Menon Economics jagis 2019 dahkan servodatekonomalaš analysa mielde fávlli mielde borjjastedje jagis 2018 Juovlavutnii sullii 400 fatnasa, ja dain 82 proseantta ledje gálvofatnasat dahje luovoslásta-dahje stuhkkadávir-/ro-ro-fatnasat. Kártedettiin OB-molssaektui dahje dušše

bajásdoalločiekŋudeapmái lea vuordimis ahte johtolat stuorru veháš jagi 2050 rádjai. Stuorruma sivvan livčče kvartsihtta boltuma lassáneapmi ja vealtemeahttun bajásdoalločiekŋudeami čađaheapmi.

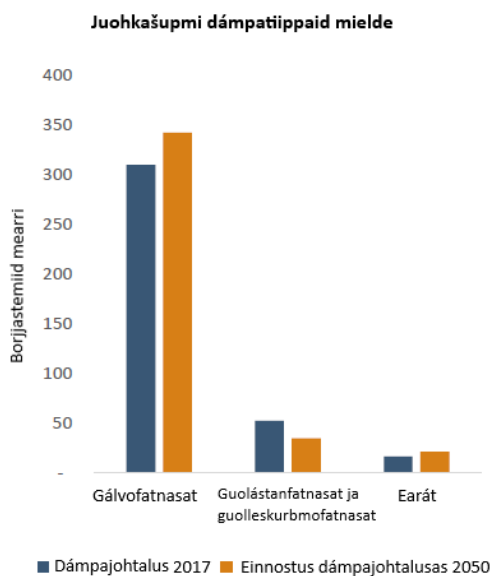
Jos fávlli buoriduvvo molssaeavttu 1, 2 dahje 3 mielde, lea vuordimis ahte johtolatmearit geahppánit. Menona jagis 2019 dahkan konservatiivvalaš árvvoštallama mielde njedjan fanasmeriin livččii sullii 7 proseantta, go fas SAFETEC árvvoštalai jagis 2016 daid geahppánit sullii viđadasain. Geahppánantákta mearrašuvvá dan mielde, mo johtilit skiipafitnodagat vuogáiduvvet borjjastanráddjehusaid geahppáneapmái. Nuppástus dáhpáhuvvá logijagi siste bargguid válbmaneamis.

Govva 23: Árvvoštallan jagi 2050 johtolatmeriin nollamolssaeavttus (alit) ja earálágan noahkumiidda vuođđuduvvi doaibmajuid maŋŋá. Gáldu: Menon Economics, 2019.

Dán áigge kvartsihtta suvddihuvvo ruvkses eanaš 5 500–8 000 tonna fatnasiiguin. Fatnasiid čikŋodatgáibádus lea 6,8–7,4 mehtera, ja dat besset borjjastit fávlli čađa ulli áigge. Lassin geavahuvvojit unnit fatnasat, maid kapasitehta lea sullii 1 200 tonna. Johtolat lea eahpejeavddalaš, muhto dat lea buot vahkubevviin. Soames vahkuin fatnasat bohtet 5–6, soames vahkuin ii ollege. Jagis fatnasat bohtet sullii 180 dahje gaskamearálaččat 3,5 vahkus.

Measta visot johtolagas vuhtii válddekeahttá guolástusfatnasiid, laktásit Elkemii. Fávllis johtet juoga veardde maddái astoáiggeguolástussii laktáseaddji fatnasat ja eará priváhta fatnasat, mat eai leat AIS-vuogádaga olis. Johtolat lea nu unnán, ahte oktiibeaškkihanriská lea unni, ja fatnasat leat nu smávva, ahte dain ii leat bodneguoskkaheami riska fávllis.

Govva 24: Fanastiippa juohkáseapmi fávllis, jagi 2017 logut ja árvvoštallan jahkái 2050 nollamolssaeavttuin (fávlli buorideami haga).
Gáldu: Menon Economics, 2019.

5.9.5 Botni iešvuodát

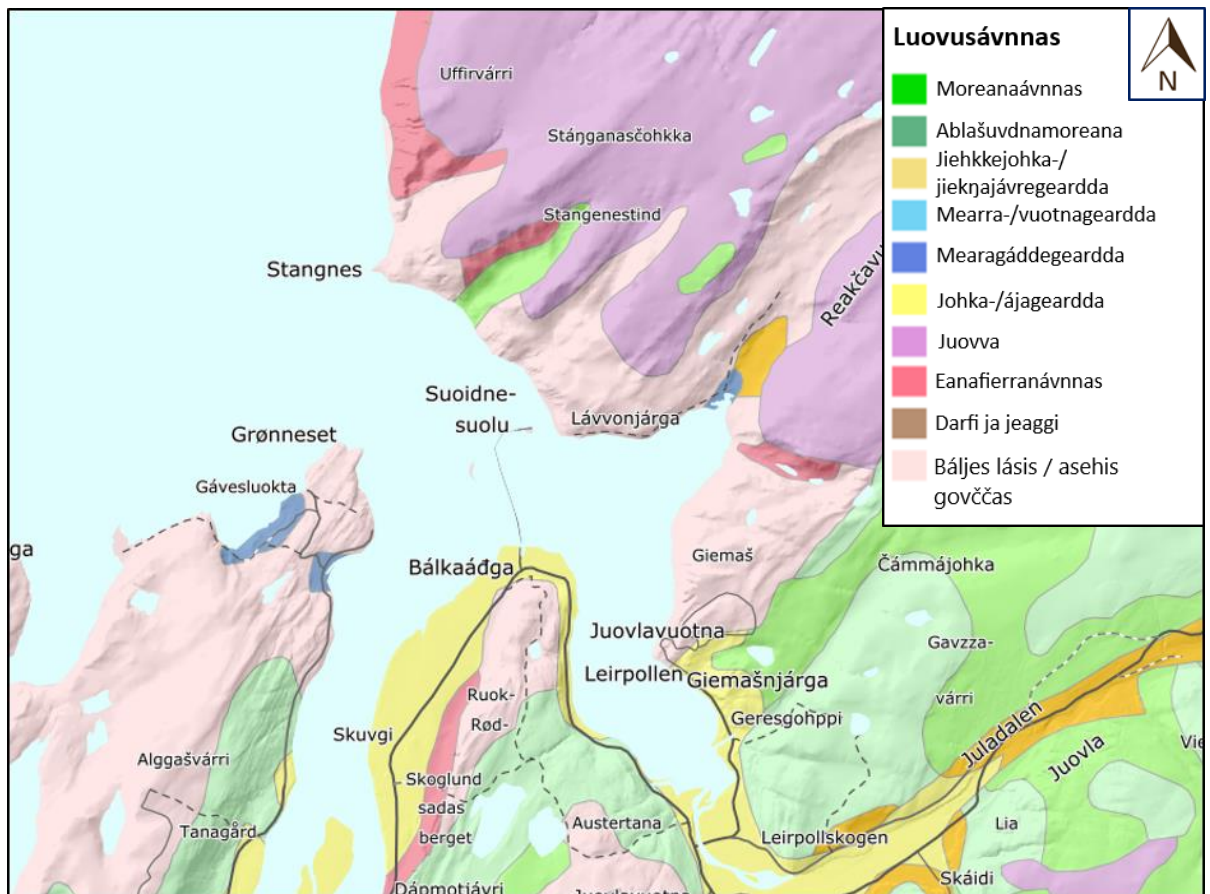
NGU luovusávnнасdiehtovuoddu mielde Juovlavuona bodni lea báljes bákti dahje bákti man lea gokčan asehaš eanageardi, moreana ja johkamohti. Plánavuloš čiekŋudanguovllus mearračázi allodat molsašuddá –8 ja –15 gaskkaid. Mearrabodni luoitá nannámis eanemustá 1:5 grádas.

Fávlli bodnis govviduvvo videoin albmana, ahte sáttu sirdašuvvá jámma ulli ja fiervvá rávnnjiid mielde, ja čájeha ahte oppa guovlu lea dulvesedimeantta⁷. Guovllus váldojuvvon sedimeantačájánasain fiinnaávdnasa ja orgánalaš ávdnasa ossodat lea leamašan hui unni.

Multiconsult dagai čiekŋudanguovllus jagis 2013 preliminára gehoteknihkalaš dutkamušaid, maiin čađahuvvojedje 22 ollislašbovrema ja váldojuvvui ráidu čájánasaid. Báikkiin, gos bákti bođii vuostá go bovrejuvvui, luovusávnнасgokčasa gassodat lei 22–30 mehtera. Mánnggain eará báikkiin luovusávnнасgokčasat bovrejuvvojedje 50 mehtera čiekŋodahkii, iige baktevuodđu bohtán vuostá. Čiekŋudanmássa lea sáttu, man lea álki roggat dávjimus čiekŋudangálvotiippain.

Stánnganasnjárgga lánaiddahkanguovllus eananbihtttát leat luovusávnнасdiehtovuoddu mielde báljis bákti dahje bákti mii lea asehaš eanagearddi vuolde ja eanafierramiin šaddan ávnnas. Lánaiddahkanguovllu videogovvidemiin gávdno seahkalasbodni, mas leat geađggit, garračievra ja fiinnis sáttu dahje silta 55–75 mehtera čiekŋodagas. Mearrabodni 75–120 mehtera čiekŋodagas lei fiinnasedimeantta vuolde.

⁷ Rambøll, Juovlavuona mearalaš kárten. 8.7.14

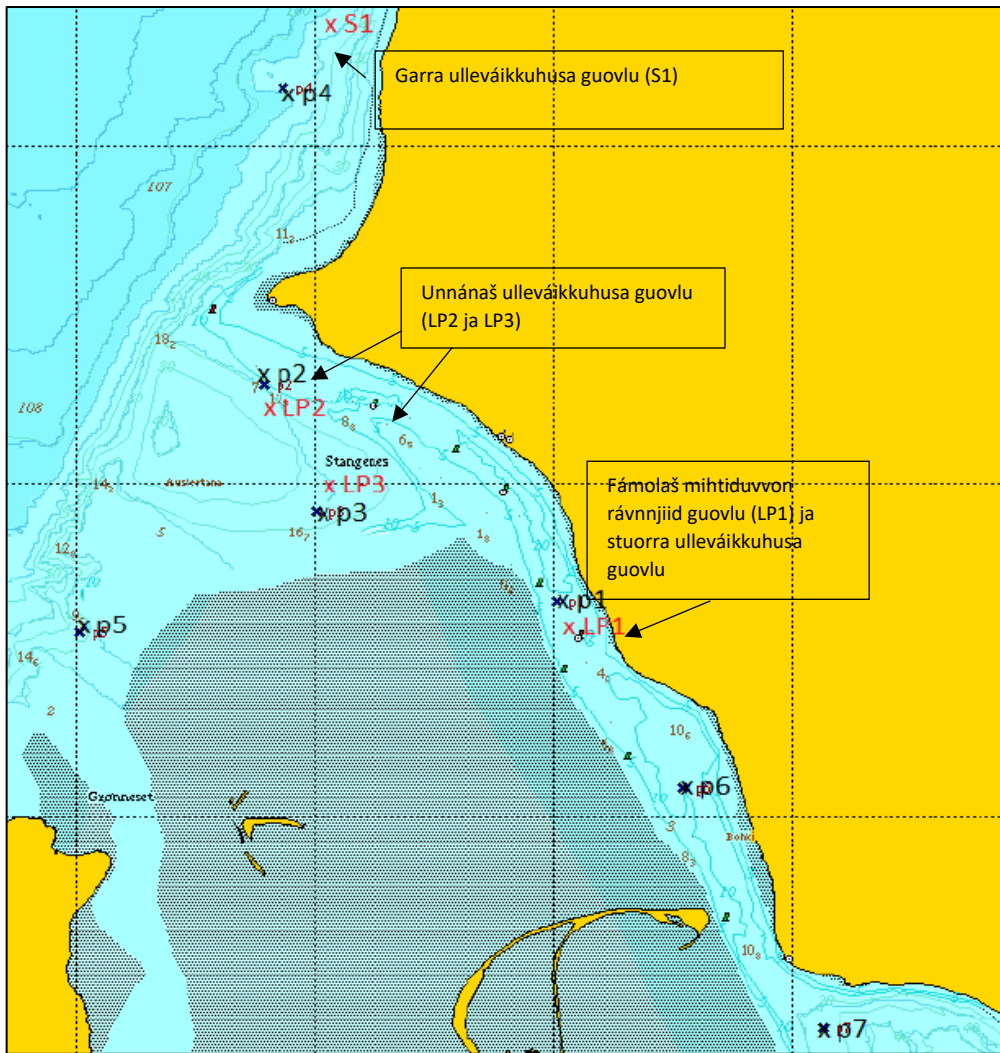
Govva 25: Guovllu kárta NGU luovusávnнасdiehtovuodús. Gáldu: Multiconsult 713364 SØK-RAP001, 26.7.2019.

Guovllus dahkkojuvvon dutkamušain ii vuhtton erošuvdnageardi man ge álu alážiin.

5.9.6 Rávdnjedilit

Ullis ja fiervvás lea Juovlavuona oppalaš oidnosis stuorra mearkkašupmi. Čájeha ahte Deanujoga čázit eai stivre Juovlavuona rávnnjiid (geahča *Strømrapport_Leirpollen_med_turbiditet/Sammendrag av strøm- og turbiditetsmålinger ved Leirpollen og Stangnes* [Juovlavuona rávdnjeraporta ja moivvasvuodamihtideamit. Čoahkkáigeassu rávdnje- ja moivvasvuodamihtidemiin Juovlavuonas ja Stánganasnjárggas], Multiconsult 2015).

Multiconsult mihtidii golmma sajis fávlli álgogeažis rávnnji gaskaleaktun 3–34 cm sekunddas. Váldorávdnehálti molsašuddá mihtidančuoggás LP1 oarjedavvi ja nuortta sihke mihtidančuoggás LP2 oarjji ja nuortti gaskkas. Mihtidančuoggás LP3 rávnnjit molsašuddet eanet. Golganleaktun mihtiduvvui dušše hárvves mihtidemiin vuollel 1 cm/s.

Govva 26: Rávnnjiid váikkuhusat. Gáldu: Multiconsult.

Ovttá guovllus (LP1) vuhttojedje garra rávnnjit, maid leaktu lei eanemustá 131 cm/s. Mihtideamit dahkkojuvvojedje miesse–borgemánus 2015. Seammá guovllus vuhttui maiddái garra ulli ja fiervvá váikkuhus, ja stuorimus ulli ja fiervvá rávnnji leaktun mihtiduvvui 87 cm/s. Gaskamearálaš golganleaktun Multiconsult mihtidemiin jagis 2015 fidnejuvvui 44 cm/s. Veháš oarjjásdavás mihtidančuoggás LP1 golganleaktun mihtiduvvui gaskamearálaččat 7 cm/s ja 3 cm/s. Stuorimus golganleavttut ledje 72 cm/s ja 36 cm/s. Ulli ja fiervvá váikkuhus lei mihtidančuoggáid LP2 ja LP3 guovllus uhcit go čuoggás LP1.

Stångeånšnjárgga davábealde (S1) rávnnji mihtiduvvui oppa čázi allodagas. Gaskamearálaš golganleaktu lei oppa čázi allodagas oli 4–7 cm/s. Rávnnji váldohálti lei davás ja oalle ovttalágan oppa allodagas. Alimus rávnnjeleaktun mihtidemiin bođii 36 cm/s 11 mehtera čikŋodagas. Ulli ja fiervvá váikkuha mearkkalaččat rávnnjiide Stångeånšnjárgga davábealde (geahča *Strømrapport*, *Stangnes*, *Tana* [Rávnnjeraporta, Stångeånšnjárgga, Deatnu], Multiconsult 2015).

5.9.7 Dulvi ja jienaid vuolgin

Deanu čázádat lea nu gohččojuvvon giđđadulvečázádat, muhto jienaid vuolgin čázádagas sáhtta dáhpáhuvvat maidái earáin jagiáiggiin. Stállejienaid vuolgin dálvit sáhtta leat garrasut go šoavlejienaid vuolgin giđđat.

Jienaid vuolgima mihttolávva ja áigemuddu molsašuddet jahkásaččat. Deanu čázádaga jienaid vuolgin lea Norggas birgetmeahttumit garrasamos (geahča *Erosjon og sedimenttransport i Tanaelva*. Oasseraporta prošeavttas Bevaring av Tanaelva som lakselv i naturtilstand. [Erošuvdna ja sedimeantta fievriseapmi Deanujogas. Deanujoga seailluheapmi luonddudilálaš luossajohkan], Norges vassdrag- og energidirektorat, Fylkesmannen i Finnmark ja Lappland miljøseniter, 2001).

Jienaid vuolgin lea dábálaččat cuoŋománu loahpa ja geassemánu beallemuttu gaskkas. Typihkalaččat jienat vulget sullii miessemánu beallemuttus. Jagis 2015 jienat vulge miessemánu beallemuttus, jagis 2016 miessemánu álggus ja jagis 2017 miessemánu loahpas (Deanu čázádaga guolástushálddaha dieđut jagiin 2015, 2016 ja 2017).

Juovlavuona gáttiide Lávvonjárbohki ovdabeallái hápmašuvvá jiekŋa. Jiekŋagokčasa gassodat ja viidodat molsašuddet buollašiid mielde. Dáid jienaid vuolgedettiin Lávvonjárbohki guvlui sáhttet rievdat stuorra baldut. Mearramearkkaid galgá gierdat jienaid vuolgima. Jienat sáhttet vuolgit johtui goas beare dálvvi dálke- ja bieggadiliid mielde.

5.9.8 Mearrabotni nuoskivuohta

Multiconsult dutkkai jagis 2013 fávli ja plánavuloš lánaidahkanguovllu mearrabotni nuoskivuođa. Dutkamušain sedimeantta ekologalaš dilli gávnnavuvui buorin ja ávdnasiid doalut čuvvo vuodđodási (dilleluohkká I) dahje ledje buori (dilleluohkká II).

Ii leat vuordimis ahte plánavuloš doaimbajut dagahivčče nuppástusaid sedimeantta kemijalaš dillái.

5.10 Ealáhuseallima intreassat

5.10.1 Kvartsihttaruvke

Sydvaranger vuolggahii Deanus geahččalanlágádusa jagis 1973, ja Elkem válddii doaimbama iežas dikšui jagis 1983. Jagis 2015 Elkem Tana AS oktiisuttai Elkem AS:ii, ja fitnodaga namman bođii Elkem AS Tana. Ovdamuttus buvttadeapmi lei 400 000–600 000 tonna jagis, ja 2000-logu álggus dat lea molsašuddan 800 000 ja 1 000 000 tonna gaskkas jahkásaččat. Juovlavuona kvartsihttaruvke lea okta máilmmi stuorimusain.

Elkem lea guovllu fitnodateallima čiehkageđggiin, ja dan bargiidmearri lea sullii 40 persovdnabargojagi. Sullii 10–15 bargi ássat Juovlavuona guovllus. Elkem lea dehálaš dávviriid ja bálvalusaid oasti gielddas, nuba Elkema doaimmain leat mearkkašahtti eahpenjuolgat váikkuhusat báikkálaš servošii.

Elkem gilvohallá earáiguin kvartsihttaruvkkiiguin doaimmahemiin Norgga ja Islánda proseassaindustriijai. Metállaindustriija álo Bremangera máttabeali rádjái doallá Deanu kvartsihtta ávkkástallama gánnáheapmi. Molssaevttolaš guoimmit daidda livčče ruottelaš ja espánnjalaš doaimmaheaddit, muhto olu stuorit ávnnas- dahje fievrridangoluin go dál.

Elkem Tana buvttada 1 000 000 tonna kvartsihtta jagis, ja dan vuovdimat leat sullii 130 miljovna kruvnnu. Kvartsihtta juhkkovuvvo šlájaid mielde ja vuvdojuvvo earálgan áššehasaide kvalitehtadási mielde. Mannán logi jagi mielde kvartsihttabuvttadeapmi lea molsašuddan juoga veardde

riikkaidgaskasaš konjunktuvrraid mielde, muhto guhkes áigegaskka hálti lea čielgasit bajás guvlui (geahčá Menon Economicsin servodatekonomalaš analysa [Samfunnsøkonomisk analyse], 2016). Elkem Tana kvartsihtta hattit leat molsašuddan veháš, muhto goittotge olu vehábut go metállaid ja ruvkeávdnasiid máilmmimárkanhattit. Gaskamearalačča buoret haddestáđisvuohta lea čuovvumuš das, go Elkem Tanas leat olu guhkes soahpamušat vuođđohattiiguin.

Kvartsihttaruvkke viiddideami guoskevaš oppalašlávvaráhkadanproseassa lea jođus, geahča 4.5 Jođus leahkki lávvaráhkadanbargu.

5.10.2 Ámmátguolástus

Deanu čázádaga guolástushálddahus (TF) lea jagis 2011 vuođđuduvvon báikkálaš hálddašanorgána. Dat vástida guollemáddodagain ja guolástusas Deanu čázádagas Norgga guovllus. TF vuođđudeapmi lei oassi Finnmárkku lága ollašuhttima. Dan dehálamos bargguid luonddut leat priváhtavuoigatvuođalačča, ovdamearkka dihtii guolástusdoaimma ordnen, guolástusa bearráigeahču reahkkáma dorvasteapmi ja guolástuslobiid vuovdimis boahtti váriid hálddašeapmi.

Čuozáhatguovllus hárbjuvvo juoga veardde ámmátguolástus. Stánnganasnjárgga davábealde leat soames mearraluossavárppit, ja eará sajiin čuozáhatguovllus guolástuvvo báikkuid luosa ja dorski ja bivdojuvvo reappáid. Árabut gáddečáziin Stánnganasnjárgga davábealde lea guolástuvvon maiddá áhkacincu.

5.10.3 Mátkealáhus

Guovllus leat buorre vejolašvuođat ovdamearkka dihtii astoáiggeguolástussii ja lottiid dárkumii, ja dat geasuhitge Deanuvutnii mátkkošteddjiid. Mánngat ordnejeaddjit fáallet oahpistuvvon tuvrraid Deanujoga njálmis.

5.11 Riskkat ja raššodat

Dáláš fávllis johtolahkii laktásit mánngat riskkat ja raššodatdahkkit. Ovdamearkka dihtii heajos oaidnin mierkká ja mearramierkká oktavuodas dagahit hástalusaid, seamma láchkai bieggá- ja rávdnjedilit ja mearramearkkaide oktiibeaškkiheami riska. Oassi fávllis ii leat doarvá čienjal.

Safetec jagis 2016 čađahan buorrekalitehtat riskaanalysa mielde eai leat girjejuvvon dáhpáhusat, mat livčče dáhpáhuvan fatnasiidda fávlái sisa dahje olggos borjjasteami áigge, nuba oktiibeaškkihanriskat árvvoštallojuvvo uhccin. Bodneguoskkaheamit dollojuvvojit stuorimus riskan mat laktásit fávlái, geahča tabealla vuollin.

Hendelsestypen	Ulykker nullalternativet
Grunnstøtinger	2,1
Kollisjoner	0
Kontaktskader	0
Totalt	2,1

Tabealla 1: Ávaštallojuvvon lihkohisvuođaid mearri 40 jagi dárkonbajis, jos dálá dilli bissu fámus (dahje doaibmabijut eai čađahuvo). Gáldu: Safetec (2016), divodan Menon ja DNV GL (2019).

Nubbi fávlái laktáseaddji riska lea dat, ahte fávlli hápmi ja čiknodatprofiila gáibidit kurssa rievdadeami dávjá. Safetec raportta mielde kurssa galgá rievdadit measta oppa fávllis borjjasteami áigge. Kurssa rievdadeapmái laktása álo dihto dorvvolašvuođariskka ja meattáhusa vejolašvuohta.

Safetec mielde bodneguoskkaheamit dahje oktiibeaškkiheamit eai leat girjejuvvon guovllus jagiin 1981–2015. Ii leat dihtosis, ahte dat livčče dáhpáhuvvan dan maŋŋáge.

Juovlavutnii johtti fávli lea gáržžes, nuba juos vejolaš oljolahcin dáhpáhuvvá olju golggašii eatnamii viehka johtilit. Lihkohisvuođain boahtti oljolahcimiid riska árvoštallojuvvo goittotge uhccin, dasgo johtolat lea nu veaháš.

Dušše beare dalle, jos oljorávtta fievrrideaddji táŋkadámppa siidui boahtá vaháguvvan, olju sáhtašii beassat merrii, muhto dasgo fávllis eai šat dán áigge jođe táŋkadámppat, dákkáraš oljolahcimiidda ii leat riska. Dávjjimus fatnasiin lossa boaldinolju vurkejuvvo táŋkkaide mašiidnalanja lagašvuhtii, dábálaččat fatnasa maŋŋegeahčái. Lea eahpejáhkehahtti, ahte siidotáŋkkaide fatnasa maŋŋegeahčái boadášedje vaháguvvamat. Bodnetáŋkkat leat goittotge dábálaččat suddjejuvvon oktiibeaškkihemiid várás. Ná lossaboaldinoljobázahusaid riska oktiibeaškkiheami čuovvumuššan lea hui uhcci.

6 DOAIBMABIJUID GOVVÁDUS

6.1 Čielggadusmolssaeavttut

Váikkuhusaid árvvoštallamis árvvoštallojuvvui čuovvovaš čielggadusmolssaeavttuid, mat govviduvvojit bienalaččat tabeallas vuollin:

- 0A – ii čiekŋudeapmi
- 0B – čiekŋudančiekŋodat 5,6
- 1A – čiekŋudančiekŋodat 9,3 dálvit
- 1B – čiekŋudančiekŋodat 9,3 geassit
- 2A – čiekŋudančiekŋodat 10,3 dálvit
- 2B – čiekŋudančiekŋodat 10,3 geassit.

Lassin árvvoštallojuvvui molssaeavttuid kombinašuvnnaid. Servodatekonomalaš analysas oahpásmuvvui earenoamážit molssaeavttuide 1B ja 2B (Menon, 2019).

6.1.1 Váikkuhusaid árvvoštallamis gieđahallon čiekŋudanmolssaeavttut

Molssaeaktu		Čiekŋudančiekŋodat (m)	Čiekŋudangeasu (m ³)	Guovllu sturrodát (m ²)	Bajásdoallangaska (v) ¹	
Čiekŋudanmolssaeavttut	1A	Plána čuvvon fávlli čiekŋudeapmi 9 mehtera johtinčiekŋodahkii (govdodat 120 mehtera), laiggus 1. Čiekŋudeapmi dahkko dálveáigodagas.	9,3	75 000	44 000	20 (10-30)
		Plána čuvvon fávlli čiekŋudeapmi 9 mehtera johtinčiekŋodahkii (govdodat 120 mehtera), laigosat 2 ja 3. Čiekŋudeapmi dahkko dálveáigodagas.	9,3	135 000	84 000	60 (32-89)
	1B	Seammá go molssaeaktu 1A, muhto čiekŋudeapmi dahkko geasseáigodagas.				
	2A	Čiekŋudeapmi 9 mehtera mihttomearrečiekŋodaga oažžumii ja bajásdoallamii plánejuvvon fávllis (govdodat 120 m), laiggus 1. Čiekŋudeapmi dahkko dálveáigodagas.	10,3	140 000	70 000	40 (19-57)
		Čiekŋudeapmi 9 mehtera mihttomearrečiekŋodaga oažžumii ja bajásdoallamii plánejuvvon fávllis (govdodat 120 m), laigosat 2 ja 3. Čiekŋudeapmi dahkko dálveáigodagas.	10,3	270 000	140 000	120 (65-182)
	2B	Seammá go molssaeaktu 2A, muhto čiekŋudeapmi dahkko geasseáigodagas.				

Tabealla 2: Árvvoštallon molssaeavttut. Vuosttamuš lohku lea gaskaárvu, ja almmuhuvvon árvvut ruođuid siste čájehit molsašuddangaska earálágan sáddo fievrasan skenárioid vuodul. Gáldu: Multiconsult.

Govva 27: Oppalašeanadat tabeallas máinnašuvvon blohkain. Vilges sajit leat sáttjorpmat.

6.1.2 Nollamolssaeavttut

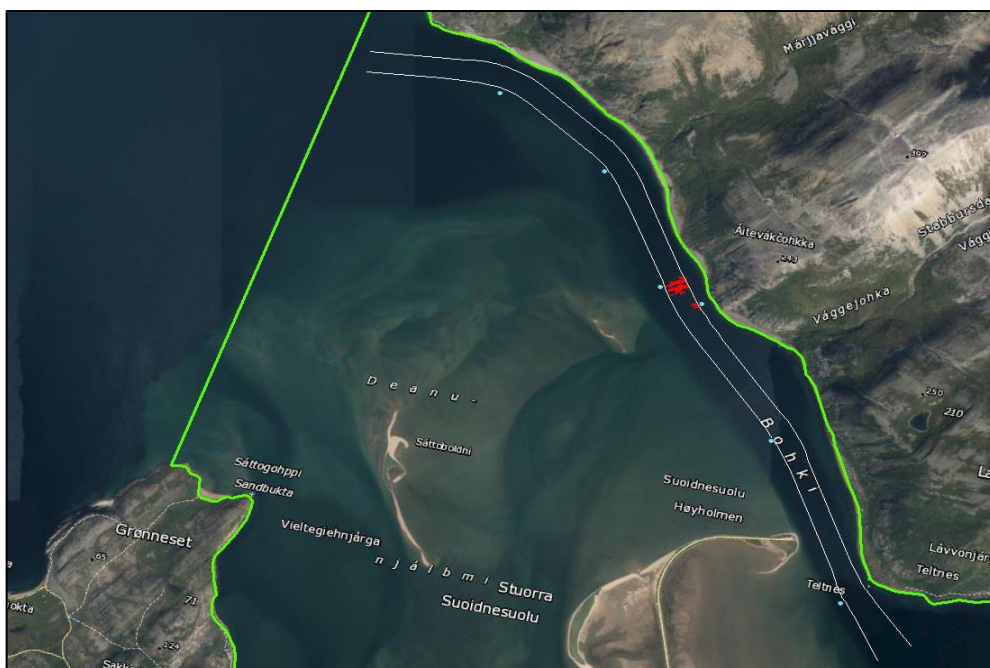
Luonddu mánggahámatvuoda ja ekosystemaid guoskevaš váikkuhusaid árvvoštallamiin čielggaduvvui guovtti nollamolssaeavttu, OA ja OB. Dat hábmejit vuodu (čujosdili), masa eará čiekŋudanmolssaeavttut veardiduvvojit ja man ektui dat árvvoštallojuvvojit.

OA

Molssaeavttus OA dilli seillošii dálážis, dahje čiekŋudeamit eai čađahuvvošedje ollege. Molssaeavttus joga njálmádatguovllu dilli gárggiidivččii luonddu eavttuin ja mássaid lihcadeamit boadášedje lunddolaš proseassaid (Deanujoga dulvi, Lávvonjárbohki ulli ja fiervvá rávnnjit jna.) vuodul. Dasgo fávli seillošii seammaláganin, mearramearkkaid ii nuppástuhtáše.

OB

Dán molssaeavttus fávli dáláš 5,6 mehtera vuollerádječiekŋodat seilluhuvvošii jeavddalaš bajásdoalločiekŋudemiiin (sullii logi jagi gaskkaid). Molssaeavttu OB váikkuhusguovlu oidno kárttas vuollin ruoksádin. Dasgo fávli seillošii seammaláganin, mearramearkkaid ii nuppástuhtáše.

Govva 28: Oppalašeanadat mearraguovlluin, maidda molssaeavttu OB čuovvu bajásdoalločiekŋudeapmi jáhku mielde váikkuhivččii. Sáhcut merkejit plánejuvvon ođđa fávlelinnjema, eai dáláš. Gáldu: Multiconsult.

6.2 Válljejuvvon doaibmabijut

Fávlli buoridanbargguin ođasmahttojuvvo mearramearkkaid ja čiekŋuduvvo dihto sajiid fávllis, mat leat menddo coahkásat. Dušše fávlli davveoasi coahkásamos ja gáržžimus sajiid buorideapmi lea vealtemeahhtun. Fávli lea dán áigge guovllus coahkásamos sajiin sullii 5,6 mehtera čienjal ja gáržžimus sajiin sullii 80 mehtera govdat.

čiekŋudanmássaid lánaidahkanguovllu lea ulbmilin leat Deanuvuonas Stáŋnganasnjárgga bálddas. Ii leat vel čielggas, makkáraš gálvvuid čiekŋudeapmái geavahuvvojit dahje mo mássain dahkkojuvvojit lánat.

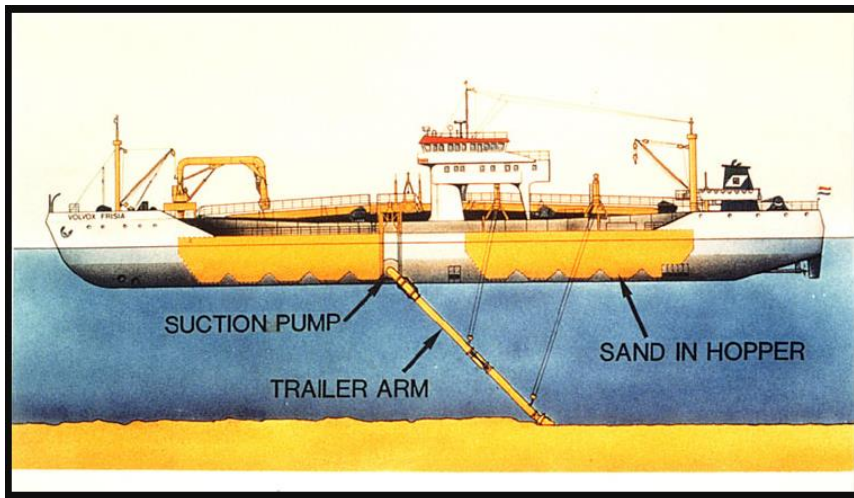
6.2.1 Čiekŋudeapmi

Fávlli govdoahkan lea meroštallon 120 mehtera. Dan hápmi vuođđuduvvá dasa ahte mohti roggjuvvo nu unnán go vejolaš ja dasa ahte kursarievdadeamet dárbbášuvvojit nu unnán go vejolaš. Johtolaga čikŋodahkan dahje čikŋodahkan mii merkejuvvo mearrakártii vuođđodási⁸ ektui lea meroštallon –9 mehtera. Vai ulbmilčikŋodat juksojuvvo nu bures go vejolaš, doppe gos navdojuvvo ahte sedimeanta lea eanemus, eatnama galgá roggat dan čiekŋalabbos. Dás fidnejuvvo čikŋodaga molsašuddangaskan –9,3 m ja –11 m ráddjejuvvon sáttjorpmiin. Kombinašuvdna lea válljejuvvon nu, ahte doaibmabijut rádjašuvašedje nu unna viidodahkii go vejolaš. Ohcamuš čuohcá nie sullii 360 000 m³ čiekŋudeapmái sullii 150 000 m² viidodagas. Čiekŋudanmearis lea vuhtiiváldojuvvon vealtemeahhtun vuollečiekŋudeapmi ja toleránsat vai juksat ulbmilčikŋodaga roavvalágan rusttegiin.

Doaisttázii ii leat čielggas, makkáraš gálvvut čiekŋudeamis geavahuvvojit, muhto navdimis áigegeavaheami dáfus beaktiomas čoavddus livččii hopper-čiekŋudeaddji dahje guovtti goaivunmašiinnain rustejuvvon čiekŋudanfeargga geavaheapmi. Hopper- čiekŋudeaddji lea

⁸ Mearrakárttain lea 1.1.2000 rájes geavahuvvon vuođđodássiin vuolimus astronomalaš ulli ja fiervvá (LAT). Gáldu: Kartverket.

iešbirgejeaddji fanas, man njámmannrusttet luitojuvvo mearrabodnái. Sáttomássa lástejuvvo fatnasii, ja dan sáhtta gurret fatnasa bodneluŋkkaid bokte. Čiekŋudanmássa njámmama mielde boahtti badjelmearálaš čáhci golgá eret fatnasa vuollái.

Govva 29: Typihkalaš hopper- čiekŋudeaddji njámmannrusttegiinnis (trailing suction hopper dredger).

Čiekŋudeapmi čađahuvvo vuodjimiin máŋggaid gerddiid hihtásit čiekŋudeaddji guovllu rastá dihto minstara mielde nu, ahte njámmannbohcci jorgaladdá hihtásit bealis nubái go fanas lihkada. Go fatnasis lea dievas guorbmi, dat vuodjá lánaiddahkanguvlui guorbmi gurrema várás, ja dan maŋŋá seammá prosedyra dahkkojuvvo ođđasit. Gaskkohagaid dollojuvvojit fuolahabbottut. Dan dihtii juohke čiekŋudeaddji gearddi gaskii báhcá dihto vuoinŋastanáigi.

Doaimbajuide eai laktás mange lágan bávkkieheamit. Storra geđggiid dahje bákteleaiggahagaid gávdnoma guovllus dollojuvvo eahpejáhkehahttin. Dálá plána mielde vejolaš giddat bihtáid birrasis goivojuvvo ávnnas eret nu, ahte dat vudjot čiekŋalabbui go fávlli bodnečikŋodat lea.

Eanahearráičujuhuvvon ohcamušas leat čuolddašuvvon čuovvovaš doaimbajijut:

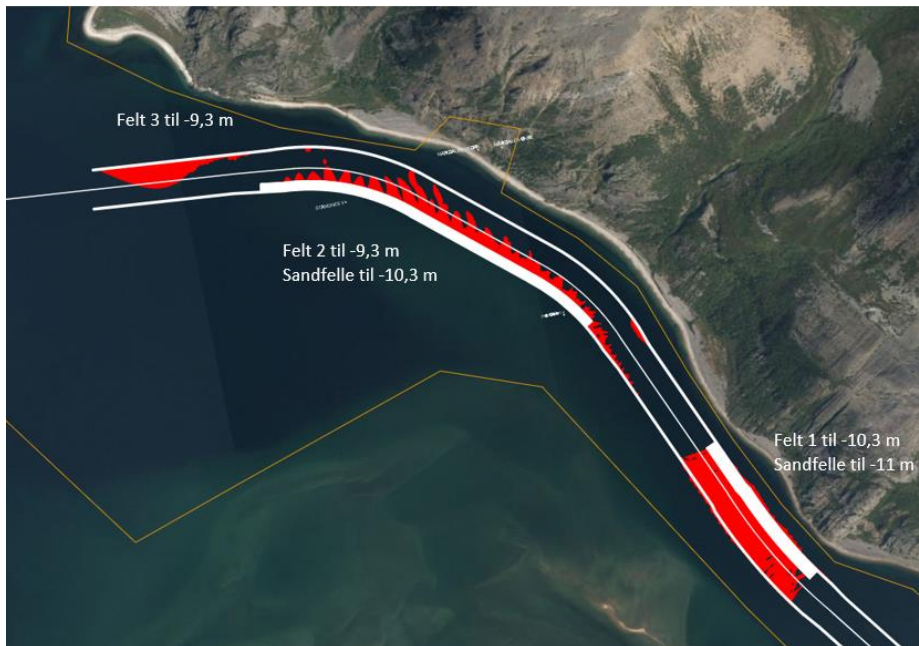
Tabealla 6-3: Árvvoštallon čiekŋudandárbu (čikŋodat, viidodat ja teorehtalaš geassu) ja bajásdoalločiekŋudeami dárbu.

Blohkka	Doaimbajidju	Čiekŋudeami čikŋodat (m)	Čiekŋudeami geassu (m ³)	Guovllu sturrodát (m ²)	Bajásdoallogaska (v) ¹
1	Čiekŋudeapmi 9 mehtera ulbmilčikŋodaga juksamii ja bajásdoallamii plánejuvvon fávllis (govdodat 120 m), blohkka 1. Čiekŋudeapmi čađahuvvo geassit.	10,3	140 000	70 000	40 (19–57)
2 ja 3	Čiekŋudeapmi 9 mehtera ulbmilčikŋodaga juksamii ja bajásdoallamii plánejuvvon fávllis (govdodat 120 m), blohkat 2 ja 3. Čiekŋudeapmi čađahuvvo geassit.	9,3	130 000	84 000	44 (32–54)
1	Sáttojorbmi vai guhkidit bajásdoallogaskka, govododat 30 m.	11,0	12 000	Gullá árabut máinnašuvvon	+2–8 jagi
2	Sáttojorbmi vai guhkidit bajásdoallogaskka, govododat 20 m.	10,3	26 000	Gullá árabut máinnašuvvon	+7–18 jagi

¹ Vuosttamuš lohku lea gaskaárvu ja ruođuid siste almmuhuvvon árvvut čájehit molsašuddangaskka earálgan sáddo fievranskenárioid vuodul (DToo:n raporta).

Válljejuvvon doaibmabidju lea kombinašuvdna váikkuhusaid árvvoštallamis gieđahallon čielggadusmolssaeavttus 2B (geassit, 10,3 m) blohka 1 dáfus sihke molssaeavttus 1B (geassit, 9,3 m) blohkaid 2 ja 3 dáfus. Sáttojorpmiit eai viiddit čuozáhatguovllu.

Guovllus dahkkojuvvon dutkamušain lea vuhtton, ahte guovllu sáttomássaidd čiekŋudeapmi lea álki dávjjimus gálvottiippaiguin. Dutkamušain eai maiddái vuhtton erošuvdnagearddit mange alu alážis, nuba čiekŋudeapmi ii dagat nuppástusaid erošuvdnii.

Govva 30: Oppalašeanadat čiekŋudanguovllus válljejuvvon molssaeavttus. Čiekŋudanguovllu lea merkejuvvon ruoksádiin ja sáttojorpmiit vielgadiin, Vilges sáhcut čujuhit 120 mehtera govdat fávlli ravdasárgáid ja gaskalinjá. Kárta ii leat mihttolávas.

Jagiin 2017 ja 2019 Juovlavutnii johtti fávlli guoras čađahuvvui sedimeantta fievrasesami árvvoštallamat geavahemiin digitálalaš málle, mainna figgojuvuvui einnostit rokki boahttevaš gárggiideami.

Lassin sáttu fievrasesamis guvlui dahkkojuvuvui buorrekvalitehtat árvvoštallan ja digitálalaš analysat. Bajásdoallogaskkat vuodđuduvvet dáidda analysaide.

Dálá plánaid mielde rogganvuloš sáddo mássa mearri lea 360 000 m³. Sajiide mat čiekŋuduvvojit goivojuvvojit sáttojorpmiit, mat geahpedit bajásdoalločiekŋudeami dárbbu. Sáttojorpmiid dihtii čiekŋudanmássa galgá váldit eret eanet, muhto dát ii váikkut fávlli govvodahkii iige doaibmabidjoguovllu sturrodahkii.

6.2.2 Lánaiddahkan

Lávvakárttas lánaiddahkanguovlun lea meroštallon Stárganasnjárgga ovdabeale guovlu.

Lávas lea vuhtiiváldojuvvon buhtis mássaid lánaiddahkama eanemustá gitta 800 000 m³:ii. Dát sisttisoallá sihke plánejuvvon buorádusain ja fávlli boahttevaš bajásdoalus boahtti mássaid lánaiddahkama.

Govva 31: Kárttas lea govviduvvon plánejuvvon lánaiddahkanguovlu Stánganasnjárgga ovddabealde. Gáldu: Kystverket.

6.2.3 Mearramearkkat

Fávlerávvagis (2019) gávnnavuvvo navigerenvuogádagain čuoovovačča:

” [dain galgá leat] daid ulbmila vástideaddji hápmi, ivdni ja čuovggat. Dát albmana IALA-mearramearkavuogádaga eará mearkkain.

Vai vuogádagat deavddašedje iežas ulbmila, daid galgá oaidnit bures láhka ja guhkkin. Danin vuogádagaid galgá figgat hábmet nu, ahte dát ášši ollašuvvá muhto dat seammás suddet oktii lunddolaš oassin riddobirrasa eaige oro vierisin eanadagas.”

Navigerenvuogádagat galget leat nu nannosat go vejolaš, ahte dat girdet biekká, báruid, rávnnjiid ja jienja dagahan losádusa.

Ođđa mearramearkkaid sajádatbáikkiid merkema lávvakártii ii leat atnojuvvon vuogálažžan.

Tabeallas vuollin lea ovdanbuktojuvvon navigerenvuogádagaid dilli ovdal doaibmabijuid ja daid maŋŋá.

Navigerenapparáhta	Ovdal	Maŋŋá
Čuovga	1	1
HIB	0	6
Čuvgejuvvon galba / linnjámearka	5	2
Govdu fávlemearka	1	0
Jieŋŋaboija	8	0
OKT.	15	9

Tabealla 4: Čoahkkáigeassu navigerenvuogádagain ovdal buorádusaid ja daid maŋŋá. Gáldu: Menon Economics, 2019. Čuvgejuvvon galba Stáŋŋanasnjárggas sealluhuvvo vejolaččat, goas daid mearri mii báhcá lassána ovttain.

Buot mearkkat mearas sevvat dihto synkroniserejuvvon rytmmas (2 s + 2 s), mii lea seamma go dán áigge. Sekundamearit čájehit áiggi, goas čuovga lea alde ja eret alde. Synkroniseren lea válljejuvvon dan vuodul mii oidno buoremusat.

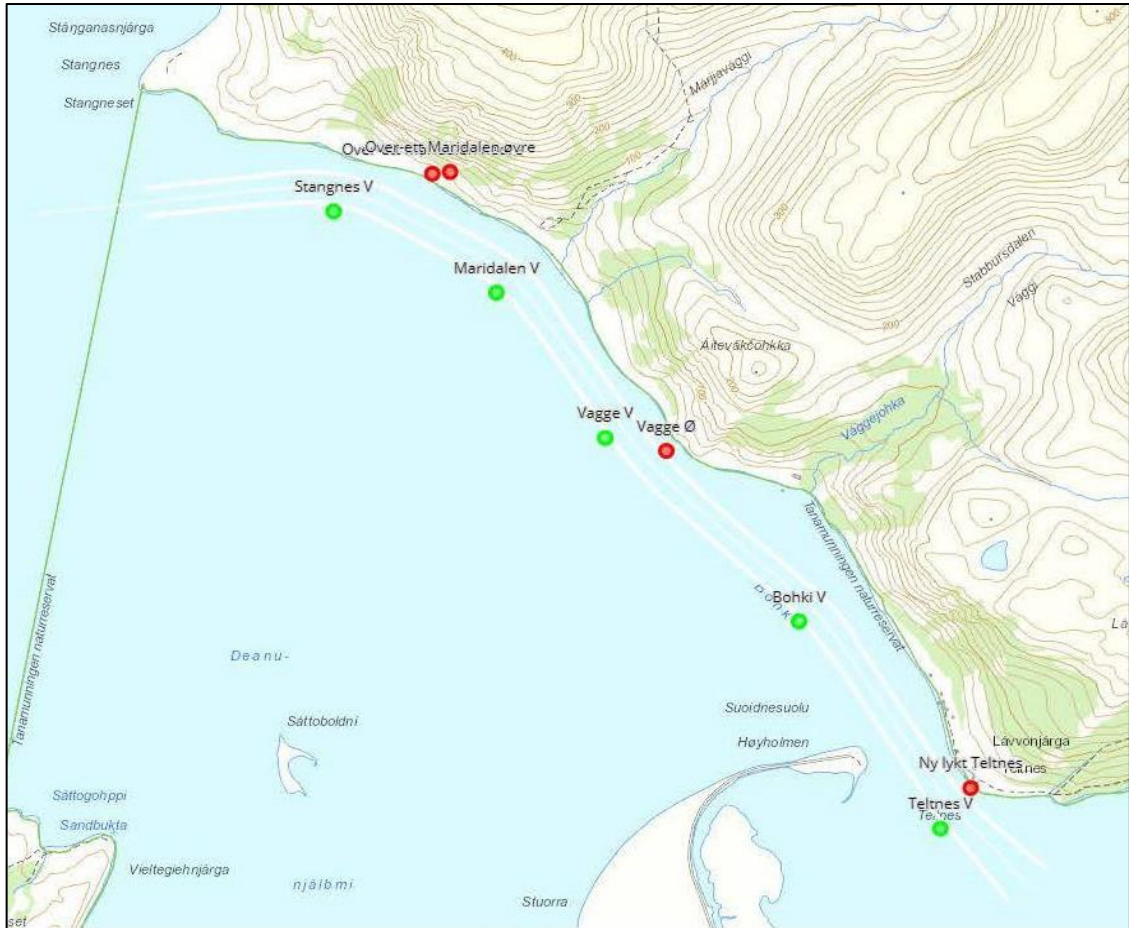
Mearkkaide leat plánejuvvon báhtterat/beaivvášseallat, mat buvttadit doarvái rávnnji badjeoasi čuvgi. Ođđa mearkkaid oaidná rádáris buorebut go dálá mearkkaid (boijat).

Ođđa mearramearkkat biddjojuvvojit fávlái dan maŋŋá dahje dađi mielde go čuožáhatguovllut leat čiekŋuduvvon.

Merri lea áigumuššan bidjat buohkanassii guhitta ođđa mearkka, millosepmosit eahpenjuolgadit čuvgejuvvon johtilisfanasmearkkat (HIB) fávlli jorggáldagaide. Dat dahkkojuvvojit muhtin oassái poarttain, mat oidnojit bures sihke čalmmiiguin ja rádáris. Mearkkaid ja čiekŋudeami lea minstarastojuvvon simulatuvrrain dakkáraš fatnasiiguin, maiguin Elkem dán áigge johtala.

Ođđa mearkkat ráhkaduvvojit jáhku mielde golmma juolggi (tripodi) vehkii. Stuorimus hástalus lea luovussáddo ja jienaid lihcadeami kombinašuvdna, man dihtii vuodut galget leat nannosat. Gaskačáhceallodagain⁹ mearramearkkas lea oidnosis 9 mehtera.

⁹ Gaskačáhceallodat lea buot mihtiduvvon čáhceallodagaid gaskaárvu dihto báikkis 19 jagi mihtidanbajis. Dáláš gaskačáhceallodat vuodduuvvá mihtidanbadjái 1996–2014. Gáldu: Kartverket.

Govva 32: Kárttas lea govviduvvon Lávnonjårbohki čađa johti fávlli merkenplánaevttohus. Gáldu: Kystverket.

Ođđa mearkkat mat biddjojuvvojit merrii leat elrávnji dáfus iešbirgejeddjit beavvášseallaid ja báhtteriid dihte. Ođđa mearramearkkaid várás ii dađe lági mielde leat dárbu geassit šleađgakábeliid.

Kystverket lea čađahan Deanuvuonas našuvnnalaš gáibádusaid čuovvu fávledárkkisteami. Plánejuvvon doaimbajijut Lávnonjårbohkis leat oassi fávlli vealtemeahttun vuodđobuorádusaid. Lassin earet eará Skardholmena merkemiid lea nuppástuhtton Deanuvuonas.

Kystverket lea maiddái gárvvistan strategiija govdu mearkkaid nuppástuhttimis giddat mearkan. Molssodeapmi lea leamašan jođus juo jagiid prioriterejuvvon dorvvolašvuodadoaimbajidjun.

3D- Illustrasjon

Govva 33: Dáláš eahpenjuolgadit čuvgejuvvon johtilisfanasmearka` (HIB). Málle: Multiconsult.

Geahča maddái logu 9.2.

6.3 Gáibádušat ja standárddaid válljen

Fávlerávva vuodul eanangeavaheami ja fávlli doaimmaid galgá árvoštallat plánen- ja viiddidandoaimmaid oktavuodas 30 jagi áigegaskkas. Go fávllit buoriduvvojit galgá sihkkarastit, ahte fávlliid govdodat, čikŋodat, borjjastanallodat ja navigerenohpistantávvalat reahkkájit ja čuvvot johtolatmeriid.

Standárddaid válljen vuodđuduvvá earet eará dasa, man sturrosaš fatnasiidda fávli lea mihttodallon. Earát govdodaga dáfus mearrideaddji dahkkit leat ovdamearkka dihtii leaktu, fatnasa hálddašahttivuohta, biegg- ja rávdnjedilit, merkeamat, bodni iešvuodát, birasváikkuhusat ja golut.

Vai sihkkarastit gáibiduvvon geoteknikkalaš stádisvuoda ja vuollegaš bajásdoallogoluid, áluvuodagáibádušaid galgá čielggadit. Áluvuodagáibádušat mearrašuvvet mearrabodni mássaid mielde.

Fávlli merkendárbbuid stivrejit ovdamearkka dihtii hámman- ja fávleláhka, vejolaččat maddái fávleráva ja Retningslinjer for utforming, tekniske krav til og plasseringer av navigasjonsinnretninger - ráva (Navigerenvuogádagaid hámis, teknikkalaš gáibádušain ja sajušteamis addojuvvon ráva) jagis 2013.

7 VÁIKKUHUSAID ÁRVVOŠTALLAN – LUONDDUBIRAS

Lávaplánas váikkuhusaid árvvoštallan dollojuvvui dárbbášlažžan dušše beare ovttá oasis, luonddubirrasis. Eará osiid, dego eanadagaid, kulturbirrasa, lagašbirrasa ja meahccejohntindoaimmama gieđahallojuvvo láva govvádusas nu olu go lea dárbbášlaš.

Logus 7 čohkkejuvvo oktii váikkuhusaid árvvoštallamis luonddubirrasa guoskevaš váikkuhusaid árvvoštallama bohtosiid mat gohččojuvvojit namain luonddu mánggahámatvuohta ja ekosystema, ja earát lávaplána čuovvu oasis gieđahallojuvvojit logus 8.

7.1 Lávaplána

Oasi galgá 31.5.2017 beivejuvvon lávaplána mielde gieđahallat čuovvovaččat:

Oassi sisttisdoallá luonddu mánggahámatvuođa, mii laktása ovdamearka dihtii mearaid (mearrasáivva ja sáltečázi) vuogádagaide.

Fávli lea Deanujoga njálmmi luonddumeahcis, mii lea maiddá Ramsar-guovlu. Lassin Deatnu lea našuvnnalaš luossačázádat ja Deanuvuotna našuvnnalaš luossavuotna. Guovllu guoskevaš dálášdieđu vuodul das eai leat našuvnnalaččat, guovlluguovdasaččat dahje báikkálaččat mearkkašahtti mearraluonddutiipat, masa doaibmabijut váikkuhivčče.

Čielggadus ráddjejuvvo guoskat dušše doaibmabijuid, mat sáhttet váikkuhit vilddaslussii, šákkožiidda, lottiide (earenoamážit gussagoalsái) ja buohkanassii luonddumeahccái. Vejolaš hehtteaddji váikkuhusaid duostundoaimmaid galgá árvvoštallat ja govvidit.

Oasi guoskevaš váikkuhusat gieđahallojuvvojit iežas 27.6.2019 beivejuvvon earenoamášraporttastis ja guovttis vuodđodiehtoraporttas, mat leat 7.6.2019 beivejuvvon luossabivddu ja luossavuona ja šákkožiid guoskevaš áššedovdiraporttat.

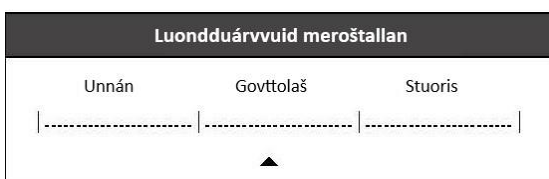
Váikkuhusaid árvvoštallamis luonddubirrasiin oaivvilduvvo luonddu mánggahámatvuođa ja ekosystema.

7.2 Prosedyrat

Váikkuhusaid árvvoštallamis geavahuvvui váikkuhusaid árvvoštallangiehtagirjji Håndbok V712 Konsekvensanalyser (2014) čuovvu prosedyraid sihke árvvoštallan- ja gokčevaškritearaid.

Ekonomalaččat árvomeroštalakeahces áššiid analysa vuodđun lea giehtagirjji V712 mielde eanaš standárdiserejuvvon, vuogádatlaš golmmadási árvvoštallan-, konklusuvdna- ja ávžžuhusmeannudeapmái, man bohtosat leat buoremus vejolaš objektiivá, áddehahtti ja duođastanvuložat.

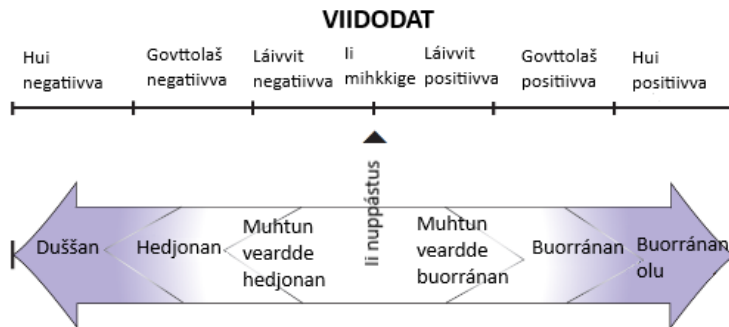
Vuosttamuš muttus árvvoštallojuvvo ja govviduvvo guovllu iešvuođaid ja eará osiide laktáseaddji árvvuid. Árvu meroštallojuvvo skálain, mii ollá uhcánačas mearkkašahtti gova mielde vuollin ja tabeallas 5 ovdanbuktojuvvon ákkaide.

	Unnán mearkašupmi	Govttolaš mearkašupmi	Stuorra mearkašupmi
Eanadatekologaš oktavuodat	Guovllut main ii leat eanadatekologalaš mearkašupmi	Guovllut, main lea báikkálaš dahje guvllolaš eanadatekologalaš doaimba. Guovllut main leat árvvusadnojuvvon oasseguovllut (md. luonddutiipat) Ruonáráhkadus, mas lea mearkašupmi eanadaga dahje našuvnnalaš dáfus	Guovllut, main lea našuvnnalaš, eanadatekologalaš doaimba. Guovllut, main lea guovddáš árvvohuvvon oasseguovlluid ovttaštahtti doaimba (omd. luonddutiipat) Ruonáráhkadus, mas lea mearkašupmi eanadaga dahje našuvnnalaš dáfus
Čáhcebiras ja birra dilli	Čázadagat, maid dilli klassifiserejuvvu hui fuotnin dahje fuotnin. Garrasut hábmejuvvon dihttomat.	Čázadagat, maid dilli klassifiserejuvvu govttolažžan dahje buorrin ja maid leat čuohcán dušše vehá doaimmat.	Čázadagat, mat leat measta luonddudilis ja maid dilli lea klassifiserejuvvon hui buorrin
Suodjalanguovllut, luonddusuodjalanláhka, V lohku		Eanadatsuodjalanguovllut (luonddusuodjalanlága 36 §), main ii leat stuorra luonddumearkašupmi	Suodjalanguovllut (luonddusuodjalanlága 35, 37 38 ja 39 §)
Eanalunddutiipat ja sáiva čázi guovlluid luonddutiipat	Guovllut, maid eai klassifiserejuvvu luonddutiipaid dáfus fuopmášahttin	Árvoluohkkái C gullelaš čuožáhagat, earret eará árvoluohká C dihto luonddutiipat	Árvoluohkáide B ja A gullelaš čuožáhagat, earret eará árvoluohká B ja A dihto luonddutiipat
Sáltečáhceguovlluid luonddutiipat	Guovllut, maid eai klassifiserejuvvu luonddutiipaid dáfus fuopmášahttin	Árvoluohkkái C gullelaš čuožáhagat	Árvoluohkáide B ja A gullelaš čuožáhagat
Fuođđodikšunguovllut	Árvvoštálakeahhtá báhcán guovllut (árvu C) Fuođđodikšunguovllut ja fuođđoealliid johtingeinnodagat, fuodddokšuma deaddoárvu 1	Fuođđodikšunguovllut ja fuođđoealliid johtingeinnodagat, fuodddokšuma deaddoárvu 2–3 Dehálaš fuođđodikšunguovllut (árvu B)	Fuođđodikšunguovllut ja fuođđoealliid johtingeinnodagat, fuodddokšuma deaddoárvu 4–5 Hui dehálaš fuođđodikšunguovllut (árvu A)
Guliid ja eará sáiva čázi šlájaid eallinbirrasat	Siseatnama guliid dábálaš nálit, sáiva čázi dihttomat, main lean šlájat eai leat dieđuid mielde registrerejuvvon rukses listui	Árvvolaš guollenálit, omd. luossa, guvzá, valas, soavvil je. ja ággarasdihttomat. Čázadagat maid gođđonáli mihtomearredássi dahje anadroma guollešlájaid jahkášaš bivdu lea < 500 kg Mearkašumi dáfus unnán dehálaš guovllut, main ellet skálžžut dahje rukses listui registrerejuvvon hui áittavuloš (CR) ja ravddamuš áittavuloš (EN) šlájat Dehálaš guovlu šlájaid, mat klassifiserejuvvot leat áitojuvvon (VU) ja čalmmisdoallama dárbbus (NT)	Dehálaš eallinbiras árvvolaš sáivačázi guollenáliide, omd lussii, guvzái, vallasii, ággarassii, soavvilii je. Našuvnnalaš luossačázadagat. Čázadagat maid gođđonáli mihtomearredássi dahje anadroma guollešlájaid jahkášaš bivdu lea < 500 kg Mearkašumi dáfus dehálaš guovllut, main ellet skálžžut dahje rukses listui registrerejuvvon hui áittavuloš (CR) ja ravddamuš áittavuloš (EN) šlájat
Geologalaš dihttomat	Guovllus, maid geologalaš dihttomat leat dábálaččat guovllu geologalaš mánggahámatvuhtii ja luonddu	Geologalaš dihttomat ja guovllut (geotohpat), mat olu ovddastit guovllu geologalaš mánggahámatvuoda ja luonddu Eanavuodđogeologijja prioritehtajoavkkut 2 ja 3	Geologalaš dihttomat ja guovllut (geotohpat), mat olu viidasit ovddastit guovllu geologalaš mánggahámatvuoda ja luonddu Eanavuodđogeologijja prioritehtajoavku 1
Šládjihttomat		Čalmmisdoallan šlájaid (NTI) dihttomat ja váilevaččat dovdojuvvon šlájaid (DD) dihttomat – vuodđuduvvá Norgga rukses listtu fámus lean veršuvnna árvvoštallamii Ráfáidathton šlájat, mat eai leat merkejuvvon rukses listui	Norgga rukses listtu fámus lean veršuvnna vuodđuduvvan áittavuloš šlájaid dihttomat dahjege luohkát áitojuvvon (VU), hui áittavuložat (EN) ja ravddamus áittavuložat (CR)

Tabealla 5: Luonddu mánggahámatvuoda árvvoštallanákkat. Gáldu: Statens vegvesen, 2014.

Nuppi muttus govviduvvo ja árvoštallojuvvo doaibmabijuid viidodat sihke áiggi bealis ja báikkálaččat ja váikkuhusaid šaddama vuordaga dáfus. Viidodat árvoštallojuvvo sihke oanehis áigegaskkas doaibmabidjomuttus ja guhkes áigegaskkas geavahanmuttus, viiddis negatiivvalaš váikkuhusain viiddis positiivvalaš váikkuhusaide olli skálas.

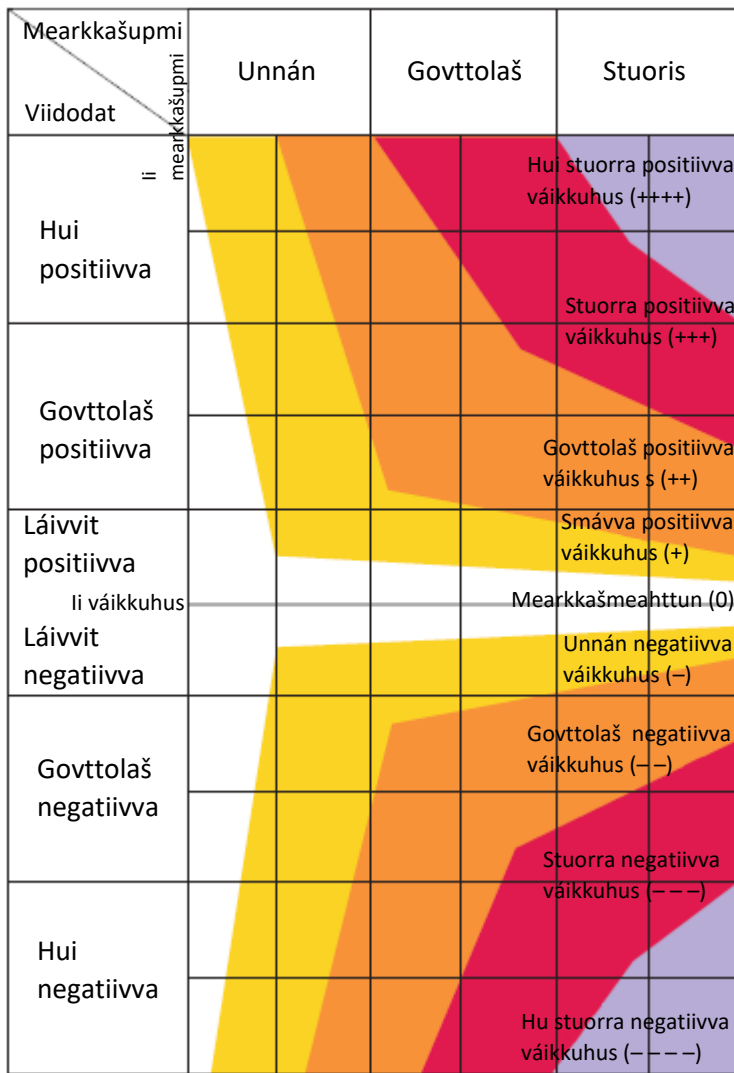

Govva 35: Viidodaga árvoštallan. Statens vegvesen, 2014.

Goalmát muttus guovllu árvvu veardiduvvo doaibmabijuid viidodahkii ja váikkuhussii, vai bohtá čielggasin ollislaš árvoštallan váikkuhusain. Ollislaš árvoštallan addojuvvo skálain mas leat ovcci ceahkkálasa, man nuppe geažis lea mearkkašahtti negatiivvalaš váikkuhusat ja nuppe geažes mearkkašahtti positiivvalaš váikkuhusat. Váikkuhuskategorijat áiccalmahttojuvvojit plus- ja minussymbolaiguin.

Govas vuollin lea ovdanbuktojuvvon ollislaš árvoštallan árvvus ja váikkuhusaid viidodagas.

Dehálamos ágga váikkuhusaid árvoštallama lađastallamii dáinna lágiin lea dat, ahte nie dihto doaibmabijuin bohtá ivdnás ja aiddolaš ipmárdus. Seammás váikkuhusaid sáhtta bidjat dehálašvuodaortnegii. Dehálašvuodaortnet sáhtta seammás doaibmat maiddái prioriterenlogahallamin, man vuodul čuoziuvvo návccaid hehtejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmaide ja goziheapmái.

Govva 36: Váikkuhusaid riddagovvejeaddji. Statens vegvesen 2014.

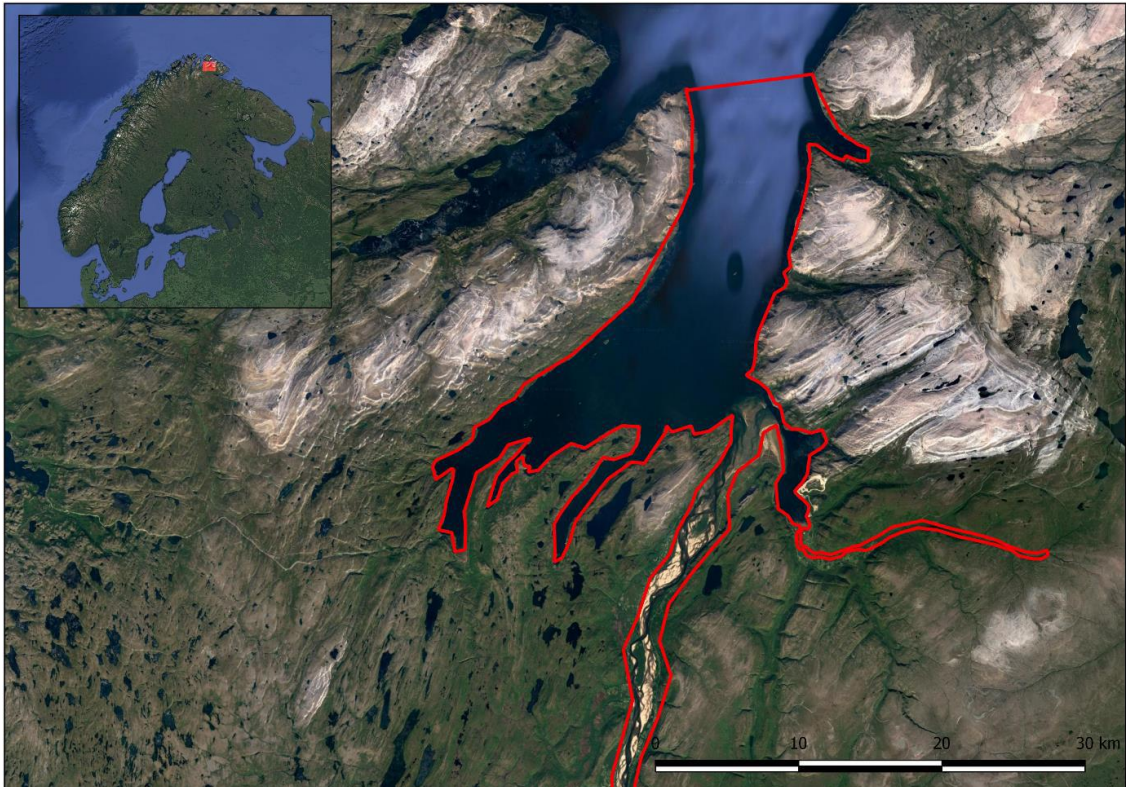
7.3 Plánen-, doaibmabidju- ja váikkuhusguovllu ráddjen

Plánaguovlu lea oppalašlávva čuozáhatguovlu (geahča govva 2-1).

Dán oktavuodas doaibmabidjoguovlun dollojuvvo mearrabodni guovlluid, maidda čieknudandoaimmat njuolgadit váikkuhit.

Váikkuhusguovlun dollojuvvo guovllu, masa plánejuvvon čieknudeapmi sáhtá váikkuhit njuolgadit dahje eahtenjuolgadit. Fuopmášahtti váikkuhus Deanujoga njálmmi guovllus gávdnojeaddji šákkošmáddodagaide sáhtá ravdda rádjai váikkuhit šákkošmáddodagaide ja šákkožiid biebmun geavaheadji guole-, lodde-, ja njiččasšlájajide maiddái rittus joganjálmmi ovddabeale. Danveardásaččat das sáhtá leat váikkuhus Deanu- ja Kárášjoga ja Juovlajoga luossaguollemáddodagaide, jos vuonas guliid dehálemos biebmogáldu (šákkožiid) mearri geahppána. Biebmogollosis dehálaš sálašealli barggu dikšu šákkožiid meari geahppáneapmi sáhtá nu lasihit nuorra luosaid fidnáruššama biebmun. Partihkkal, mohti ja nuoskkit levvet vuollerávdnjái ja váikkuhit doppe, ja stuorra bázahusain sáhtá leat maiddái váikkuhus vuotnavuogádaga sisosiide.

Viidáseappot galgá gávnnaht, ahte lottiide čuoahkan váikkuhusat sáhttet ollát olu viidásut guvlui go kárttas vuollin lea merkejuvvon, dasgo doaibmabijut sáhttet váikkuhit olu mearralottiid, suorssáid, gálašeaddjilottiid ee. hui dehálaš bessen-, vuoiŋŋastan- ja dálvádanguovlluide.

Govva 37: Váikkuhusaid árvvoštallama čuoáhahkan leamašan dutkamušguovlu, mii rádjašuvvá Deanuvuona sisosiide ja Juovlavutnii sihke Juovlajoga ja Deanujoga osiide. Váikkuhusguovlu lea mánggaid šládjajoavkkuid oasis unnit go kártii merkejuvvon guovlu. Kártavuoddu: Google Satellite WMS. Gáldu: Multiconsult, Konsekvensutredning Naturmangfold og økosystem.

7.4 Árvu meroštallan

Plánejuvvon čiekrudanguovllut (blohkat 1, 2 ja 3) leat ollásit Deanujoga njálmmi luonddumeahci guovllus ja plánejuvvon lánaidahkanguovlu Stánngasnjárgga ovddabealde suodjalanguovllu olggobealde. Váikkuhusaid árvvoštallamis govviduvvo Deanujoga njálmmi iešvuodaid ja árvvuid čuoovvoš árvvoštallankategoriijain: suodjalanguovllut, eanan- ja mearraluonddutiipat, lottiid ja earáid elliid dáfus dehálaš guovllut, geologalaš hápmašuvvamat ja geotohpat, čáhcebiras, eanadatekologalaš doaibmaguovllut. Deanujoga njálmmi luonddumeahcis leat earenomášiešvuodát, maid árvvut leat stuorrá dávjjimus árvvoštallankategoriijain. Dat govviduvvo vuollin oanehaččat.

Giehtagirjji V712 (Vegdirektoratet, 2014) árvvoštallankritearaid mielde visot luonddu mánggahámatvuodas addojuvvon lága 35, 37, 38 ja 39 § mielde suodjaluvvon guovlluin lea fuopmášahtti mearkkašupmi luonddu mánggahámatvuoda dáfus. Dán jurddabohtosa doarju dat ášši, ahte Deanujoga njálmmi luonddumeahcci lea válđojuvvon fárrui Ramsara soahpamuša riikkaidgaskasaččat mearkkašahhti lávttasbáikeguovlluid logahallamii ja ahte Birdlife International lea klassifiseren dan dehálaš loddeguovllun (IBA, *important bird area*). Deanujoga njálmmi guovlu deavdá Finnmárkkku eanahearrá (2016) mielde juoba čieža ovccis kritearain, mat riikkaidgaskasaččat dehálaš lávttasbáikeguovlluide leat ásahuvvon.

Váikkhusaid árvoštallamis meroštallon árvvut leat čohkkejuvvon oktii tabeallas vuollin.

Guovlu	Árvu
Deanujoga njálbmi	
Luonddu mánggahámatvuolta	Stuoris
Anadromalaš luossaguolit / earát guollešlájat	Stuoris
Lottit	Stuoris
Mearranjiččasat	Gaskastuoris/stuoris
Luonddusuodjaleapmi oppalaččat	Stuoris
Geologalaš luondduárbevierru	Stuoris
Deanujoga vuollegeaže ja njálbmeguovllu čáhcebiras	Stuoris
Ekosystemabálvalusat	Stuoris
Ollislaš árvu	Stuoris
Stáŋgasnjárgga lánaidahkanguovlu	
Gođđanviidodat, mearraguolit	Gaskastuoris/stuoris
Anadromalaš luossaguolit ja čuovža	li sáhte meroštallat

Tabealla 6: Čoahkkáigeassu luonddu mánggahámatvuodaárvvuid meroštallamis. Gáldu: Multiconsult
Luonddu mánggahámatvuoda ja ekosystema guoskevaš váikkhusaid árvoštallan.

7.5 Vejolaš váikkhusat

Vuollin čielggaduvvo Juovlavutnii johtti fávlli čiekŋudeami, sáttomássaidd Stáŋgasnjárgga ovddabeallai lánaid dahkama ja ođđa mearramearkkaid vejolaš váikkhusaid luonddu mánggahámatvuhtii oanehis (doaibmabidjomuddu) ja guhkes áigegaskkas (geavahanmuddu).

7.5.1 Čiekŋudeapmi

Čiekŋudeami váikkhusat guovllu eará šlájaid leat veháš earálágánat sihke čađahan- ja geavahanmuttus. Váikkhusaide váikkuha maidái dat, čađahuvvojito čiekŋudeamit geassit vai dálvit. Eananhearrá dahkkojuvvon ohcamuša mielde dat dáhpáhuvašedje miesse-, geasse-, ja suoidnemánus.

Oppalaččat sáhttit navdit, ahte go sirdašuvvu geavahanmuddui váikkhusat geahppánit nu, ahte dat leat loaipas mearkkašmeahtumat dahje dat eai leat ollege. Navddus vuodđuduvvá dasa, ahte guovllu mánggaid eallišlájaid čoavddašládja, šákkoš, sajáiduvvá guovlluide, ja biepmu oažžun nuppástuvvá normálan dan mielde gaskaguhkes áigegaskkas.

Goittotge galgá fuomášuhttit, ahte Deanujoga njálmmi ekosystema lea hui mánggamohkat ja vuorrováikkhus gávdno mánggaid trofeadásiid gaskkas (geahča váikkhusaid árvoštallama logu 5.1 Ekosystema struktuvra ja earenoamášievuođat), mii vádduda doaibmabijuid váikkhusaid aiddolaš árvoštallama ja govvea. Árvoštallamiidda ja earenomážit doaibmabijuid guhkesáigásaš váikkhusaide laktása nuppiiguin sániiguin viehka stuorra eahpesihkarvuolta.

Šládja/šládjajoavku	Ođđ	Guo	Nju	Cuo	Mie	Gas	Suo	Bor	Čak	Gol	Ská	Juo
Šákkožat												
Luossa, rávis												
Luossa, veajet												
Guvzá, rávis												
Guvzá, veajet												
Valas, rávis												
Valas, veajet												
Anadroma čuovža												
Dorskeguolit												
Geađgenjuorjju												
Ránesnjuorjju												
Gussagoalsi												
Hanġá												
Hávda												
Bárbmoloddi												
Plankton												
Bodneeallit												
Terresrála luonddutiippat/šattut												
Ávžžuhuvvon čiekŋudanáigodat												

Tabealla 7: Álkidahtton árvvoštallan dihto šládjad ja šládjajoavkkuid hávváduvvanvuođas ja čiekŋudanáigemuddoávžžuhusain. Rukses ivdni mearkaša stuoris, fiskes gaskastuoris ja ruoná uhánaš hávváduvvanvuođa. Šákkoža hávváduvvanvuohta lea árvvoštallojuvvon alimussan čiekŋudanáigemuddoávžžuhusain.

Molssaeaktu			Čiekŋudančiekŋodat (m)	Čiekŋudangeasu (m ³)	Guovllu sturrodát (m ²)	Bajásdoallangaska (v) ¹
Čiekŋudanmolssaeavttut	1A	Plána čuvvon fávlis čiekŋudeapmi 9 mehtera johtinčiekŋodahkii (govdodat 120 mehtera), laiggu 1. Čiekŋudeapmi dahkko dálveáigodagas.	9,3	75 000	44 000	20 (10-30)
		Plána čuvvon fávlis čiekŋudeapmi 9 mehtera johtinčiekŋodahkii (govdodat 120 mehtera), laigosat 2 ja 3. Čiekŋudeapmi dahkko dálveáigodagas.	9,3	135 000	84 000	60 (32-89)
	1B	Seammá go molssaeaktu 1A, muhto čiekŋudeapmi dahkko geasseáigodagas.				
	2A	Čiekŋudeapmi 9 mehtera mihttomearrečiekŋodaga oazžumii ja bajásdoallamii plánejuvvon fávlis (govdodat 120 m), laiggu 1. Čiekŋudeapmi dahkko dálveáigodagas.	10,3	140 000	70 000	40 (19-57)
		Čiekŋudeapmi 9 mehtera mihttomearrečiekŋodaga oazžumii ja bajásdoallamii plánejuvvon fávlis (govdodat 120 m), laigosat 2 ja 3. Čiekŋudeapmi dahkko dálveáigodagas.	10,3	270 000	140 000	120 (65-182)
	2B	Seammá go molssaeaktu 2A, muhto čiekŋudeapmi dahkko geasseáigodagas.				

Váikkuhusaid árvvoštallamis dahkkojuvvojedje čuoovvovaš jurddabohtosat:

”Mii addit oppalašlávva dohkkeheami ja proševtta ollašuhhtima dáfus čuoovvovaš referánssaid:

1. Kystverketa galgá čađahit čiekŋudemiid miessemánu vuosttamuš ja suoidnemánu maŋimuš beaivvi gaskkas dahje dalle, go šákkožat orodit njálmádaga rabas čáziin ja eará sajiin Deanuvuonas. Dát geahpeda šákkožiid ja dan vuolle- ja bajábealde leahkki šlájaid čuoheccii čuoovvumušaid oanehis ja guhkes áigegaskkas, dasgo šákkoš lea guovllu ekosystema čuoavddašládja.
2. Fávllis leat jeavddalaš bajásdoalločiekŋudemiid dárbu guovllus 1 20–40 jagi gaskkaid ja guovlluin 2 ja 3 60–120 jagi gaskkaid dan mielde, válljejuvvogo čiekŋudančiekŋodahkan 9,3 vai 10,3 mehtera. Earet eará geoteknikkalaš dutkamušaid ja rávdnjemáliid vuodul lea vuorddehahti, ahte guovlluide gos lea roggojuvvon eana šaddá viehka jođánit buorrekalitehtat eallinbiras šákkožiidda, muhto ášši galgá čielggadit lasi dutkamušaid dahje T & K -barggu hámis. Ovdal go áššái laktáseaddji eahpesihkkarvuolta lea lihccojuvvon ja geavahas lea aiddolaš diehtu šákkožiid eallinbirrasa kvalitehtas čiekŋudanguovlluin čiekŋudeami maŋŋá, dorvvolamos molssaeaktun dollojuvvo ‘várrugas’ čiekŋudeami geassit (molssaeaktu 1B). Nubbi vejolašvuolta lea dahkat čiekŋudeami blohkas 1 molssaeavttu 1B mielde (10,3 mehterii) sihke blohkain 2 ja 3 molssaeavttu 2B mielde (9,3 mehterii), vai fidnejuvvo guhkidit čiekŋudeami geardduhanáiggi Lávvonjárbohkis 20 jagis 40 jahkái, muhto čiekŋudeamit čađahuvvojit stuorimus oasis čuožáhatguovllus (sullii 2/3:s) viidodaga bealis nu uhccin go vejolaš. Go joatkkadutkamušaid bohtosat leat geavahas ja jos dain nannejuvvo noahkkun das, ahte šákkožat ja bodneeallit sajáiduvvet čiekŋudanguovlluide jođánit ođđasit, sáhttá guovllus buot golmma blohkas čađahit vejolaččat čiekŋalabbui manni bajásdoalločiekŋudemiid ja guhkidit geardduhangaskka (molssaeaktu 2B).
3. Kystverketa galgá čađahit joatkkadutkamušaid / T & K -barggu guovllu šákkošmáddodagaid, čiekŋudeami váikkuhusa ja vejolaš hehttejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmaid váikkuhusaid guoskevaš dieđu lasiheapmái.
4. Kystverketa galgá geavahit beaktillis čiekŋudanvugiid, mat oanidit doaibmabidjomuttu bistu, vai šlápmašvessi ja earáid hehttehusaid váikkuhusa lagašguovllu lottiide ja faunai sáhttá minimeret.”

7.5.2 Mássalánaid dahkan merrii

Lánaid dahkamiin Stánnganasnjárgga ovddabeallai sáhttá leat vahátlaš váikkuhus áhkacincu gođđanviidodahkii. Áhkacincu gođđá gátti lagašvuodas šaddi stárrášaddodahkii, eage dasa leat njuolgadis váikkuhusat. Eahpenjuolgadis váikkuhusat sáhttet goittotge boahit máddodaga moallaneami ja sturrodaga mielde. Lánaid dahkan váikkuha maiddái guktuid lánaidahkanguovlluide bodneealliovtastumiide, main ellet earet eará guiskkit, skálžžut ja reabbáallit.

Stánnganasnjárgga ovddabealde garra mearrabodnis eallán fauna gokčasa luovosávdnasa vuollái ja duššá. Seamamá láhkai dáhpáhuvvá jáhku mielde maiddái sedimeantta mielde fievraseddji bodneelliide, dasgo ovdamearkka dihtii čikŋodatdilit, sálttisvuolta, čázi temperatuvra ja rávdnjedilit nuppástuvvet radikálalaččat. Earáid osiid bealis árvvoštallojuvvo ahte lánaid dahkan ii dagahivččii mearkkašahtti váikkuhusaid guovllu šlájaid.

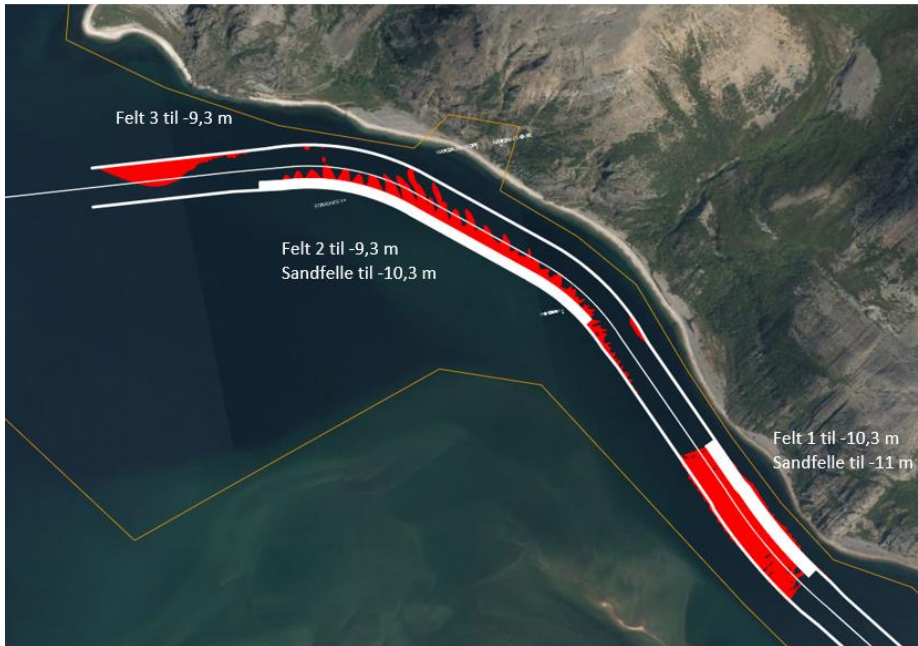
7.5.3 Mearramearkkaid vuodđudeapmi

Mearramearkkaid vuodđudeapmi guoská hui rájáláš guovlluide, iige dat dollojuvvo čuožžovaš váttisvuontan. Ođđa mearramearkkaid vuodđudeapmi dagaha juoga veardde doaimmaid, maida laktása šlápma ja earát hehttehusat. Eandalii stállebohcciid vuojuheapme mearrabodnái sáhttá

vásihusaid vuodul leat jullái bargu, ja dat sáhtttá oanehisáigásaččat balddihit lottiid ja elliid eret lagašguovllus sihke mearragierraga vuolle- ja bajábealde. Lea plánejuvvon ahte vuojuheapmi dáhpáhuvvá dagaheamen dušše unnán šláma sparginmeannudemiin iige nuge čuolddaid ceggemiin. Dárbbášáhtti vuojuhančiknodat lea 3–5 mehtera.

7.5.4 Čoahkkáigeassu váikkuhusaid árvoštallamii gullevaš váikkuhusain

Válljejuvvon doaibmabidju lea kombinašuvdna čielggadusmolssaeavttuin 2B (geassit, 10,3 m) blohka 1 oasis sihke molssaeavttus 1B (geassit, 9,3 m) blohkaid 2 ja 3 oasis. Sáttojorpmat eai viiddit čuozáhatguovllu. A-molssaeavttus čiekŋudeapmi dáhpáhuvašii dálvit.

Govva 38: Oppalašeanadat čiekŋudanguovllus válljejuvvon molssaeavttus (kombinašuvdnamolssaeaktu).

Molssaeaktu		Čiekŋudančiknodat (m)	Čiekŋudangeasu (m ³)	Guovllu sturrodát (m ²)	Bajásdoallangaska (v) ¹	
Čiekŋudanmolssaeavttut	1A	Plána čuvvon fávlli čiekŋudeapmi 9 mehtera johtinčiknodahkii (govdodat 120 mehtera), laiggus 1. Čiekŋudeapmi dahkko dálveáigodagas.	9,3	75 000	44 000	20 (10-30)
		Plána čuvvon fávlli čiekŋudeapmi 9 mehtera johtinčiknodahkii (govdodat 120 mehtera), laigosat 2 ja 3. Čiekŋudeapmi dahkko dálveáigodagas.	9,3	135 000	84 000	60 (32-89)
	1B	Seammá go molssaeaktu 1A, muhto čiekŋudeapmi dahkko geasseáigodagas.				
	2A	Čiekŋudeapmi 9 mehtera mihttomearrečiknodaga oažžumii ja bajásdoallamii plánejuvvon fávllis (govdodat 120 m), laiggus 1. Čiekŋudeapmi dahkko dálveáigodagas.	10,3	140 000	70 000	40 (19-57)
		Čiekŋudeapmi 9 mehtera mihttomearrečiknodaga oažžumii ja bajásdoallamii plánejuvvon fávllis (govdodat 120 m), laigosat 2 ja 3. Čiekŋudeapmi dahkko dálveáigodagas.	10,3	270 000	140 000	120 (65-182)
	2B	Seammá go molssaeaktu 2A, muhto čiekŋudeapmi dahkko geasseáigodagas.				

Tabella 9: Árvoštallon molssaeavttut.

Oassi	Váikkuhusat					
	0A	0B	1A	1B	2A	2B
Šákkožat, čađahanmuddu	0	0	--/---	-	---	-
Šákkožat, geavahanmuddu*	0	0	--/---	-	---	-
Luossaguolit, čađahanmuddu	0	0	--/---	--	----	--
Luossaguolit, geavahanmuddu	0	0	-/--	-	--	-
Earát guollešlájat, čađahanmuddu	0	0	-	-	-	-
Earát guollešlájat, geavahanmuddu	0	0	0	0	0	0
Bodnis eallán rikkehise eallit, čađahanmuddu	0	0	--	--	--	--
Bodnis eallán rikkehise eallit, geavahanmuddu	0	0	--	--	--	--
Peleglaččat rikkehise eallit, čađahanmuddu**	0	0				
Peleglaččat rikkehise eallit geavahanmuddu**	0	0				
Lottit, čađahanmuddu	0	0	--/---	-	--/---	-
Lottit, geavahanmuddu	0	0	--/---	0	--/---	0
Mearranjiččehasat, čađahanmuddu	0	0	0	-/--	0	-/--
Mearranjiččehasat, geavahanmuddu	0	0	--	0	--	0
Geologijja, čađahanmuddu	0	0	-	-	-	-
Geologijja, geavahanmuddu	0	0	-	-	-	-
Čáhcebiras, čađahanmuddu***	0	0				
Čáhcebiras, geavahanmuddu	0	0				
Ekosystemabálvalusat, čađahanmuddu	0	0	--	-	--	-
Ekosystemabálvalusat, geavahanmuddu	0	0	--	-	--	-
Ortnet			3	1	4	2

Váikkuhusskála:

----	---	--	-	0	+	++	+++	++++
hui stuoris negatiivvalaš	stuuris negatiivvalaš	Gaskastuuris negatiivvalaš	uhcánaš negatiivvalaš	mearkkaš meahhtun	uhcánaš positiivvalaš	gaskastuuris positiivvalaš	stuuris positiivvalaš	hui stuoris positiivvalaš

Váikkuhusaid árvvoštallama mielde almmuhuvvon váikkuhusat albmanit geavahanmuttu álggus. Dávjjimus šlájaid dahje gávdnosiid bealis navdojuvvo, ahte negatiivvalaš váikkuhusat geahppánit ceahkkálagaid go geavahanmuddu joatkašuvvá ja nuppástuvvet gulul mearkkašmeahttumin (0).

* Guhkesáigásaš váikkuhusat leat eahpesihkkarat, ja daid galgá čielggadit joatkkadutkamušaiguin ovdal čiekŋudeami ja dan maŋŋá.

** Doaibmabiju viidodaga ja váikkuhusaid árvvoštallan lea váttis. Navdimis molssaeaktu 1B dagahivččii uhcimusat hehttehusa šákkožiidda ja livččii uhcimusat váralaš molssaeaktu peleglaš rikkehis elliide.

*** Váikkuhusaid viidodaga ii leat árvvoštallojuvvon tabeallas badjin. Navdimis geassit dáhpáhuvi čiekŋudeamis (B-molssaeavttut) livčče rájálaš negatiivvalaš váikkuhusat čáziid biologalaš kvalitehtii. Dálvit dáhpáhuvi čiekŋudeamis (A-molssaeavttut) čiekŋudeapmi čuozašii viidásit šákkošmáddodagaide, ja das livčče guhkesáigásaš negatiivvalaš váikkuhusat biologalaš kvalitehtii. Dálá dieđu olis ii leat sivva navdit, ahte Deanujoga njálbmeguovllu čáziid fysikálalaš-kemiijalaš dilli rievddašii dovdomassii muđui go doaibmabidjomuttus (goas sáhtá navdit ahte čáhci moivašuvvá čiekŋudanguovlluid birrasis Lávvonjárbohkis), ja lea vuordimis ahte morfologalaš diliin dáhpáhuvet dušše uhcánaš ja divvašuvvi nuppástusat (čikŋodat ja bodneávnas).

7.5.5 Váikkuhusaid árvvoštallama čuožáhahkan leamašan molssaeavttuid ortnet

Čiekŋudanmolssaeavttut ásahuvvojedje váikkuhusaid árvvoštallama vuodul ovdalis ovdanbuktojuvvon ortnegii.

Jos boahttevaš dutkamušain dahje T & K -barggus vuhttojuvvo, ahte čiekŋudeami váikkuhusaide suojehis šákkožat ja bodneeallit sajáiduvvet jođánit guovlluide gos lea roggojuvvon sáddo ja ahte máddodagat váhkkasit jođánit, galgá árvvoštallat ođđasit dan, livččiigo vuogálamos välljet čiekŋalabbui olli bajásdoalločiekŋudeami, man fas lea dárbu čađahit hárvvibut, dahje molssaeavttu 2B.

Dasgo ođđasissajáiduvvan- ja máhccangažaldahkii laktása juogalágan eahpesihkkarvuolta, ortnet vuodđuduvvá várrugasvuodaprinsihppii, ja dan dihtii ávžžuhuvvon molssaeavttu, mas čiekŋudeapmi ii vuosttamuš muttus leat nu viiddis.

7.6 Ollislaš ortnet

Vuodđuduvadin servodatekonomalaš analysii dahkkojuvvon ođđa ollislaš árvvoštallamii, mas vuhtiiváldojuvvojit earet eará bajásdoalločiekŋudeami gaskkat ja ekosystemabálvalusat, ávžžuhuvvo nugo ovdalis lea govviduvvon molssaeavttuid 1B ja 2B kombinašuvnna dahje molssaeavttu 3. Geahča maidá välljejuvvon molssaeavttu govvideaddji logu 6.2 ja 10 Servodatekonomalaš analysa.

7.7 Hehttejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmat

Váikkuhusaid árvvoštallama vuodul ávžžuhuvvo earenoamážit čuovvovaš hehttejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmaid čađaheami:

Juovlavuona fávli

- Čiekŋudeamit čađahuvvojit miessemánu vuosttamuš ja suoidnemánu maŋjimuš beaivvi áigge dahje dalle, go šákkožat orodit njálmmádaga rabas čáziin ja eará sajiin Deanuvuonas. Dát geahpeda šákkožiidda ja biebmogollosis dan vuolle- ja bajábealde leahkki šlájaid čuohecci čuovvumušaid oanehis ja guhkes áigegaskkas, dasgo šákkoš lea guovllu čoavddašládja.
- Geavahuvvo beaktilis čiekŋudanvugiid, mat oanidit doaibmabidjomuttu bistu, vai šlápmagivssi ja earáid hehttehusaid váikkuhusa lagašguovllu lottiide ja faunai sáhtá minimeret. Dasgo

dušše gálvvuid mieldeorrun lea hehttehus, oanehis ja teahis barganbadji dollojuvvo buoret molssaeaktun go guhkes ja mánggaid bottuid sisttisoalli bargobaji.

- Evttohus: Čađaheamis vuhtiiváldojuvvojit geađgenjurjo sullasaš hávváduvvi šlájat nu, ahte doaibmabijut álggahuvvojit dihto áigái geassemánu loahpas ovdal čivgaáiggi dahje dan maŋŋá. Čađahuvvo joatkkadutkamušat / T & K -bargu guovllu šákkošmáddodagaid, čiekŋudeami váikkuhusaid ja vejolaš hehttejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmaid váikkuhusaid guoskevaš dieđu lasiheapmái.

Lánaid dahkan mearrabodnái Stánganasnjárgga ovddabealde

- Lánaiddahkanvuohki ii leat válljejuvvon
- Dan maŋŋá, go huksenhoavddain lea dahkkojuvvon soahpamuš, gárvvistuvvo váikkuhusaid árvvoštallama ja riskaanalysaid bohtosiid vuođul áigeguovdilis plána earáin vejolaš hehttejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmain, maid galgá čađahit. Maiddá birasplána galgá dalle ođasmahttit.

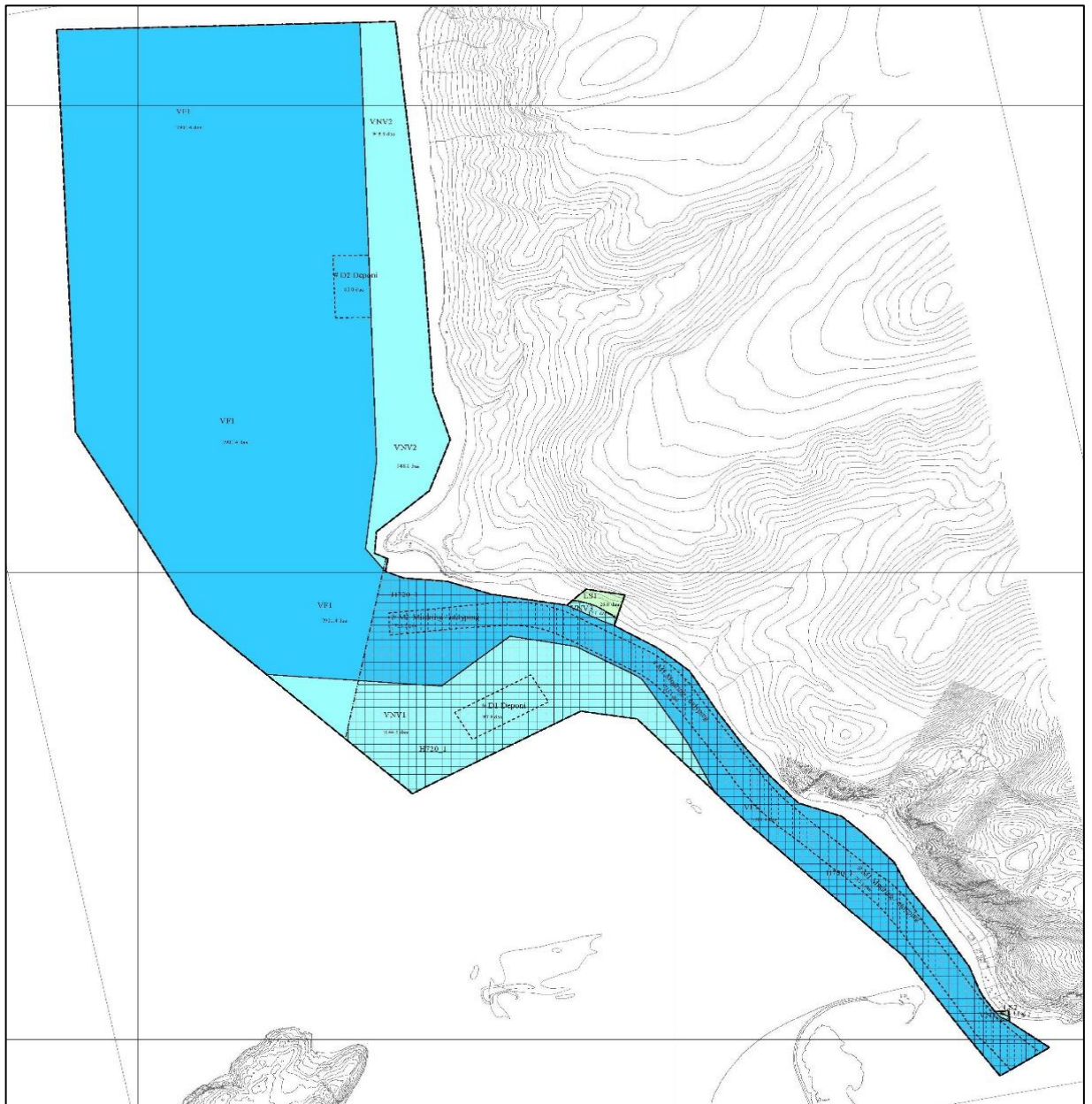
Earáid hehttejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmaid lea vejolaš mearridit dárbbu mielde.

Hehttejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmat heivehuvvojit oktii eanahearrá vejolaččat mieđihan lobi eavttuiguin.

8 LÁVA GOVVÁDUS

8.1 Plánaguovlu

Plánaguovllu ráddjen albmana govadagas vuollin. Dan viidodat lea sullii 1 000 hehtára.

Govva 39: Lávvakártaevttohus, 12.06.2019. Gáldu: Multiconsult.

8.2 Eanangeavahanplána

Sajádatlávás lea vuhtiiváldojuvvon Juovlavutnii johtti fávlli buorideapmi ja buhtis mássaid lánaidahkama Stánnganasčohka ovddabealde.

Geavahanulbmil	Guovllu viidodat
Fávli	790,14 ha
Luondduguovlu mearas	201,18 ha
Eanandoallo-, luonddusuodjalan-, olgolihkadan- ja boazodoalloguovlu ja bieđggoássanguovlu	2,77 ha
Ollislaš viidodat	994,09 ha
Ráddjen- ja earenoamášguovllut	
Luonddusuodjalanlága H720 čuovvu gielddusavádat	259,39 ha
Earenoamášguovlu – lágádusat ja bovren #M	71,31 ha
Earenoamášguovlu – lánaidahkan #D	17,79 ha

Tabella 10: Guovlluid geavahanulbmilat ja ráddjen-/earenoamášguovllut lávvakártta mielde.

8.2.1 Fávli

Guovlu, mii lea merkejuvvon fávlin, vuodđuduvvá Farledsareal-dieđuin almmuhuvvon fávledieđuide.

Mielčuovvu mearrádusaiguin stivrejuvvo geavaheami ja lobálaš doaimmaid.

8.2.2 Luondduguovlu mearas

Luondduguovllu mearas merkejuvvon guovllut vuodđuduvvet fámus leahkki gielddalávvi.

Mielčuovvu mearrádusaiguin stivrejuvvo geavaheami ja lobálaš doaimmaid.

8.2.3 Eanandoallo-, luonddusuodjalan-, olgolihkadan- ja boazodoalloguovlu ja bieđggoássanguovlu Plánaguovlu sisttisdoallá guokte unna eananbihtá, mat leat Maridalenis ja Lávvonjárggas.

Daid gielddalávvi merkejuvvon geavahanulbmil bissu fámus. Guovlluin lea mearkašupmi eatnamii boahhti fávlemearkkaid sajuštanbáikin. Mearkkaid sajušteami ii leat merkejuvvon lávvakártii.

Mielčuovvu mearrádusaiguin stivrejuvvo geavaheami ja lobálaš doaimmaid.

8.3 Earenoamáš- ja ráddjenguovllut

8.3.1 Ráddjenguovllut

Lávvakárttas luonddumeahcci lea merkejuvvon earenoamášguovlun H720, ja dat lea luonddusuodjalanlága čuovvu gielddusavádat.

Buot doaibmabijuid mat čađahuvvojit luonddumeahcis galgá válmastallat suodjalanásahusa vuodul, ja daidda galgá dárbbu mielde oažžut luonddu mánggahámatvuodas addojuvvon lága 48 § čuovvu lobi.

Mielčuovvu mearrádusaiguin stivrejuvvo geavaheami ja lobálaš doaimmaid.

8.3.2 Earenoamášguovllut

Fávlli oassi, mas čiekŋudeami lea plánejuvvon čađahit, lea merkejuvvon kártii earenoamášguovlun #M ja evttohuvvon lánaidahkanguovllut earenoamášguovlun #D.

Mielčuovvu mearrádusaiguin stivrejuvvo geavaheami ja lobálaš doaimmaid.

8.4 Riskkat ja raššodat

Láva mielddusin lea gárvvistuvvon riska- ja raššodatanalysa. Analyisa vuodul stuorimus riskkat laktásit ullái ja fiervái, stuorradulvviide, báruide ja čázi vuollái gokčomii, akuhta lihkohisvuodábázahusaide mearas, doaibmajuid čađaheapmái laktáseaddji lihkohisvuodaide ja gahččanriskka dagaheaddji eanangierraga hámiide.

Doaibmajuid čađaheami áigge stuorimus riska laktása čiekjudeapmái. Eanan fávlli ravddain lea báikkuid ceakkus, ja doaibmajidju mas dollojuvvo leat stuorimus riska lea davimus eatnamii boahtti fávlemarkka vuodđudeami, dasgo dan sajádatbáikkis lea NVE-Atlasa mielde uđasriskka. Riska- ja raššodatanalysas meroštallon dárbbášáhtti hehtejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmaid várradoaimmat leat vuhtiiváldojuvvon mearrádusain.

Lassin plánema ja čađaheami oktavuodas lea árvvoštallon njoammunriskka. Njoammumin oaivvilduvvo dán dáhpáhusas dan, ahte luosa *Gyrodactylus salaris* -parasihtta sáhtta njoammut eará guovlluide gaskomiid mielde maid geavahuvvo. Riska guoská dušše beare doaibmajidjomuttu, ja dan vuordda árvvoštallojuvvo uhcánažžan. Riskka gieđahallojuvvo maiddá birasplánas, masa gullet maiddá vejolaš hehtejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmat ja joatkkačuovvun. Heivehanvuloš hehtejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmat leat ovddalgihtii eastadeapmi ja vuodjun gilvvohallanoaiviliidda. Maiddá njoammunriskka lea vuhtiiváldojuvvon lávamearrádusain.

9 LÁVA VÁIKKUHUSAT

Dán logus gieđahallojuvvo prošeavtta váikkuhusaid doaibmabidjo- ja geavahanmuttuin ja dárbbášáhtti hehtejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmaid.

9.1 Ráhkadusmáddodat ja infrastruktuorra

Ráhkadusmáddodaga ja infrastruktuorra ii gieđahallon lávvaplánas sierra, muhto daid sáhtta goittotge doallat lávvaráhkadeami dáfus dehálaš fáddán.

Prošeakta ii njuolgadit váikkut maidtage ráhkadusaide dahje lágádusaide, muhto dat sáhtta váikkuhit eahpenjuolgadit astoáigge visttiide ja suodjaluvvon / suodjaleami árvosaš ráhkadusaide, mat leat buoridanvuloš fávli lagašvuodas.

Váikkuhusat juo leahkki ráhkadusaide laktásit eanaš fávli johtaleamis ja doaibmabijuin bohtán šlápmmii, geahča bihtá 9.8.7 Nuoskkit. Ráhkadusain oaidnima gieđahallojuvvo loguin 9.2 Eanadat ja 9.3 Kulturbiras.

Hehtejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmat: Ođđa čuovgga vuodđudeapmi Lávvonjárgii seamma báikái, gos árat čuovgga lea. Dát geahpeda visuálalaš nuppástusaid ráhkadusaid lagašvuodas.

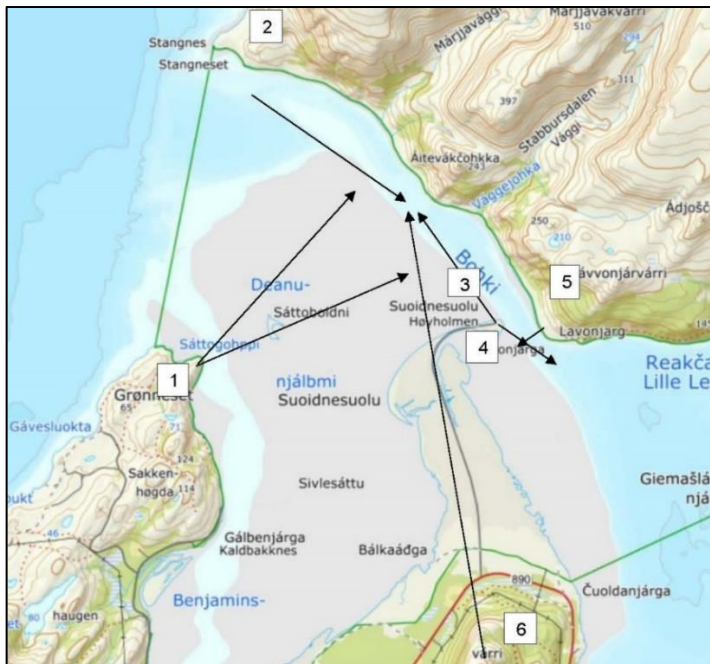
9.2 Eanadat

Dohkkehuvvon lávvaplána mielde fáttá galgá gieđahallat čuovvovaččat:

Fáddá gokčá eanadaga visuálalaš olgohámi. Fáddá ii dollojuvvo čuožžovažžan áššis mii gieđahallo.

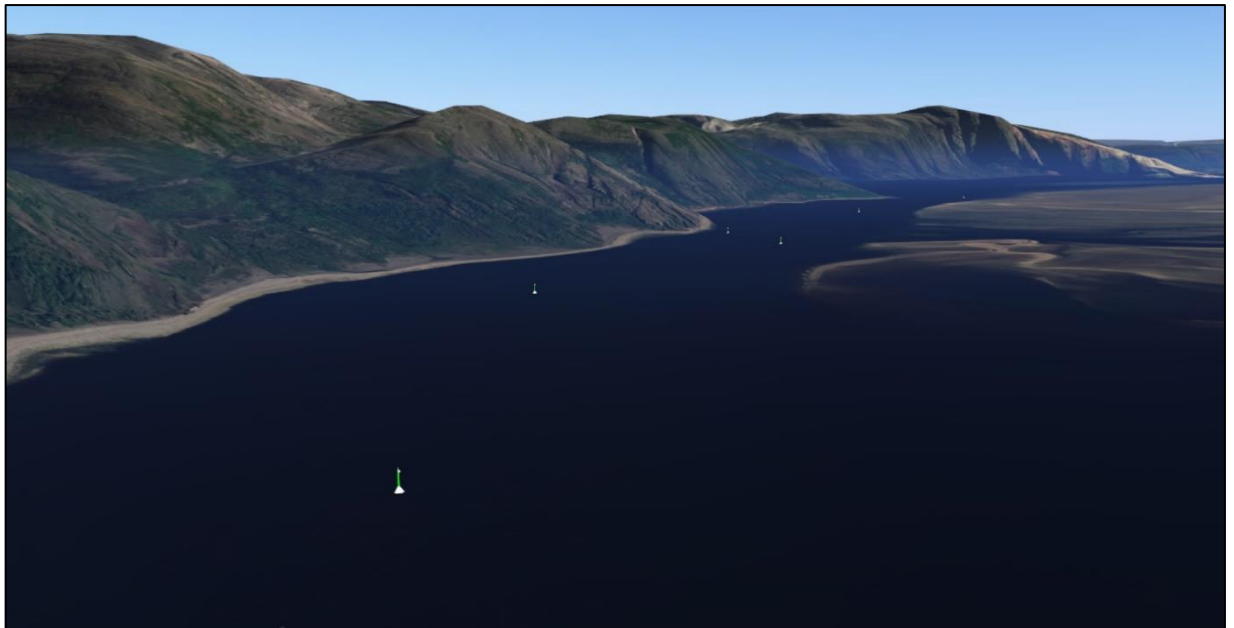
Lávvaráhkadanbarggu álggaheamis almmuheami oktavuodas eanahearrá dagai muittuhusa, man mielde fáttá lea sivva gieđahallat mearramearkkaid vuodđudeami oktavuodas. Dan dihtii mearramearkkaid eanadatlaš váikkuhusat govviduvvojit.

Govain oidnojeaddji geahččanbáikkid leat Duvttanjárga, Stánnganasjárga, Suoidnesuolu, Lávvonjárga ja Čuoldanjárvári. Govat leat váldojuvvon eanaš čalmmi allodagas. Dasgo Suoidnesuolu ja Čuoldanjárvári leat mearkašáhtti meahcejohtinguovllut, govat čájehuvvojit maidái logus 9.6 Lagašbiras ja meahcejohtindoaibman.

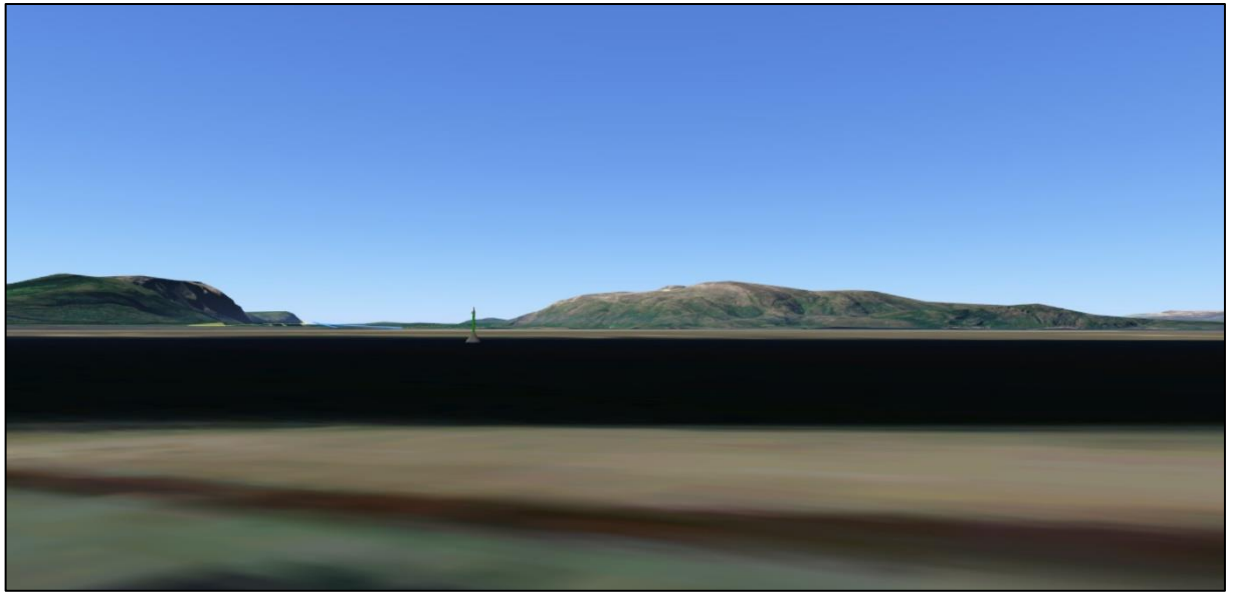
Govva 40: Oppalašeanadat geahččanbáikkiin ja -hálttiin. Gáldu: Kystverket.

Mearramearkkaid oaidnimii váikkuhit mánggat áššit. Mierkkás ja fuones siivvus mearkkat eai jáhku mielde oidno guhkás. Mearkkain leat seamma táktii seavvi čuovggat, man dihtii dat oidnojit buorebut seavdnjadis go beavit geassit.

Govva 41: Govva 150 mehtera allodagas Stánganasnjárggas gaskaija beaivváža áigge. Gáldu: Multiconsult/Kystverket

Govas vuollis oidno mearramearka, mii biddjojuvvo Lávvonjárgii. Mearkka bohtá oidnot viehka bures eatnamis ja maiddá beavit. Mearramearka loktana albmeravdda bajábeallái go geahččá dihto geahččanbáikkiin.

Govva 42: Eanadat Lávvonjárdggas oarjjásluláš. Gáldu: Multiconsult/Kystverket.

Váikkhusat doaibmabidjomuttus: Doaibmabidjomuttus ii navdojuvvo ahte eanadahkii čuozašedje čuožžovaš váikkhusat. Johtolat fávlli guoras lassána veháš, muhto árvoštallojuvvo ahte dat ii váikkut eanadahkii čuožžovaččat.

Eatnamii vuodđuduvvojit guokte mearramearkka. Dain Lávvonjárdgii boahtti mearka sirdojuvvo lagabui meara dahje sajuštuvvo seammá báikái go dáláš čuovga. Mearramearkkaid vuodđudeapmi ii gáibit viiddis eanadahkii čuohcán doaibmabijuid , ja dárbbu mielde čađahuvvojit hehtejeaddji váikkhusaid duostundoaimmat, jos Lávvonjárdgga dáláš mearkka eretváldimis báhcet oinnolaš luottat eanadahkii.

Váikkhusat geavahanmuttus: Mearramearkkat buhtejit juo stuorimus oasis juo leahkki mearkkaid, nuba geavahanmuttus ii gehččojuvvo gávndot mearkkašahhti nuppástusváikkhusat. Lea duohta ahte mearkkat sáhttet oidnot veháš buorebut go árabut, dasgo lea vuordimis ahte dat girdet dálkki váikkhusaid buorebut go dálážat, ja dainna lágiin dat livčče jieŋa vuolde unnit áiggi. Lassin oktiibeaškkihanriskka mearkkaide geahppána.

Lánaiddahkanguovllu vuodđudeapmi Stánnganasjárdgii ii dagat oinnolaš nuppástusaid eanadahkii.

Guovllu sáttogáttit nuppástuhttet hámistis oppa áigge, ja čiekŋudeami čađaheami maŋŋá lea vuordimis ahte sáddo fievruseapmi geahppána. Dan čuovvumuššan sáttogáttiid hápmemuhttimat jáhku mielde hiđásmuvvet. Dat sáhtá dagahit oinnolaš nuppástusaid eanadahkii fávlli guoras.

Hehtejeaddji váikkhusaid duostundoaimmat: Mearramearkkat leat plánejuvvon oinnolažžan ja gierdat dálkki, biekkka ja guovllu rávnnjiid dagaheaddji noađuheami. Dan dihtii hehtejeaddji váikkhusaid duostundoaimmaid evttoheami ii dollojuvvo vuogálažžan, mat sáhtášedje geahpedit juo ovddežisge uhcánaš váikkhusaid eanadahkii. Juo čađahuvvon hehtejeaddji váikkhusaid duostundoaimmat leat mearramearkkaid meari minimeren ja stuorra fuomášumi gidden daid olgguldas hápmái.

9.3 Kulturbiras

Dohkkehuvvon lávvaplána mielde fáttá galgá gieđahallat čuovvovaččat:

Go jurddašuvvo kulturbirrasa, doaibmabijuid váikkuhusaid árvvoštallojuvvo čuožáhatguovlluid kulturhistorjjálaš árvvu perspektiivvas ja dan dáfus, heajuditgo vai nannejitgo dat guovllu kulturárbevieru árvvu. Guovllus eai leat registrerejuvvon kulturárbevierročuozáhagat, maidda doaibmabijut váikkuhivčče. Fáddá ii dollojuvvo čuožžovažžan fáttás man gieđahallo.

Lávvonjárggas leat mánggat registrerejuvvon ja automáhtalaččat suodjaluvvon sápmelaš kulturárbevierročuozáhagat, dávjjimusat dain guovttegearddat dálut ja šiljut. Seammá guovllus leat maiddái mánggat SEFRAK-registrerejuvvon ráhkadusat. Lávvonjárggas lea dalážamos mearramearka, mii jáhku mielde biddjojuvvo lagabui meara.

Plánaguovlu, gos dáláš/sirdima vuloš fávleravdamearka lea, rádjašuvvá giddodahkii, gos lea automáhtalaččat suodjaluvvo sápmelaš guovttegearddat dálle, dovddaldat 161658, Askeladden. Ássandállu gullá automáhtalaččat suodjaluvvon sápmelaš dillái, gos lea ássanráhkadus, šibitsuodji, saharáhkadus ja guhkelabbos ođđasut olgoráhkadus.

Govas vuollin lea Litus Lux -nammasaš čuovga, man sullasaš lea plánejuvvon biddjot Lávvonjárgii. Čuovgga loahpalaš olgguldas hápmi ja sajuštanbáiki leat meroštallojuvvon proseassa manjit muttus maiddái ráđđádallamiin ovttas eananoamasteddjiin.

Govva 43: Govuhangovva čuovgatiippas, makkáraš plánejuvvo biddjot mearragáddái Lávvonjárgii. Gáldu: Kystverket.

Váikkuhusat doaibmabidjomuttus: Váikkuhusat doaibmabidjomuttus mearrašuvvet dan vuodul, mo viiddis bargguid dáláš mearka sirdin gáibida. Doaibmabijut čuhcet smávva guvlui, nuba lea vuordimis ahte doaibmabidjomuttu váikkuhusat leat uhcánaččat. Jáhku mielde dárbašáhtti doaibmabijut leat dáláš čuovgga ja dan vuoduid eretváldin ja ođđa vuoduid leiken (leikenbetonja eanangierraga dássái). Nubbi molssaeaktu lea ođđa čuovgga bidjan boares čuovgga sadjai.

Váikkuhusat geavahanmuttus: Lávvonjárdge čuovga oidno sihke lahka ja guhkás. Suodjaluvvon visttit leat viehka teahis čeahkis, iige dáláš mearramearka sirdima árvvoštallo hehttet ráhkadusaid oktilašvuoda máinnašeami veardde. Lea ain vejolaš ahte ođđa čuovga biddjojuvvo dáláš čuovgga sadjái.

Merrii plánejuvvo biddjot mearka Lávvonjárdge oarjjabeallái, eatnamis leahkki mearka lagašvuhtii, sihke Bohki oarjjabeallái ja viidáseappot guokte mearka Vággái, ja dat dat guktot jáhku mielde oidnošedje guovllu ráhkadusain. Earáid mearramearkkaid plánejuvvo vuodđudit nu guhkás Lávvonjárdge, ahte daid ii oainne jur ollege.

Ođđa mearkkaid lea plánejuvvon beaivvášseallat ja báhtterat čuovggaid rávnji dorvasteami dihtii. Mearramearka siiduid čuovggat bohtet leat heajut.

Hehtejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmat: Fávlerávvagis mearriduvvo giddat mearramearkkaid olgguldas hámis, nuba daid ii olus sáhte heivehit suodjaluvvon dahje suodjaleami árvosaš ráhkadusaid olgguldas hápmái. Ođđa čuovga vuodđuduvvo Lávvonjárdge seammá báikái, gos árat čuovga lea. Dát geahpeda visuálalaš nuppástusaid ráhkadusaid lagašvuodas. Juo čađahuvvon hehtejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmat leat mearramearkkaid meari minimeren ja stuorra fuomášumi gidden daid olgguldas hápmái.

9.4 Sápmelaš luondu ja kultuvra vuhtii válddekeahhtá boazodoalu

Sápmelaš kultuvrra ja mehciid geavaheami ii gieđahallojuvvo lávaplánas, muhto dan dollojuvvo goittotge dehálaš fáddán lávvaráhkadeami dáfus.

Doaibmabijuin lea hui uhcánaš váikkuhus eananbihtáide, nuba dain ii gehččojuvvo leat váikkuhusat fáttá dáfus. Sápmelaš guolástusa gieđahallojuvvo luonddu mánggahámatvuoda ja ekosystema guoskevaš váikkuhusaid árvvoštallama oktavuodas.

Váikkuhusat doaibmabidjomuttus: Doaibmabijuin eai gehččojuvvo leat váikkuhusat sápmelaš lundui ja kultuvrii doaibmabidjomuttus. Váikkuhusaid sápmelaččaid guolástussii ja boazodollui gieđahallojuvvo logus 9.7 Luondduriggodagat ja sápmelaš kulturárbevieru logus 9.3 Kulturbiras.

Váikkuhusat geavahanmuttus: Seammát go doaibmabidjomuttus.

Hehtejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmat: Doaibmabijuin eai gehččojuvvo leat váikkuhusat sápmelaš lundui ja kultuvrii, nuba hehtejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmaid eai evttohuvvo.

9.5 Luonddu mánggahámatvuohhta

9.5.1 Šlájaid mánggabealatvuohhta ja luonddutiipat

Dohkkehuvvon lávaplána mielde šlájaid mánggahámatvuoda ja luonddutiippaid lea čielggaduvvon oassin luonddu mánggahámatvuoda ja ekosystema guoskevaš váikkuhusaid árvvoštallama, geahča logu 7 Váikkuhusaid árvvoštallamat. Danin fáttá gieđahallo dás dušše oanehaččat.

Váikkuhusat doaibmabidjomuttus: Luonddubirrasii, luonddu mánggahámatvuhtii ja ekosystemii čuoheci váikkuhusaid gehččojuvvo leat stuorimusat doaibmabidjomuttus, dasgo doaibmama lassáneapmi dagaha šláma ja duššada šákkožiid eallinbirrasiid gaskaboddosaččat, ja dat bealistis geahpeda ovdamearka dihtii luosa ja gussagoalssi biepmu oažžuma.

Váikkhusat doaibmabidjomuttus: Váikkhusaid árvvoštallama vuodul váikkhusaid dollojuvvo stuorimussan doaibmabidjomuttus álggus, ja daid gehččojuvvo geahppánit áiggi dillái ja nuppástuvvet (measta) mearkkašmeahtumin (0) go geavahanmuddu joatkašuvvá. Váikkhusaide sáhtta váikkuhit maiddá ovdamearkka dihtii bajásdoalločiekŋudemiid čađahangaska.

Hehttejeaddji váikkhusaid duostundoaimmat: Hehttejeaddji váikkhusaid duostundoaimmat leat logahallon logus 7.6 Hehttejeaddji váikkhusaid duostundoaimmat.

9.5.2 Luonddusuodjalanguovllut

Dohkkehuvvon lávvalána mielde luonddusuodjalanguovlluid lea giedáhallojuvvon oassin luonddu mánggahámatvuoda ja ekosystema guoskevaš váikkhusaid árvvoštallama, geahča logu 7 Váikkhusaid árvvoštallamat. Danin fáttá giedáhallo dás dušše oanehaččat.

Váikkhusat doaibmabidjomuttus: Lávvakárta vuodul Deanujoga njálmmi luonddumeahci ovddabeallai lea čujuhuvvon lánaiddahkanguovlu. Dasa oažžu dahkat lánaid dušše buhtis mássain, mat šaddet fávlli čiekŋudeamis.

Váikkhusat geavahanmuttus: Fávllis borjjasteami dorvvolašvuohta buorrána doaibmabijuid čađaheami maŋŋá earet eará danin, go bodneguoskkahemiid ja mearramearkkaide oktiibeasškiheami riska geahppána. Dát bealistis geahpeda ain birrasii – ja luonddusuodjalanguovllu faunai – hehttehusa dagaheaddji bázahusaid riskka.

Johtolaga geahppáneapmi fávllis doaibmabijuid čuovvumuššan lea oiddolaš sihke birrasa ja fauna dáfus, dasgo šlápma geahppána fatnasiid meari geahppáneami dihtii ja lihkohisvuodaid ja lihkohisvuoda bázahusaid riska geahppána.

Hehttejeaddji váikkhusaid duostundoaimmat: Hehttejeaddji váikkhusaid duostundoaimmat leat logahallon logus 7.6 Hehttejeaddji váikkhusaid duostundoaimmat.

9.5.3 Birrasa dilli

Dohkkehuvvon lávvaoprográmma mielde birrasa dilli ii leat sierra lávvaráhkadantemá, muhto dan dollojuvvo goittotge mearkkašahttin lávvaráhkadeami dáfus.

Guovllu birrasa dilli lea árvvoštallon váldooassái buorrin. Multiconsulta 12.7.2019 almmustahtán oppalaš doaibmabidjogovvádusa mielde lea eahpejáhkehahtti, ahte birrasa ekologalaš dilli ii máhcašii buorrin doaibmabijuid čađaheami maŋŋá.

Váikkhusat doaibmabidjomuttus: Doaibmabijuid eai gehččojuvvo váikkuhit birrasa dillái guovllus.

Váikkhusat geavahanmuttus: Seammát go doaibmabidjomuttus.

Hehttejeaddji váikkhusaid duostundoaimmat: Váikkhusat birrasii eai leat doaibmabidjo- eai geavahanmuttus, nuba hehttejeaddji váikkhusaid duostundoaimmaid ii evttohuvo.

9.5.4 Čázádagat

Dohkkehuvvon lávvaoprográmma mielde čázádagat eai leat sierra lávvaráhkadantemá. Čáhcebirrasa giedáhallojuvvo luonddu mánggahámatvuoda ja ekosystema guoskevaš váikkhusaid árvvoštallamis (lohku 7). Fáttá gessojuvvo dás oanehaččat oktii.

Váikkhusat čáhcebirrasii mearrašuvvet čiekŋudeami áigemuttu mielde. Luonddu mánggahámatvuoda guoskevaš váikkhusaid árvvoštallama mielde čiekŋudeapmi mánuin geassit (miessemánu álggus suoidnemánu lohppii) dagahivččii dušše gaskaboddosaš ja rájálaš negatiivvalaš váikkhusaid biologalaš

kvalitehtii (plankton, rikkehis eallit ja guollemáddodagat) doaibmabijuid váikkuhanguovllus leahkki čázádagain.

Váikkuhusat doaibmabidjomuttus: Doaibmabidjomuttus lea vuordimis ahte čázi moivašuvvan lassána čiekjudanguovlluin.

Váikkuhusat geavahanmuttus: Luonddu mánggahámatvuođa guoskevaš váikkuhusaid árvoštallama mielde leat vuordimis ahte čázádagaid fysikálalaš-kemiijalaš dillái čuozašedje stuorra váikkuhusat geavahanmuttus. Morfologalaš diliin lea vuordimis (čiekjodat ja bodneávnnas) ahte dáhpáhuvvet dušše uhcánaš ja divvašuvvi nuppástusat.

Hehttejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmat: Hehttejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmat leat doaibmabijuid čađahanmuttu válljen; dat meroštallojuvvo čiekjudan- ja lánaiddahkanlohpeohcamušas mii ovdanbuktojuvvo eanahearrái.

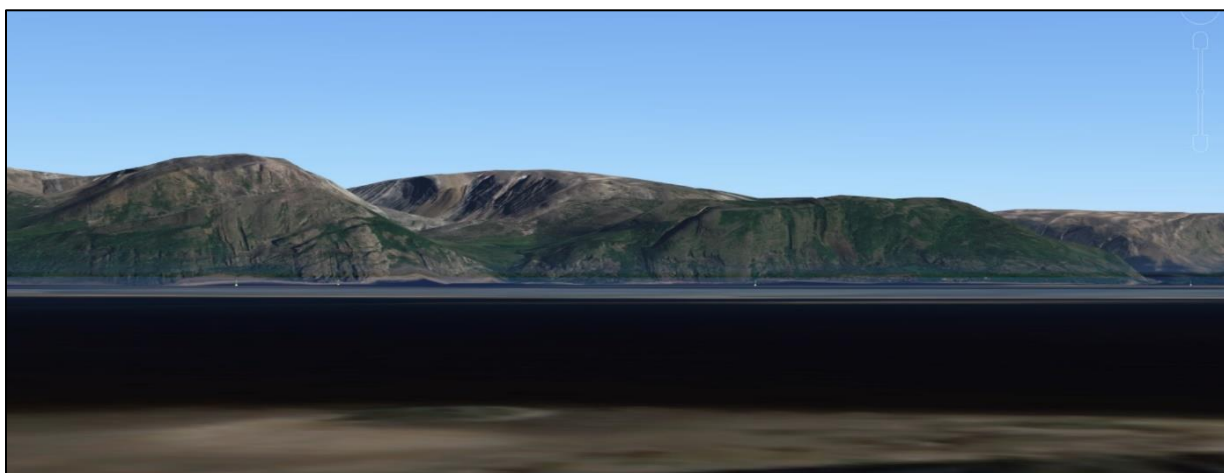
9.6 Lagašbiras ja meahccejohtindoaibman

Dohkkehuvvon lávvaplána mielde fáttá galgá gieđahallat čuovvovaččat:

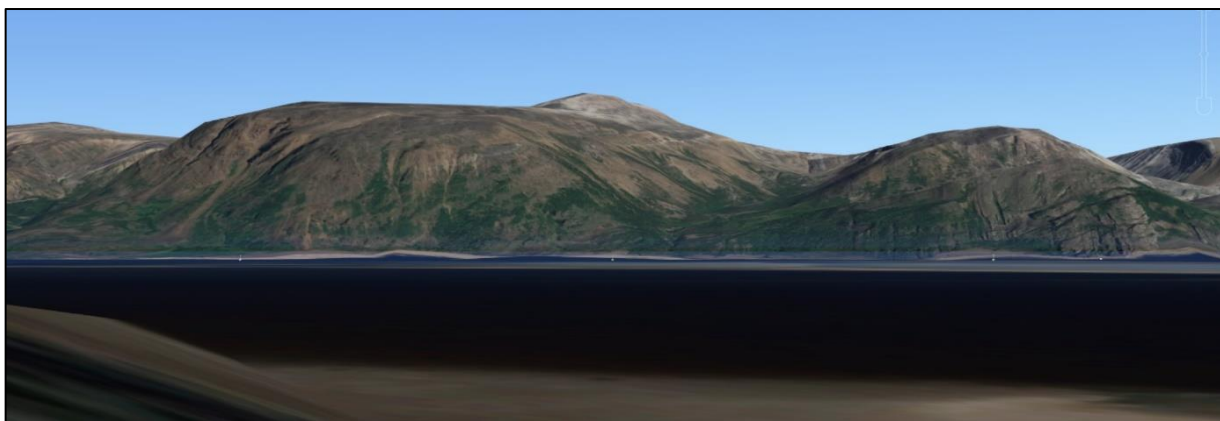
Lagašbiras ja meahccejohtindoaibman -fáddá gokčá doaibmabijuid váikkuhusa guovllu geavaheddjiide. Doaibmabijuid ii gehččojuvvo dagahit dákkáraš váikkuhusaid. Danin fáttás ii gárvvistuvvo sierra čielggadusa. Fáttá gieđahallojuvvo láva govvádusas.

Fávlli guoras leat mánggat astoáiggeviesut, eatnašat dain Lávvonjárggas. Dan dihtii navdojuvvo, ahte fávlli ja Deanuvuona birastahtti guovlluid jogainis geavahit nu fásta ássit ja bartalaččat go mátkkošteaddjitge.

Duvttánjarga lea meroštallon meahccejohtinguovlun, ja Naturbase mielde dat lea earenoamáš allakvalitehtat ja mearkkašahtti meahccejohtinguovlu. Govain vuollin albmana, ahte šerres dálkkis mánggat mearramearkkain oidnojit, muhto daid oaidná fuonibut go mátkegaska stuorru. Mearkkaid navdojuvvo oidnot buorebut seavdnjadis, dasgo dain leat seammá táktii seavvi čuovggat. Ođđa mearkkain leat sulaid seammalágan čuovggat go dálážiin, nuba čuovgagálduid gaskkas ii leat vuhttomis earuhus ovdan nuppástusaid ja nuppástusaid maŋŋá. Ođđa mearkkat bohtet buorebut eanadahkii eatnamis go dáláš boijat.

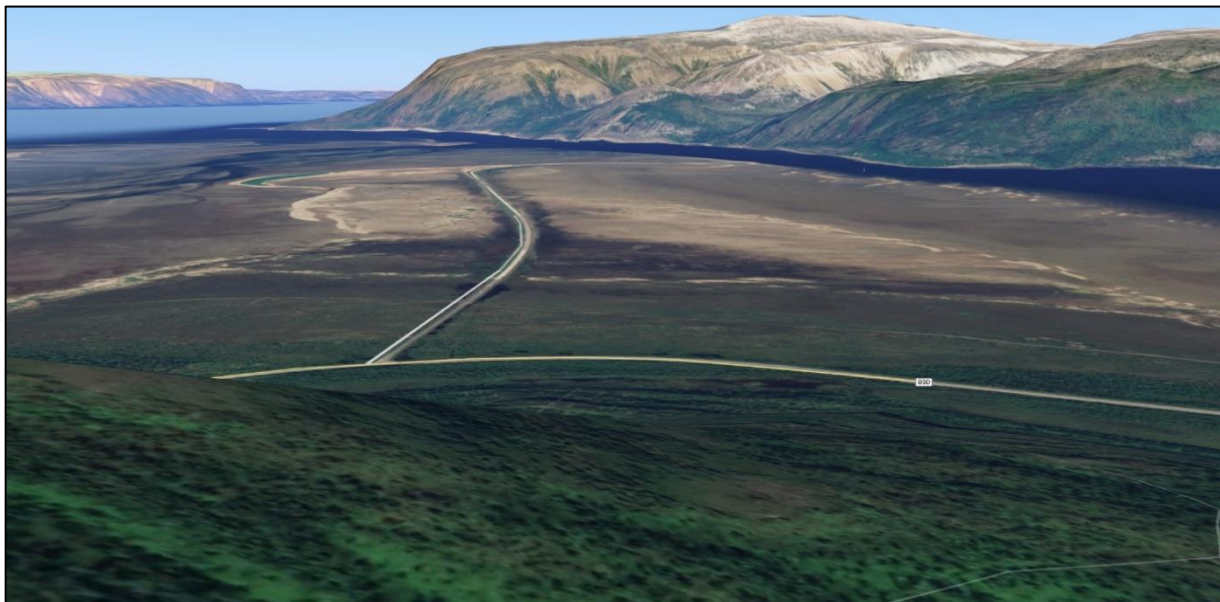

Govva 44: Govva Duvttánjárggas Lávvonjárgga guvlui. Gáldu: Multiconsult/Kystverket.

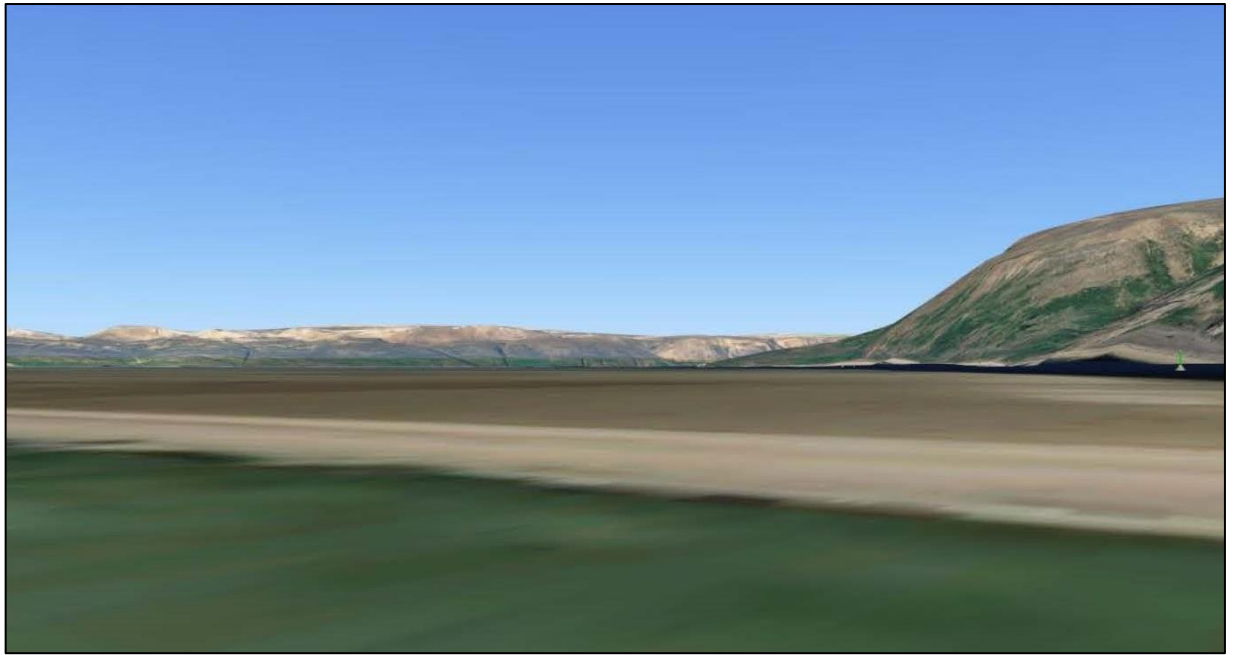
Govva 45: Govva Duvttanjárggas Vákki guvlui. Gáldu: Multiconsult/Kystverket.

Čuoldanjárvári (209 mmgb) lea hui bivnnut tuvračuozáhat. Go geahččá duoddara čohkas mearkkat oidnojit illá ollege beavit. Navdojuvvo ahte dat oidnojit buorebut seavdnjadis. Čuovgačuoggáid mearri geahppána goittotge go veardiduvvo dálážii.

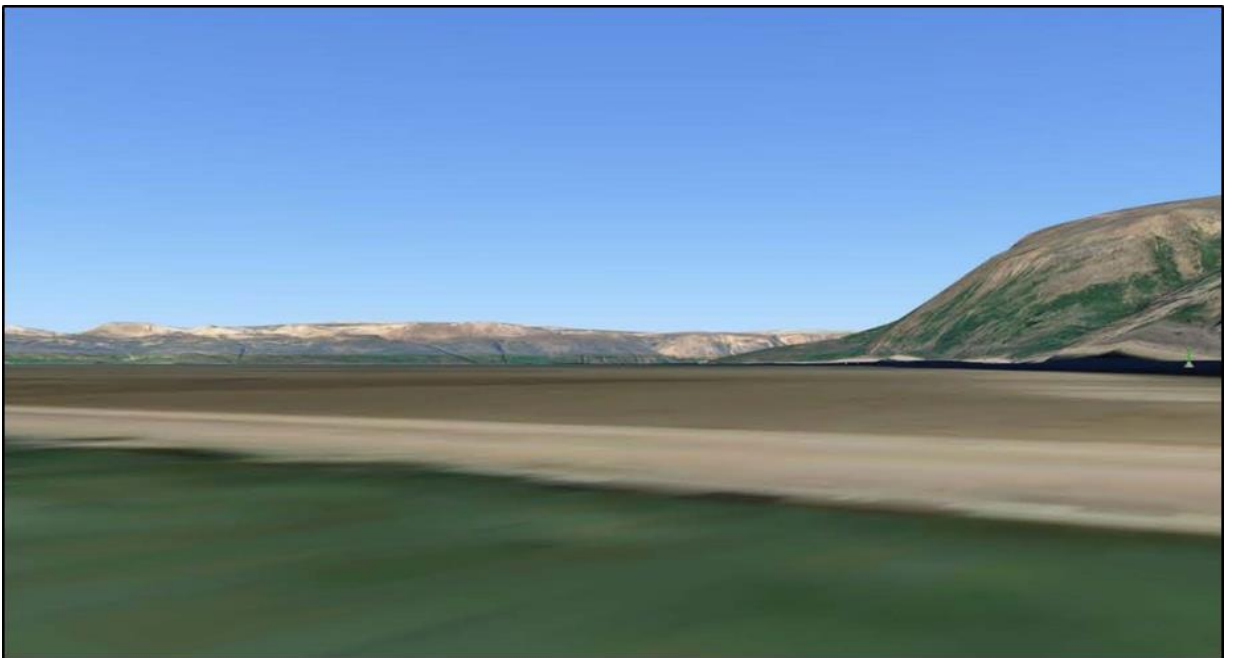

Govva 46: Govva Čuoldanjárváris. Gáldu: Multiconsult/Kystverket.

Suoidnesuolu lea hui bivnnut báiki lottiid on geahččamii. Govain vuollin albmana, ahte sullo alážis čuoččodettiin ja geahčadettiin Stánngasnjárgga guvlui sáhtta oaidnit lahka ovttá mearramearkka ja guhkkelabbos mánggaid. Jos fas geahččá Lávvonjárgga ja Giemašnjárgga guvlui, oidno okta mearkkain ja Lávvonjárgga čuovga.

Govva 47: Suoidnesuolu Stáŋganasnjárgga guvlui geahčadettiin. Gáldu: Multiconsult/Kystverket.

Govva 48: Eanadat Suoidnesullos Lávvonjárgga ja Giemašnjárgga guvlui. Gáldu: Multiconsult/Kystverket.

Váikkhusat doaibmabidjomuttus: Doaibmabidjomuttus čiekŋudeapmi, lánaid dahkan ja mearramearkkaid vuodđudeapmi fávlái ja eatnamii dagahit juoga veardde šláma. Fávllis johtin sáhtttá šaddat veháš váddásabbon čiekŋudanrustegiid dihtii mat doppe barget. Fávlli guoras dáhpáhuvi doaibman lea nu uhcánaš, ahte ii das gehččojuvvo leat váikkhusat lagašbirrasii dahje meahccejohimii oppalaččat. Doaibmabijuin sáhttet goittotge leat váikkhusat astoáiggeguolástussii guolástusbáikkiide beassama váttásmuvvama, šláma ja sedimeantta dihtii man barggut leat lokten bodnis. Lea vuordimis ahte doaibmabijuin leat negatiivvalaš váikkhusat šákkožiidda ja das bealistis ovdamearkka luosa ja

dápmoha biepmu oažžumii. Dan dihtii guliid goddimat geahppánit guovllus veháš oanehisáigásaččat. Geahča maiddáa logu 7 Váikkhusaid árvoštallamat ja logu 9.7 Luondduriggodagat.

Váikkhusaid sturrodat mearrašuvvá muhtin oassái doaibmabijuid čađahanmuttu vuodul. Guovllu geavahuvvo meahccejohtinulbmiliidda navdimis eanet geassit go dálvit. Váikkhusaide váikkuhit maiddáa doaibmabidjomuttu bistu ja gálvvut mat geavahuvvojit.

Váikkhusat geavahanmuttus: Mearkkat oidnojit mánggain báikkiin eatnama alde ja fávlli guoras, Go veardiduvvo dáláš dillái mearramearkkaid mearri lassána dušše ovttain, nuba mearramearkkain ii gehččojuvvo leat mearkkašahhti váikkhusat geavahanmuttus dili bisodettiin measta seammalárganin go dál. Stuurimus váikkusus lea dat, ahte fávllis johtimis boahá dorvvolut go dál.

Fávllis boahhti šlápma sáhhtá geavahanmuttus váikkuhit fávlli guoras leahkki astoáigge orrumii, dasgo soames áigge geažes fatnasiid sturrodat suoru ja daid mearri fas geahppána. Buohkanassii šlápma sáhhtá geavahanmuttus geahppánit fávlli johtolatmeriid geahppáneami mielde. Šlápma váikkhusaid govviduvvo logus 9.8.7 Nuoskkat.

Hehttejeaddji váikkhusaid duostundoaimmat: Hehttejeaddji váikkhusaid duostundoaimmat leat doaibmabijuid áigemuttu válljen, muhto dego árabut lea gávnnavuvvon, dat ii leat ášši mii gieđahallo oppalašlávás, nuba hehttejeaddji váikkhusaid duostundoaimmaid eai evttohuvo.

9.7 Luondduriggodagat

Dohkkehuvvon lávvaplána mielde fáttá galgá gieđahallat čuovvovaččat:

Luondduriggodagat leat earet eará guollevarit. Doaibmabijuid eai gehččojuvvo váikkuhit dáidda. Dan dihtii fáttás ii gárvvistuvvo sierra čielggadusa.

9.7.1 Eanandoallu

Plánaguovllus dahje dan njuolgat lagašvuodas ii hárvjehuvvo eanandoalu. Doaibmabijuid eai gehččojuvvo váikkuhit eanandollui man hárvjehuvvo Bjarkenesis/Fagernes.

Váikkhusat doaibmabidjomuttus: Doaibmabijuin eai gehččojuvvo leat váikkusus eanandollui.

Váikkhusat geavahanmuttus: Seammát go doaibmabidjomuttus.

Hehttejeaddji váikkhusaid duostundoaimmat: Doaibmabijuin eai gehččojuvvo leat váikkhusat doaibmabidjo- iige geavahanmuttus, nuba hehttejeaddji váikkhusaid duostundoaimmaid ii evttohuvo.

9.7.2 Boazodoallu

Doaibmabijut eai njuolgadiet laktás guovlluide, mat leat boazodoalu geavahusas. Buorádusaid vurdojuvvo geahpedit fávlli johtolatmeriid, dasgo fievrridemiide sáhhtá geavahit stuurit fatnasiid go dálážit ja dáláš fatnasiid lástenkapasitehta sáhhtá atnit ávkin buorebut.

Váikkhusat doaibmabidjomuttus: Doaibmabidjomuttus čiekŋudemi, lánaid dahkama ja mearramearkkaid vurdojuvvo dagahit juoga veardde šláma. Menona čielggadusa mielde geasseáigi ja earenoamážit guoddináigi lea bohccuid dáfus rašimus áigi. Olbmuid doaibman sáhhtá suorggahit elliid, ja dat sáhhtet sirdašuvvat eret geasseguohtumiinnis. Miesit sáhhtet láhppot eamistis, mii sáhhtá leat hui unna misiide várálaš. Dálvit guovllus leat dábaláččat vehábut bohccot go geassit, ja váikkhusat livčče dan dihtii dálvit uhcibut dainna lágiin go doaibmabijuid sáhhtá čađahit dálvit.

Váikkhusat geavahanmuttus: Fávllis johtaleami ii vurdojuvvo váikkuhit mearkkašahhti dábiin bohccuide. Fávlli vejolaš johtalusnuppástusain eai leat vuhttojeaddji váikkhusat boazodollui.

Hehttejeaddji váikkhusaid duostundoaimmat / plánema vuolggasajit: Áigemuttu árvvoštallojuvvo boahhtevaš giedahallamiiguin, nuba hehttejeaddji váikkhusaid duostundoaimmaid ii evttohuvvo

9.7.3 Meahcci

Plána ii guoskka meahcceguovlluid, iige doaibmabijuid gehččojuvvo váikkuhit mehciid geavaheapmái plánaguovllu lagašvuodas.

Váikkhusat doaibmabidjomuttus: Doaibmabijuin eai gehččojuvvo leat váikkhusat mehciid geavaheapmái.

Váikkhusat geavahanmuttus: Seammat go doaibmabidjomuttus.

Hehttejeaddji váikkhusaid duostundoaimmat: Doaibmabijuin eai gehččojuvvo leat váikkhusat doaibmabidjo- iige geavahanmuttus, nuba hehttejeaddji váikkhusaid duostundoaimmaid eai evttohuvvo.

9.7.4 Guolleárit

Menon Economics árvvoštalai jagis 2019 dahkan servodatekonomalaš analysas guolástusa ja luonddu mánggahámatvuodá ja ekosystema guoskevaš váikkhusaid árvvoštallama. Mearramearkkaide laktáseaddji doaibmabijuid dollojuvvui guovlluguovdasaččat rájálážžan, eaige daid árvvoštallon máinnašan veara meriin geahpedit guolástusa dahje mearrabibmui laktáseaddji ekosystemabálvalusaid Deanujoga guovllus. Vejolaš váikkhusat laktásit čiekŋudeapmái. Geahča maiddá logu 7 Luonddu mánggahámatvuodta.

Váikkhusat doaibmabidjomuttus: Doaibmabidjomuttus boahhti šlámas sáhtta leat juoga lágan váikkhus guovllu guliide. Norgga militearafuolahusa dutkamušlágádusa, FFI, raportta 17/00075 *Effekter av menneskeskapt støy på havmiljø* (Olbmuid dagahan šláma váikkhusat mearrabirrasii) mielde fatnasiid dagahan šlápma lasiha duogáššláma, mii sáhtta hehttet kommunikašuvnna ovdamearkka dihtii gođđama oktavuodas. Šláma váikkhusain guliide ii leat doaisttázii olus diehtu.

Doaibmabidjomuttus fatnasiid dagahan ja earenoamážit čiekŋudeapmái ja lánaid dahkamii laktáseaddji šlápma jáhku mielde veháš lassána. Mearramearkkaid lea ulbmil doarjut tripodjulggiiguin, maid vojuheapmi mearrabodnái ii gáibit viiddis doaibmabijuid. Doaibmabijuguin sáhttet leat juoga veardde váikkhusat guliide doaibmabidjomuttus, dasgo guolit sáhttet vealtit bargoguovlluide mannama šláma ja doaibmama lassáneami dihtii.

FFI raportta mielde šlápmaluvvoma ii vurdojuvvo dagahit guliide ja njiččehasaide njuolgadis vahága riskka. Spiehkastaga hábmejit dávjjes garas bávkiheamit dihto ráddjejuvvon guovllus muhto dakkáraččaid ii leat áigumuš čađahit plánejuvvon doaibmabijuid oktavuodas.

Guolástussii sáhtta čuohtat eahpenjuolgadis váikkhusat, dasgo vurdojuvvo ahte čiekŋudeapmi váikkuha šákkošmáddodagaide. Šákkožiidda čuohtti váikkhusaid giedahallojuvvo logus 7 Váikkhusaid árvvoštallamat.

Lánaidahkanguovllu vuodđudeapmi Stánnganasnjárgga ovddabeallai sáhtta váikkuhit guovtti priváhtta mearraluosa guolástusbáikái doaibmabidjomuttus, dasgo daid anolašvuodta sáhtta hedjonit lánaidahkanbargguid áigge. Áššis sagastallojuvvo ovtas áššáiosolaččaiguin.

Doaibmabidjomuttus šaddi šlápma sáhtta váikkuhit ráves ja nuorra guliid vádjoleapmái ja guovlluid ávkin atnimii Deanujoga njálmmi guovllus, Juovlavuonas ja oasis vuotnačázadagain. Áššedovdiraportta

mielde luossa ja dápmot leat hearkkit dávjodagaide, maid buotlágan čáhcefatnasiid mohtorat buvttadit. Mánnggain dutkamušain lea gávnnahuvvon ahte mánnggat guollešlájat veltet fatnasiid mohtoriid jienaid ja jienaid mat bohtet guolástusbiergasiin mat geavahuvvojit fatnasiin. Dutkamušain govviduvvon dilálašvuodain leat dihto guoskkahansajit Juovlavuona fávlli čiekŋudeapmái. Negatiivvalaš váikkuhusaid sáhtta kompenseret dat, jos luossaguolit ja daid sálašguolit sirdašuvvet seamma guovlluide, muhto jáhkehahttimus lea, áhte eará guollešlájat reagerejit doaibmabidjomuttu šlápmaii eará dábiiguin. Dan dihtii lánaidahkanmuttu vurdojuvvo geahpedit veháš luossaguliid biepmu ohcama.

Ovttaskas šlájaid, dego áhkacincu, gođđanviidodat Stánnganasnjárgga ovddabealde sáhtta uhccut, go guvlui dahkkojuvvo lánaid mássain.

Váikkhusat geavahanmuttus: Doaibmabijuiguin ii gehččojuvvo leat váikkhus guolástussii geavahanmuttus. Geavahanmuttu álggus guliide sáhttet čuohcat váikkhusat ovdal go fávlli bodnedilit leat máhccan normálan ja šákkožat sajáiduvvan ođđasit báikásis. Luossaguliid máhccannákca lea oppalaččat buorre go hehttehusat jávket.

Fanasjohtolagas boahhti šlápma sáhtta nuppástuvvat geavahanmuttu ollodahkii, go fatnasiid sturrodát gulul stuorru. FFI-raportta mielde stuorimus fatnasiid šlápma dássi lea stuorimus ja dávjodat vuollegamos. Dasgo fatnasat dagahit šláma bistevaččat ja vuollegamos oassedávjodagat begget guhkimussii, stuorra fatnasat dagahit mearkkašahtti vuollegisdávjodat duogáššláma guhkesge mátkkiid geahčái. Nuppe dáfus fávlli johtolatmearit leat doaisttázii leamašan nu uhci, ahte šlápmaeanadaga vejolaš nuppástusaid váikkhusatge leat minimálat.

Hehttejeaddji váikkhusaid duostundoaimmat: Čiekŋudeami čađaheamis geassit navdojuvvo leat unnimustá váikkhusat šákkožiidda. Luossaguliid dáfus bealistis čiekŋudeapmi dálvit livččii hehttejeaddji váikkhusaid dustojeaddji doaibmabidju.

Sihke čiekŋudeami ja lánaid dahkama čađaheami eaktun lea lobi oažžun eanahearrás, iige doaibmabijuid čađahanáigemuttu dan dihtii gieđahallojuvvo oppalašlávás.

9.7.5 Čáhcevárit

Čáhcevárit eai leat plána čuožáhahkan. Vejolaš earáid váikkhusaid čáhcebirrasii gieđahallojuvvo logus 7 Váikkhusaid árvoštallamat.

Váikkhusat doaibmabidjomuttus: Doaibmabijuin eai gehččojuvvo leat váikkhusat čáhceváriide.

Váikkhusat geavahanmuttus: Seammát go doaibmabidjomuttus.

Hehttejeaddji váikkhusaid duostundoaimmat: Doaibmabijuin eai gehččojuvvo leat váikkhusat doaibmabidjo- iige geavahanmuttus, nuba hehttejeaddji váikkhusaid duostundoaimmaid eai evttohuvvo.

9.7.6 Ruvkeávdnasat

Plánas ii gieđahallojuvvo ruvkeávdnasiid.

Váikkhusat doaibmabidjomuttus: Doaibmabijuin eai gehččojuvvo leat váikkhusat doaibmabidjomuttus.

Váikkhusat geavahanmuttus: Doaibmabijuin sáhttet leat eahpenjuolgadis váikkhusat guovllu ruvkeávdnasiid ávkin atnimii go fanasjohtolaga gáibáduusat buorránit. Dáláš fatnasat sáhtášedje fievrridit losit gurpmiid go dál, ja livččii vejolaš maddái geavahit stuorit fatnasiid.

Hehttejeaddji váikkhusaid duostundoaimmat: Plánejuvvon buorádusat leat hehttejeaddji váikkhusaid duostundoaimmat.

9.8 Deanu čázádat

Dohkkehuvvon lávvaplána mielde Deanu čázádaga lea giedáhallon luonddu mánggahámatvuoda ja ekosystema guoskevaš váikkhusaid árvoštallama oktavuodas, geahča logu 7 Váikkhusaid árvoštallamat. Danin fáttá giedáhallojuvvo dás dušše oanehaččat..

Váikkhusat doaibmabidjomuttus: Doaibmabijut lasihit jáhku mielde čázi moivvasvuoda ja šláma, muhto bázahusriskka uhccivuoda sihtii nuoskkidanriskka dollojuvvo uhcánažžan. Doaibmabijuin eai gehččojuvvo leat čuožžovaš váikkhusat deanu čázádahkii.

Váikkhusat geavahanmuttus: Doaibmabijuin eai gehččojuvvo leat čázádahkii earát váikkhusat go luondduriggodagaid, luonddubirrasa ja nuskkiiid oktavuodas lea máinnašuvvon.

Hehttejeaddji váikkhusaid duostundoaimmat: Hehttejeaddji váikkhusaid duostundoaimmat leat doaibmabijuid čađahanáigemuttu válljen ja čiekŋudeami doaibmabidjomuttu bistu.

9.8.1 Sedimeantta fievruseapmi

Dohkkehuvvon lávvaprográmma mielde Deanujohka ja sedimeantta fievruseapmi eai leat sierra lávvaráhkadantemát, muhto daid dollojuvvo goittotge mearkkašahttin lávvaráhkadeami dáfus.

Deanujogas fievrasa olu sedimeanta. Dutkamušain eai leat gávdnon birasmirkkut, mat manašedje dilleluohká II kritearaid badjel. Sedimeantta fievruseamis ja plánejuvvon doaibmabijuin, dego čiekŋudeamis, lánaid dahkamis ja mearramearkkaid vuođđudeamis, bohtet earálágan váikkhusat Deanujohkii ja dan čázádahkii. Váikkhusaid luonddu mánggahámatvuhtii giedáhallojuvvo logus 7, čáhcebirrasii logus 7 ja muhtumassii maiddáii logus 10, gaskavuoda guolástussii muhtumassii maiddáii logus 9.7 sihke luondduriggodagaide, šlápmii ja nuskkiiide logus 9.18 Nuoskkit.

Váikkhusat doaibmabidjomuttus: Geahča ovdalis.

Váikkhusat geavahanmuttus: Doaibmabijuiguin leat positiivvalaš váikkhusat sedimeantta fievruseapmái guhkes áigegaskkas, gitta dasa go guovllut gos lea roggojuvvon eana divvet vuot.

Hehttejeaddji váikkhusaid duostundoaimmat: Čiekŋudeapmi ja bajásdoalločiekŋudeamit maŋŋeleappos leat hehttejeaddji váikkhusaid dustojeaddji doaibmabijut.

9.8.2 Fávlli iešvuodát

Dohkkehuvvon lávvaprográmma mielde juo leahkki fávlli buorideapmi ii leat sierra lávvaráhkadantemát, muhto dan dollojuvvo goittotge mearkkašahttin lávvaráhkadeami dáfus.

Dáláš fávli čuovo fámus leahkki fávlerávva, ja dan dihtii dan háliiduvvo buoridit. Fávlli plánejuvvon buorádusain sáhttet leat váikkhusat mánggaide áššiide, mat laktásit ovdamearkka dihtii fávlli geavaheddjiid dorvvolašvuhtii ja johtolaga oppalašgovvii, dasgo dat dahká vejolažžan stuorit fatnasiid geavaheami go dán áigge ja dáláš fatnasiid lástema dievvasabbon go árabut. Dás bealistis leat váikkhusat bázahusaide mat gártet áibmui ja čáhcai, ja jos fávlli johtolat geahppána, šlápmage sáhtta geahppánit ja nu ain.

Fávlli buorideapmi maiddáii geahpeda čiekŋudeami dárbbu, mii fas váikkuha luonddu mánggahámatvuhtii (geahča logu 7).

Váikkuhusat doaibmabidjomuttus: Doaibmabidjomuttuid čađaheapmi sáhtta heajudit fávlli anolašvuoda doaibmabidjomuttus, dasgo johtolat guovllus lassána ja fávllis opererejit hihtásit lihkaeddji čiekŋudanrusttegat. Muttu váikkuhusat mearrašuvvet čiekŋudan- ja lánaiddahkanvugiid mielde mat välljejuvvojit.

Váikkuhusat geavahanmuttus: Fávlli čiekŋudeami ánsus fávllis sáhttet borjjastit stuorit fatnasat ja stuorit čiekŋodatgáibádusa fatnasat go árabut. Lassin dáláš fatnasat sáhttet váldit stuorit guorbmi go árabut, mii dán áigge ii leat vejolaš earet eará bodneguoskkaheami riskka dihtii. Fávlli čiekŋudeapmi sáhtta nappo veháš geahpedit gálvofanasjohtolaga ja stuoridit fatnasiid sturrodaga, almmá dan ahte plánejuvvon dorvolašvuodašiidoravddain tiggejuvošii.

Hehtejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmat: Fávlli čiekŋudeapmi ja merkemiid buorideapmi lea hehtejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmat, maiguin buoriduvvo fanasjohtolaga dorvolašvuoda. Daiguin maiddái geahpeduvvo bázahusaid, mat sáhtášedje leat vahátlaččat lottiide ja eará faunai ja guovllu luonddu mánggahámatvuhtii oppalaččat.

9.8.3 Johtolat fávllis

Johtolat fávllis laktása eanaš Elkema kvartsihttaruvkedoaibmamii. Juoga veardde lea maiddái priváhtta vássofanas- ja guolástusjohtolat.

Váikkuhusat doaibmabidjomuttus: Johtolat fávlli guoras lassána juoga veardde doaibmabidjomuttus. Čiekŋudan- ja lánaiddahkanvugiid eai leat vel loahpalaččat mearriduvvon, nuba lea eahpesihkkar makkáraš ja man olu fatnasiid geavahuvvo bargguin. Fávllis ii leat olus johtolat, nuba bargofatnasiid ja eará johtolaga gaskasaš konflikttaid riskka ii dollojuvvo čuožžovažžan, earenoamážit go bargofatnasat lihkadit hihtásit. Jáhku mielde sihke leavttu ja navigerema fávllis galgá heivehit doaibmabidjomuttus.

Váikkuhusat geavahanmuttus: Doaibmabijuid čađaheapmi dahká vejolažžan stuorit fatnasiid geavaheami go árabut ja dáláš gálvofatnasiid kapasitehta buoret ávkástallama. Dát sáhtta geahpedit Elkema doaibmamii laktáseaddji johtolaga meari. Buot johtolaga dorvolašvuodta fávllis buorrána, dasgo navigeren šaddá álkibun, bodneguoskkaheamiid riska geahppána ja mearramearkkaid oaidná buorebut.

Hehtejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmat: Plánejuvvon buorádusaid čađaheapmi lea hehtejeaddji váikkuhusaid duostundoaimma.

9.8.4 Bodni iešvuodát

Dohkkehuvvon lávoprográmma mielde bodni iešvuodát ii leat sierra lávvaráhkadantemá, muhto dan dollojuvvo goittotge mearkkašahhtin lávvaráhkadeami dáfus.

Čiekŋudanmássat leat eanaš sáttu. Vejolaččat mearramearkkaid eatnamii vuodđudeami oktavuodas lea dárbu bovret bávti juoga veardde.

Váikkuhusat doaibmabidjomuttus: Doaibmabijuin eai gehččojuvvo leat váikkuhusat bodni iešvuodaide.

Váikkuhusat geavahanmuttus: Seammat go doaibmabidjomuttus.

Hehtejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmat: Eai leat

9.8.5 Rávdnjedilit

Dohkkehuvvon lávoprográmma mielde rávdnjit ja erošuvdna eai leat sierra lávvaráhkadantemát, muhto daid dollojuvvo goittotge mearkkašahhtin lávvaráhkadeami dáfus.

Fávlli rávdnjedilit molsašuddet, ja ulli ja fiervá váikkuhit daidda molsašuddi meriiguin.

Váikkuhusat doaibmabidjomuttus: Bargguid čađaheamis eai vurdojuvvo leat čuožžovaš váikkuhusat rávnnjiide ja erošuvdnii.

Váikkuhusat geavahanmuttus: Guovllus dahkkojuvvon dutkamušain eai vuhtton erošuvdnagearddit man ge álu alážiin. Doaibmabijut eai nappo lasit erošuvnna guovllus go veardiduvvo dáláš dillái. Navdimis fávlli kapasitehta ja sneaktačuohpastaga stuorrun geahpedit rávnnjiid givrodaga gitta dasa, dasságo čiekŋudanguovllut leat fas dievvan dan váikkuhusas, ahte ulli ja fiervvá stivren sedimeantta fievraseapmi joatkašuvvá juohke dáhpáhusas.

Hehttejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmat: Čiekŋudeapmi ja bajásdoalločiekŋudeamit maŋŋeappos leat hehttejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmat, eaige earáid doaibmabijuid evttohuvvo.

9.8.6 Dulvi ja jienaid vuolgin

Dego lea gávnnavuvvon, jienat vulget Deanus giđđat, vaikko jienaid vuolgima áigemuddu iešalddes molsašuddá.

Váikkuhusat doaibmabidjomuttus: Doaibmabidjomuttu ii gehččojuvvo váikkuhit dulvviide ja jienaid vuolgimii, dasgo guktot mearrašuvvet dálkediliid vuodul. Dasgo plánaguovlu lea mearas ja barggut čađahuvvojit čázis, dulvvi ja jienaid vuolgima eai gehččojuvvo váikkuhit čađaheapmái čuožžovaččat.

Váikkuhusat geavahanmuttus: Fávllis lihcadeamis bohtá juoga veardde dorvvolut go ovdal, go ođđa mearkkat girdet dálkkiid ja jienaid vuolgima váikkuhusaid guovllus buorebut go dán áigge.

Hehttejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmat: Jienat vulget dábálaččat giđđat. Buorádusaid čađaheami jienaid vuolgima maŋŋá lea hehttejeaddji váikkuhusaid duostundoaibma. Detnui dahje dasa laktáseaddji jogaid dulvan ii váikkut fávlái mearkkašahtti dábiiguin, nuba dulvviide laktáseaddji hehttejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmaid eai dollojuvvo dárbbaslažžan. Ođđa jienaid gierdevaš mearramearkkaid vuodđudeapmi lea doaibmabidju, mainna dustojuvvo jienaid vuolgima dagahan hehttejeaddji váikkuhusaid.

9.8.7 Nuoskkit

Dohkkehuvvon lávvaprográmma mielde nuoskkit ii leat sierra lávvaráhkadantemá, muhto dan dollojuvvo goittotge mearkkašahttin lávvaráhkadeami dáfus.

Guovllus ii leat olus šlápma dán áigge, iige leat vuordimis ahte dilli nuppástuvašii olus doaibmabijuid čuovvumuššan. Ii leat maiddáid vuordimis ahte doaibmabijut dagahivčče nuppástusaid sedimeanttaid kemijalaš dillái.

Váikkuhusat doaibmabidjomuttus: Doaibmabijuid čađaheamis bohtá jáhku mielde juoga veardde šlápma. Bávkkihemiid ii leat plánejuvvon čađahit fávlli čiekŋudeami iige mearramearkkaid vuodđudeami oktavuodas fávlli guoras. Čuoldavuoduid ii leat maiddáid prinsihpalaččat áigumuš dearpat muhto vuojuhit sparginmeannudemiin. Ná šlápma bohtá fatnasiin ja bargomašiinnain.

Váikkuhusat geavahanmuttus: Doaibmabijuid eai gehččojuvvo nuppástuhttit guovllu šlápmaidiliid mearkkašahtti dábiiguin go veardiduvvo dáláš dillái. Dasgo fávllis sáhtta geavahit sturrit fatnasiid go árabut ja atnit ávkin dáláš fatnasiid kapasitehtaid buorebut, fávllis johtaleaddji fatnasiid mearri jáhku mielde geahppána. Stuorra fatnasat dagahit dábálaččat eanet šláma go smávva fatnasat, nuba fávlli guoras ássiid vássán šlápmaidási sáhtta juoga veardde lassánit. Dasgo fanasmearit geahppánit, ássiide ja faunai čuohcci šlápmanođuheapmi geahppána veháš ollislaččat.

Analysa (2016) vuodul man Safetec lea dahkan navdojuvvo, ahte oljobázahusaid vuordda lihkohisvuodaid čuovvumuššan geahppána 48 proseantta go sessojuvvo bázahusdehtisvuoda dáfus.

Hehttejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmat: Čiekŋudeapmi ja fávlemerkemiid buorideapmi leat hehttejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmat. Doaibmabidjomuttus investerejuvvo šláma geahpedeaddji bargovugiide ja rusttegiidda.

9.9 Ealáhuseallima intreassat

9.9.1 Kvartsihttaruvke

Dohkkehuvvon lávvaprográmma mielde kvartsihttaruvke ii lea sierra lávvaráhkadantemá, muhto dan dollojuvvo goittotge mearkkašahttin lávvaráhkadeami dáfus.

Menon Economics lea gárvvistan servodatekonomalaš analysa plánejuvvon fávlli buorádusdoaimmain ja árvvoštallan buorádusaid mearkkašumi kvartsihttaruvkii.

Dego árabut gávnnavuvvui jođus lea oppalašlávvaráhkadanproseassa kvartsihttaruvkke viiddideapmin, nuba váikkuhusat mearrašuvvet buori muddui dan mielde, mii lávvaráhkadeami loahppaboadus lea ja man guhkin ruvke ávkkástallanáigi árvvoštallojuvvo.

Váikkuhusat doaibmabidjomuttus: Váikkuhusaid doaibmabidjomuttus gehččojuvvo leat hui uhcánačča, dasgo kvartsihttaruvkke johtolat boahdá doaibmat dego ovdalge. Gálvojohtolat sáhtta gártat vuolidit leavttu veháš čiekŋudanbargguid áigge. Johtolatáigetávvaliid sáhtta heivehit oktii ovtas čiekŋudanhuksenhoavddain. Bargguid árvvoštallojuvvo bistit golbma mánotbaji. Doaibmabidjomuttu váikkuhusaid eai ná dollojuvvo mearkkašahttin.

Váikkuhusat geavahanmuttus: Buorádusaid mielde fávllis sáhtta geavahit stuorit fatnasiid ja lástet dáláš fatnasiidda losit gurpmiid, nuba daid kapasitehta sáhtta atnit ávkin buorebut go dán áigge. Guktot áššit sáhttet geahpedit kvartsihtta ostiid fievrridandárbbuid ja -goluid.

Hehttejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmat: Fávlli buorideapmi lea háhttejeaddji váikkuhusaid dustojeaddji doaibmabidju. Johtolaga koordineren bargguid doaibmabidjomuttus.

9.9.2 Ámmátguolástus

Deanuvuonas guolástuvvo ámmátlaččat earet eará luosa, dorski ja sallida ja bivdojuvvo gonagasreappá (geahča gođđanviidodagaid sihke aktiivvalaš ja passiivvalaš bivdosiid ja sállášiid loahpahanguovlluid guoskevaš govva logus 5.8.4). Guollevárit

Váikkuhusat doaibmabidjomuttus: Ámmátguolástussii sáhttet čuohtat váikkuhusat doaibmabidjomuttus, dasgo šlápma ja doaibman sáhttet váikkuhit guliide ja oaččut daid vealtit bargoguovlluid. Čiekŋudandoaibmabijuin leat njuolgat váikkuhusat šákkožiidda. Šákkožiidda ja guolleváriide čuohtat váikkuhusaid govviduvvo viidáseappot loguin 7 ja 9.7.4 Guollevárit.

Váikkuhusat geavahanmuttus: Fávllis lihkadeamis boahdá doaibmabijuid čađaheami manjá dorvvolut go ovdalis, nuba váikkuhus lea positiivvalaš. Šákkožiid navdojuvvo sajáiduvvat ođđasit báikái ja ámmátguolástussii čuohtat váikkuhusaid geahppánit go ovdánit guhkkelebbui geavahanmuddui. Geavahanmuttu álggus doaibmabijuin leat juoga veardde negatiivvalaš váikkuhusat ámmátguolástussii guovllus.

Hehttejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmat: Guokte dál evttohuvvon hehttejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmat leat doaibmabijuid čađahanáigemuttu válljen ja doaibmabidjomuttu doallan nu

oanehažžan go vejolaš. Jođus leahkki suorggiguovdasaš gieđahallan ii goittotge váikkut dáidda áššiide. Okta doaibmabidju lea maiddái ságastallan ovttas áššaiosolaččaiguin.

Buorádušat iešalddes leat guhkes áigegaskkas hehttejeaddji váikkuhusaid dustojeaddji doaibmabidju, dasgo fávlli dorvvolašvuohta buorrána.

9.9.3 Mátkealáhus

Guovllus ordnejuvvo gávppálaš tuvraid mátkkošteddjiide, ja lassin guovllus galledit iehčanas mátkkošteaddjit. Mátkkošteddjiid mearri mátkkoštanbaji vuollai ii leat dihtosis.

Váikkuhusat doaibmabidjomuttus: Doaibmabidjomuttus sihke fatnasiid ja bargguid dagahan šlápma lassána guovllus. Bargomašiinnat sáhttet dagahit visuálalaš hehttehusa. Šlápma ja doaibman fávlli guoras váikkuha navdimis guovllu guliide ja eará elliide. Dego árabut lea govviduvvon, čiekŋudeamis leat negatiivvalaš váikkuhusat šákkožiidda, ja dat dagaha čuovvumušváikkuhusaid earet eará lussii ja gussagoalsái. Dan dihtii guovllu geasuheaddjivuohta mátkkoštančuozáhahkan sáhttá juoga veardde gillát doaibmabidjomuttus.

Váikkuhusat geavahanmuttus: Doaibmabijuiguin eai gehččojuvvo leat čuožžovaš váikkuhusat mátkkošteapmái geavahanmuttus, dasgo dilli ii nuppástuva moge mearkkašahtti dábiiguin go veardida dáláži. Sáhttit muhtin oassái navdit, ahte fávlli geavahandorvvolašvuođa buorideapmi lasiha guvlui boahtti mátkkošteami.

Hehttejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmat: Guovllus fidnet navdimis eanemus mátkkošteaddjit geassebajis, nuba mátkkošteami dáfus doaibmabijuid čađaheapmi dálvit livččii hehttejeaddji váikkuhusaid duostundoaimma. Doaibmabiju čađahanáigemuddu ii goittotge gula oppalašlávvi, dego árabut lea juo gávnnavuvvon. Dan dihtii hehttejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmaid eai evttohuvvo.

9.10 Riskkat ja hávváduvvanvuohta

Riskkaid ja hávváduvvanvuođa galgá álo čielggadit eanangeavahan- ja huksenlága 4 § 3 momeantta mielde.

Safetec jagis 2016 gárvvistan kvantitatiiva riskaanalysa vuođuš navdojuvvo, ahte bodneguoskkahemiid mearri sáhttá doaibmabijuid čađaheami maŋŋá geahppánit 2,1:s 1,1:i go geavahuvvo Safetec duogášnoahkumiid ja várrugas árvvoštallama mielde 1,3 lihkohisvuhtii. Geahppáneami vurdojuvvo dáhphuvvat danin, ahte fávlli dorvvolašvuohta buorrána go dat govdu ja merkemat oidnojit buorebut áinnas seavdnjadis ja fuones siivvus, muhto maiddái dan dihtii, ahte johtolatmearit geahppánit.

Dáhpáhusstiipa	Dáhpedorpmit nollamolssaeavttus	Dáhpedorpmit doaibmabijuid maŋŋá, várrugas árvvoštallan	Dáhpedorpmit doaibmabijuid maŋŋá Safetec duogášnoahkumiin
Bodneguoskammat	2,1	1,3	1,1
Oktiibeaskaheamit	0	0	0
Kontáktavahágit	0	0	0
Oktiibuot	2,1	1,3	1,1

Tabealla 11: Ávaštallon lihkohisvuodaid mearri ovdal doaibmabijuid čađaheami ja dan maŋŋá 40 jagi dárkonbajis. Gáldu: Safetec (2016), divodan Menon ja DNV GL (2019).

Váikkhusat doaibmabidjomuttus: Riska- ja hávváduvvanvuodáanalysas (beivejuvvon 26.6.2019) vuhttojedje mánggat riskadahkkit, mat laktásit doaibmabijuid čađaheapmái čiekŋudanbargguid ja mearramearkkaid eatnamii vuodđudeami oktavuodas. Čiekŋudeapmái laktáseaddji riskadahkkit leat johtolaga lassáneapmi fávllis ja ``kauharuoppauksessa bargomašiinnaid fievrrideapmái laktáseaddji lihkohisvuodát. Ovtta eatnamii boahtti mearramearkkain lea ulbmilin vuodđudit eatnamii, gos ráđđe registtarmerkemiid mielde uđasriskas.

Váikkhusat geavahanmuttus: Safetec dahkan riskaanalysaid vuodul navdojuvvo, ahte mearrajohtolatlihkohisvuodaid mearri geahppána sullii beallái buorádusaid čuovvumuššan.

Hehtejeaddji váikkhusaid duostundoaimmat: Fávlli ja fávlemerkemiid buorideapmi leat hehtejeaddji váikkhusaid duostundoaimmat. Doaibmabidjomuddui laktáseaddji riskkain boahtti hehtejeaddji váikkhusaid sáhtta duostut nu mearramearka ii vuodđuduvvo eatnamii dalle, go lea uđasriskas, čuovvumiin dorvvolašvuodagáibádusaid ja analyseremiin bargguide laktáseaddji riskkaid čiekŋudeami ja lánaid dahkama oktavuodas.

Luossaparasihta duostumii vuodjun sihke fálaldat- ja čađahanmuttus lea maiddá hehtejeaddji váikkhusaid dustojeaddji doaibmabidju.

10 SERVODATEKONOMALAŠ ANALYSA

Menon Economics lea ovttasbarggus DNV GL -konsultafitnodagain gárvvistan jagiin 2016 ja 2019 guokte servodatekonomalaš analyssa, main figgojuvvo árvvoštallat Juovlavuona fávlli buorádušdoaimmaid váikkuhusaid.

Maiddáa doaimbajuid mearkkašumi kvartsihttaruvkii lea árvvoštallojuvvon. Kvartsihttaruvkii čuoheci váikkuhusaide váikkuhit mánggat áššit, ovdamearkka dihtii ruvkedoaimbama joatkašuvvama áigehorisonta. Dán áigge kvartsihtta oastit vástidit buktagiid suvddiheamis, nuba váikkuhusaide váikkuhit maiddáa ostiid dahkan mearrádušat, dego dat, háliiditgo dat joatkkagis geavahit stuorit fatnasiid go dán áigge.

Sajádatlávvas eai boađe gildii njuolgat ekonomalaš čuovvumušat. Sajádatlávvain figgojuvvo oasistis sihkkarastit `kustannustehokkaiden ja dorvvolaš kvartsihttadoaimmahemiid vuođđu ruvkkes.

Elkema plánat, mat (sajádatlávva proseassa mielde) gusket kvartsihtta boltuma viiddideami ja olaheami guhkelebbui boahttevuhtii, sihkkarasttášedje kvartsihttaruvkke doaimbama boahttevuođas man sáhtta oaidnit (> 40 jagi). Plánejuvvo ahte doaimbama bissu seamma dásis go dán áigge, ja maiddáa bargiid meari navdojuvvo bissut dálážiis dahje 45–50:s.

Juovlavuonas leat sullii 200 ássi ja Deanu gielddas sullii 2 800. Kvartsihttaruvke addá barggu njuolgat sullii 40–45 olbmui jagis. Doaimbama sáhtta doallat báikkálaš doaimmalašvuođa čiehkageađgin. Fitnodagas bohtet maiddáa eahpenjuolgadit mearkkašahhti báikkálaš váikkuhusat, dasgo dat geavaha báikkálaš doaimmaheddjiid mánggain bargguin (rusttetdoaimmaheamit, huksen ja lágádušfuolahus, divvunbarggut, idjadandoaimbama, bálvalansuorgi jna.), dorvvasta ássivuođu reahkkáma almmolaš ja priváhtta bálvalusaide, doarju joavku- ja ovtastusdoaimbama sihke dáhpáhusaid ordnema ja luovvá guvlui oppalaš dorvvolašvuođa ja servvolašvuođa dovddu ja identitehta. Fávlli buorideapmi veahkehivččii seailuhit Juovlavuonas ja Deanu gielddas luohtehahtti fitnodaga ja 45–50 bargobáikki.

Kvartsihttaruvkke joatkingáibádusaid buoridemiin árvvoštallojuvvo leat mearkkašahhti positiivvalaš váikkuhusat.

Kvartsihtta dorvvolaš, gilvvohallannávccalaš doaimmahusat maid sáhtta ávaštallat dahet vejolažžan dan ahte plánas livčče mearkkašahhti positiivvalaš čuovvumušat maiddáa norgalaš suddadanindustriijai.

Dilledieđáhus servodatekonomalaš analyssa gárvvásmuvvama maŋŋá: Kvartsihttaruvkke viiddideami guoskevaš oppalašlávva ii leat dohkkehuvvon. Lávvaevttohusas lea dahkkojuvvon muittuhusaid, ja Elkem figgá vástidit dáidda ja ovddidit hehhtejeaddji váikkuhusaid duostudoaimmaid, maiguin muittuhusaid fáttát divvašuvašedje. Dasgo lávva ii leat dohkkehuvvon, doaimbama horisonta lea eahpečielggas. Servodatekonomalaš analyssa gávnnašuvvui, ahte mađi guhkkat doaimbama horisonta, dađi buoret lea doaimbajuid gánnáheapmi. Doaimbajuid dárbbášuvvo juohke dáhpáhusas. Geahča maiddáa logu 10.5

10.1 Analyserejuvvon doaimbajomolssaeavttut

Analysas gieđahallojuvvoi golmma eará doaimbajomolssaeavttu:

1. oppa fávlli čieknudeapmi –9 mehterii (blohkat 1, 2 ja 3)
2. oppa fávlli čieknudeapmi –10 mehterii (blohkat 1, 2 ja 3)

3. kombinašuvdnamolssaeaktu, mas oassi fávllis čiekŋuduvvo –9 mehterii (blohkat 2 ja 3) ja oassi –10 mehterii (blohkka 1).

Fávlemerkemat leat seammát buot molssaeavttuin.

Govva 49: Čiekŋudanguovllu oppalašeana dat molssaeavttus 2A/2B.

Čiekŋudanguovllut leat merkejuvvon ruoksádin ja čiekŋudanvuloš sájiid sáttorjorpmi vielgadin. Vilges sáhcut čujuhit 120 mehtera govdat fávlli ravdasáhcuid ja gaskalinjá. Kárta ii leat mihttolávas. Gáldu: Kystverket.

Gánnáhahttimuš doaibmabidjomolssaeavttu dahje molssaeavttu 3 ruđain meroštallojuvvon haddeváikkuhussan árvvoštallojuvvo 146–363 miljovna kruvdno. Doaibmabidjomolssaeavttu 3 guovlluguovdasaš viidodat vástida ohcamušas válljejuvvon molssaeavttu (muhto lassin leat blohkaid 1 ja 2 sáttorjorpmi). Dasgo doaibmabijut čuhcet guvlui, mii lea sihke luonddumeahcci ja Ramsar-guovlu, earáid go ruđas meroštallon váikkuhusaid ekosystemabálvalusaide galgá deattuhit garrasit.

Vaikko stuorimus ávkkiid dásis ja čuožžovaš ruđain meroštalakehtes váikkuhusain ekosystemabálvalusaide ráđđe stuorra eahpesihkkarvuhta, doaibmabiju sáhtá Menona árvvoštallama mielde doallat servodatekonomalaččat gánnáhahttin. Árvvoštallan vuodđuduvvá dasa, ahte Elkemii addojuvvo lohpi doaibmama viiddideapmái. Jos nu ii dáhpáhuva, doaibmabijut eai leat servodatekonomalaččat gánnáhahttit. Dan dihtii Menon ávžžuha doaibmabidjomolssaeavttu 3 čađaheami, jos Elkem oazžu lobi man lea ohcan doaibmamis viiddideapmái.

Dán analysas govviduvvon doaibmabijus oidnojit vuosttamuzžan leamen primára báikkálaš váikkuhusat (Deatnu), muhto lagat dárkomis doaibmabiju váikkuhusaid fievrridangoluide sáhtá doallat maidái našuvnnalaččat mearkkašahttin. Norgga metálla- ja metállabuvttaindustriija leat Deanu ruvkke kvartsihtta stuorrageavaheaddjit. Jagis 2015 metállasuorgi luovai sullii goalmmádasa buot industriija lasseárvvus ja sullii 3 proseantta našuvnnalaš lasseárvvus. Ealáhus lea nuppiiguin sániiguin našuvnnalaččat mearkkašahti. Jos dakkáraš viehka dehálaš deattusdahkki go kvartsihtta haddi njiedjá fuopmášahti olu fievrridangoluid njiedjama ánsus, dat sáhtá veahkehit nannet ealáhusa riikkaidgaskasaš gilvohallannávcca. Jos fievrridangoluid njiedjamis boahtti gilvohallanovdu lea stuoris, doaibmabijus sáhtá geahččat leat našuvnnalaš guhkes áigegaskka mearkkašupmi.

10.2 Bajásdoallogolut

Menon mielde ”stuorimus oassi doaibmabijuid goluin laktásit investeren- ja bajásdoallogoluid stuorrumii. Doaibmabijuid ruhtada Kystverket, mii lea almmolaš doaibmi man ruhtaduvvo stáhta bušeahthaárvalusas. Dasgo doaibmabijut ruhtaduvvojit stáhta váriiguin, loahpa loahpas vearromáksit vástidit goluin. Doaibmabijut ruhtadit buori muddui iežaset analyserenbaji áigge, dasgo bajásdoallogoluid njiedjan lea doaibmabidjomolssaeavttuin 1 ja 3 stuorit go investerengolut mihtiduvvon dálá nettoárvvus. Ná dáid molssaeavttuid čuovvu doaibmabijuin bohtá vearromáksiide vuoitu.”

10.3 Nuoskkit ja bázahusat

Dan mielde mo árabut gávnnavuvvui borjjastandiliid nuppástuvvan geahpeda áibmonuskkiiid sihke báikkálaččat ja máilmmiviidosáččat. Dás bohtá ávki šaddovistegássabázahusaid geahppáneami hámis. Noahkkun vuodđuduvvá daa, ahte dárbbášáhtti fatnasiid mearri geahppána ja ahte fanasmáddodat ođasmuvvá ja nuppástuvvá eanet birasustitlažžan.

10.4 Ekosystemabálvalusat

Kystverket lea servodatekonomalaš analysaid giehtagirjijistis (2018) namahan logi ekosystemabálvalusa, maidda Kystverketa doaibmabijut sáhtášedje váikkuhit: mearrabiepmu, mearraávdnasat, virkkosmahttin, estetihkalaš árvvut, luondduárbevierru, kulturárbevierru ja báikkálaš identitehta, čázi ja sedimeantta buhtásmuvvan, erošuvnna eastadeapmi, birrasa vaháguvvama eastadeapmi ja čázi rávnnjiid hálddašeapmi.

Menona árvoštallama mielde doaibmabijuiiguin leat váikkuhusat dušše beare mearrabiepmui, luondduárbevierrui, virkkosmahttimii, kulturárbevierrui ja báikkálaš identitehtii ja čázi rávnnjiid hálddašeapmái. Maiddái vejolaš váikkuhusaid ”sápmelaš intreassaide” lea árvoštallojuvvon.

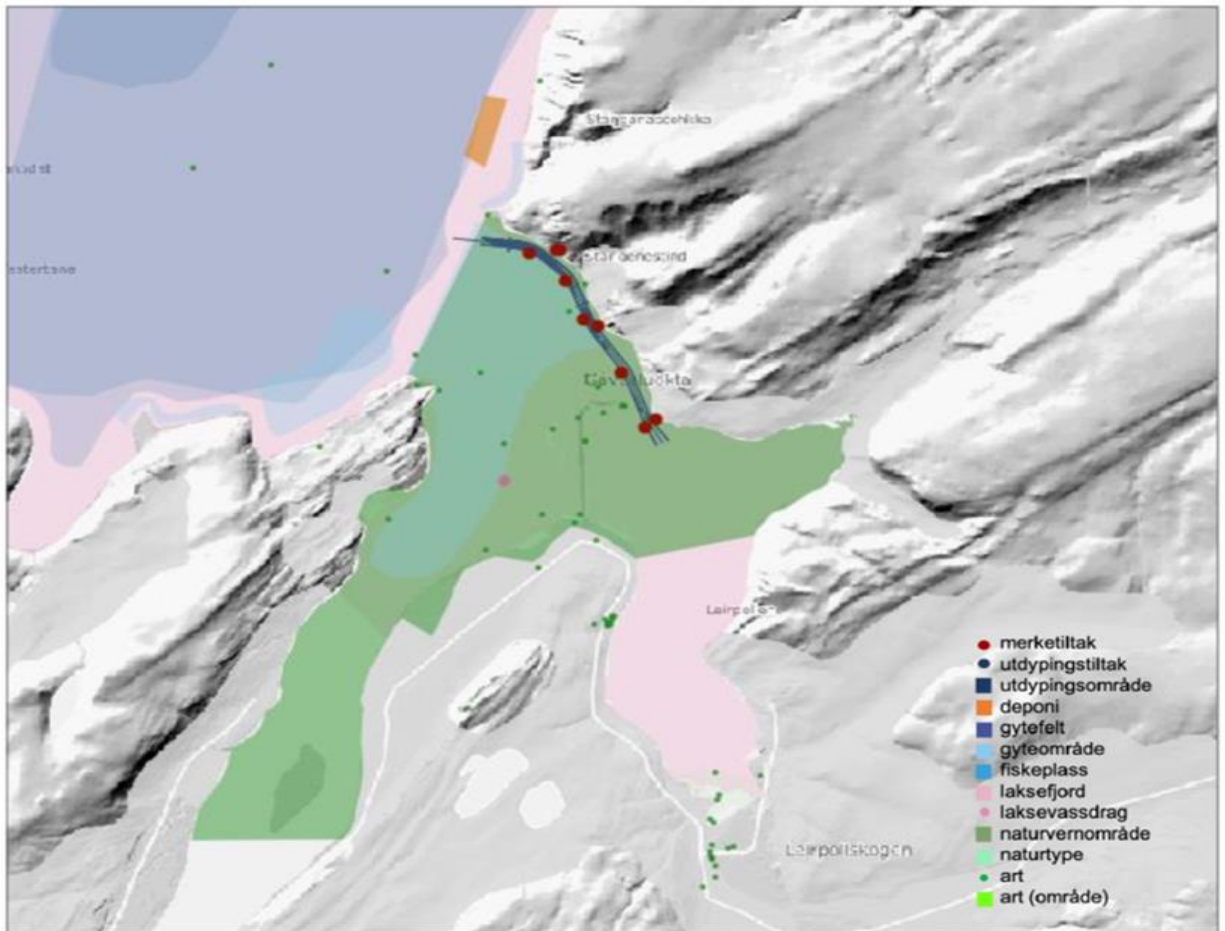
Tabeallas vuollin albmanit doaibmabidjomolssaeavttuid 1–3 kártema bohtosat ruvkedoaibmama joatkkašuvvanhorisonttas fuolatkeahtá.

Ekosystemabálvalusat	Váikkuhus		Dehálaš- vuohta	Buresbirgejupmeváikkuhus**	
	Molssaeavttut 1 ja 2	Molssaeaktu 3		Molssaeavttu 1 ja 2	Molssaeaktu 3
Mearrabiepmu	stuoris	govttolaš	stuoris	---	--
Luondduábi	stuoris	govttolaš	stuoris	---	--
Áhpásmuvvan	stuoris	govttolaš	stuoris	---	--
Kulturárbi ja báikái čadnojuvvon identitehta	li leat	li leat		0	0

Tabealla 12: Kártema bohtosat (* buresbirgenváikkuhusaid árvoštallanvuohki lea čilgejuvvon tabeallas 8). Gáldu: Menon Economics, 2019.

		Mearkkašupmi olbmuid (árvu/máksinhállu)			
		0 – dušši	1 – uhcánaš	2 – gaskastuoris	3 – stuoris
Váikkuhusa dássi	0 – dušši	0	0	0	0
	1 – uhcánaš	0	0	0	-/+
	2 – gaskastuoris	0	0	-/+	--/+ +
	3 – stuoris	0	-/+	--/+ +	---/+ + +

Tabella 13: ``Matriisi buresbirgenváikkhusain. Gáldu: Menon Economics, 2019.

Govva 50: Doaimbaidjoguovllu kárta, masa leat merkejuvvon doaimbaidjuid čuožáhagat ja ekosystemabálvalusaid guovllut (mearrabiepmu, virkkosmahttin, luondduárbevieru, kulturárbevieru ja báikkálaš identitehta). Gáldu: Menon Economics, 2019.

10.4.1 Ekosystemabálvalusaid guoskevaš jurddabohtosat

Menon lea ollislaš árvoštallamisttis ja ávžžuhusainis vuođul gárvvistan čuoovovaš ekosystemabálvalusaid guoskevaš jurddabohtosiid:

”Leat geavahan min dahkan birasváikkhusaid buresbirgenváikkhusaid árvoštallama vuođđun váikkhusaid árvoštallama, man mielde buot doaimbaidjuin boahtti váikkhusat rádjašuvvet doaimbaidjomuddui ja geavahanmuttu álgui dihto gáibádusaiguin. Árvoštalaimet váikkhusaid mearrabiepmui, luondduárbevierui ja áhpásmuhttimii stuorisin fávlli –9 ja –10 mehterii čiekŋudeami oktavuođas, ja buot dáid ekosystemabálvalusaid vuođu hábmejeaddji guovlluid árvoštallojuvvo hui mearkkašahttin. Ná ekosystemabálvalusaide čuoheci buresbirgenváikkhusas boahtá negatiivvalaš (– – –), jos doaimbaidjomolssaektu 1 (–9 m) dahje 2 (–10 m) čađahuvvojit. Doaimbaidjomolssaektu 3 oidno leamen veháš heivvolamos go molssaevttut 1 ja 2, ja dan váikkhusaid árvoštallojuvvo gaskastuorisin ja buresbirgenváikkhus negatiivvalažžan (– –). Sivvan lea dat, ahte čiekŋudanguovlu lea doaimbaidjomolssaevttus 3 uhcit go molssaevttus 2, ja dainna garvit molssaektui 1 gullelaš bajásdoalločiekŋudeapmi 20 jagi geažes.”

Doaibmabijuid čađaheami várte guvlui bohtet bargit eará sajiin, ja báikkálaš ealáhuseallin sáhtta oážžut das boađuid báikkálaš ealáhuseallimii idjadan- ja restoránjabálvalusaid geavaheami ja earáid bálvalusaid ja dávviriid oastima dihtii. Ii leat čielggas, man guhkes doaibmabidju lea ja man galle olbmo barggaid čađaheapmái dárbbášuvvojit. Doaibmabidjomuttus boahtti boađuid sturrodas lea dan dihtii eahpesihkkar, muhto ii leat vuordimis ahte gildii boađášedje golut dán muttus.

10.5 Čoahkkáigeassu servodatekonomalaš ávkkiin

Menon Economics ovttasbarggus DNV GL:in gárvvistan servodatekonomalaš analysa (geassemánu 2019) mielde doaibmabijuin bohtet mearkašahhti positiivvalaš váikkuhusat maid sáhtta meroštallat ruđain, muhto maiddái negatiivvalaš, earát go váikkuhusat maid sáhtta meroštallat ruđain, guovllu birrasii ja ekosystemabálvalusaide.

Doaibmabijut veahkehit vuolidit bajásdoallogoluid, dasgo vealtit dálálágan mearramearkkaid badjelvuodjimiid oktavuodas vaháguvvi bojjaid divvun- ja molsungoluid. Doaibmabijuid ávkeárvvu galgá dárkkodit oktavuodas kvartsihttaruvkke doaibmanhorizontii: mađi oanehut doaibmanhorizonta, dađi uhcit ávki.

Menon Economics mielde servodatekonomalaš váikkuhusaid sáhtta čoahkkáigeassit čuovvovaččat:

Váikkuhus	Molssaeaktu 1 (–9 mehtera)	Molssaeaktu 2 (–10 mehtera)	Molssaeaktu 3 (kombinašuvdna)
Johtolaga hárrjeheaddjit ja geavaheaddjit			
• Áiggis sorjavaš golut	50–143	50–143	50–143
• Mátkegaskkas sorjavaš golut	17–56	17–56	17–56
Almmolašhálddahus			
• Árvvoštallojuvvon investerengolut	–86	–121	–95
• Bajásdoallogolut	110	116	125
Operáhtorat			
Eará servodat			
• Bázahusaid ja áibmonuskkaid golut	37–119	37–119	37–119
• Lihkohisvuodaid dagahan golut	7–9	7–9	7–9
• Ruhtadangolut vearováriin	5	–1	6
• Ruđain meroštallojuvvon dálá nettoárvu	140–356	105–321	146–363

Váikkuhusat ekosystemabálvalusaide maid ii sáhte meroštallat ruđain

• Mearrabiepmu	---	---	--
• Luondduárbevierru	---	---	--
• Áhpásmuhttin	---	---	--

Tabealla 14: Čeahkkáigeassu golmma doaibmabidjomolssaeavttu servodatekonomalaš ollislaš váikkuhusaiguin nollamolssaeavttu ektui. Logut miljovnnat kruvnnot jagi 2020 árvvu mielde, diskonterejuvvon vulos guvlui jagi 2020 árvui. Gáldu: Menon Economics, 2019.

Molsašuddangaska sáhtta čilget dainna, mo várrugasat árvoštallojuvvo skiipafitnodagaid fanasmáddodaga ođasmuvvama. Jos fanastiippaid nuppástuvvan ja sirdašuvvan stuorimus vejolaš fatnasiidda dáhpáhuvá hui hihtásit, joksojuvvo uhcimus ávki.

Jos Elkem ii oaččo lobi viiddidit doaibmamis, árvoštallojuvvo ahte doaibman sáhtta joatkašuvvat dušše 10–15 jagi dás ovddos guvlui. Dálle doaibmabijuid ávki man sáhtta meroštallat ruđain geahppánivččii fuopmášahtti olu, ja árvoštallojuvvon nettoávki livččii molssaeavttu mielde 67–134, 30–100 dahje 71–142 miljovna kruvdno.

11 GASKAVUOHTA LÁHKII LUONDDU MÁNĠGGAHÁMATVUOĐAS JA ČÁHCEÁSAHUSAS

Logus govviduvvo doaibmabijuid gaskavuođa láhkii luonddu mánggahámatvuođas ja čáhceásahussii. Luonddu mánggahámatvuođa guoskevaš ossodat vuodđuduvvá luonddu mánggahámatvuhtii ja ekosystemii čuohcci váikkuhusaid árvvoštallamii. (Multiconsult, 27.6.2019).

11.1 Láhka luonddu mánggahámatvuođas

Luonddu mánggahámatvuođalága 7 § vuodul seamma lága 8–12 § galgá geavahit vuodđun almmolaš virgeoapmahašdoaimama hárjeheapmái, ja mearrádusain galgá boahit ovdan, mo prinsihppat leat vuhtiiváldojuvvon ja mo daid lea deattuhuvvon árvvoštaldettiin ášši. Maiddái luonddu mánggahámatvuođalága 4 ja 5 § čuovvu hálddahaslaš ulbmiliid galgá vuhtiiváldit árvvoštallamis. Buohkanassii áššis leat dahkkojuvvon čuovvovaš árvvoštallamat:

8 §, diehtovuodđu

Diehtovuodđu dollojuvvo duhtadahttin šákkoža leavvama hárrái ja dan hárrái, mo šládja geavaha Lávnonjárgga čolmmi ja makkáraš dan báikkálaš demografii ja lea, earenoamážit golggot–juovlamánus 2018 dahkkojuvvon lassedutkamušaid maŋŋá. Dasgo šákkoš lea guovllu ekosystema okta čuovvodašlájain, dás boahť juogalágan eahpesihkkarvuohta vejolaš guhkesáigásašváikkuhusaid hárrái šlájá vuolle- ja bajábeale biebmogollosa dásiin. Dan dihtii šákkošdutkamuša várte lea dahkkojuvvon sierra T & K -prográmma, mainna háliiduvvo lasihit dieđu vejolaš váikkuhusain ja hehttejeaddji váikkuhusaid beaktivuodas go jurddašit Deanujoga njálmmi guovllus dahje earáin vástideaddji guovlluin dáhpáhuvvi čiekŋudemiiid boahťevuođas. Maiddái lottiid, luossaguliid, mearrenjiččehasaid ja muhtin oassái maiddái bodneelliid guoskevaš diehtovuodđu árvvoštallojuvvo govttolážžan dahje buorrin, muhto earáid šládjajoavkkuid dilli lea molsašuddi (veardit *Konsekvensutredning for naturmangfold og økosystem* [Luonddu mánggahámatvuhtii ja ekosystemii čuohcci váikkuhusaid árvvoštallan], Multiconsult 2019). Diehtovuodđu dollojuvvo duhtadahttin go dárkkoduvvo dan ollislašvuhtan.

9 §, várrugasvuodáprinsihppa

Váikkuhusaid árvvoštallama ja dasa laktojuvvon raportaid vuodul stuorimus negatiivvalaš váikkuhusaid vurdojuvvo čuohcat doaibmabidjomuttus ekosystema ovttaskas osiide ja ekosystemii ollislaččat, ja systema navdojuvvo máhccat lunddolaččat ovddešláganin geavahanmuttus. Noahkumii laktáseaddji eahpesihkkarvuohta addá goittotge siva dárkkodit ášši várrugasvuodáprinsihpa mielde ja ávžu buoridit diehtovuodđu ja geahpedit árvvoštallanáikkaide laktáseaddji eahpesihkkarvuođa.

Dán duogáža várte čiekŋudeapmái ii galgga dálvit addit lobi várrugasvuodáprinsihpa vuodul. Čiekŋudeami čađaheami geassit dollojuvvo fuopmášahtti uhcit riskkalažžan guhkes áigegaskkas, ja dan dihtii várrugasvuodáprinsihpa ii dárbbáš heivehit gažaldatvuloš molssaektui.

10 §, ekosystema vuogáiduvvan ja ollislaš noađuheapmi

Ekosystema vuogáiduvvama sihke dasa ja ekosystemabálvalusaide čuohcci ollislaš noađuheami gieđahallojuvvo logus 7.

11 §, Dat gii álgá prošehtii vástida birasárvoštallama goluin

Birrasa dili čielggadeapmái ja goziheapmái (birasčuovvumii) laktáseaddji goluin vástida dat gii álgá prošehtii. Goziheami guoskevaš evttohusat čáhkaduvvojit birasprográmmii man gárvvistuvvo birasčuovvumis ("YM-plan"). Čuožáhatguovllu guoskevaš áigequovdilis dieđu háhkamii ja analyseremii leat juo geavahuvvon fuopmášahtti olu návccat.

Dan gii álgá prošehtii galgá vástidit čuovvovaš goluin:

- lassedieđu háhkan
- birrasa dili goziheapmi
- divrasut ja eanet áiggi doalvu teknikka, sajádatbáikki dahje doaibmanvuogi kárten.
- divvundoaimmat dahje hehtejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmat luonddu mánggahámatvuhtii čuohcci váikkuhusaid geahpedeapmin dahje minimeremin.

12 §, birasustitlaš teknikat ja doaibmanvuogit

Luonddu mánggahámatvuhtii čuohcci váikkuhusaid vealtimii dahje ráddjemii galgá välljet birasustitlaš teknikaid ja doaibmanvugiid ja servodaga dáfus govttolamos sajádatbáikki. Eanangeavahan- ja huksenláhkii gullevaš oppalaš čielggadusgáibádusa mielde guovlolámaid, gielddalámaid ja oppalašlámaid gárvvisteamis galgá čielggadit, mat molssaeavttut váldojuvvojit árvoštallamii ja makkáraš čielggadusaid daid várte dárbbášuvvo, jos lávain sáhttet leat mearkkašahtti váikkuhusat.

11.2 Čáhceásahus

Čáhceásahusa 4–6 §:s leat meroštallojuvvon čázadagaid birasulbmilat. Birasulbmiliid aiddostahttojuvvo suomelaš-norgalaš čáziiddikšunguovllu guovloplánas ja Vann-Nett.no-siiddus.

Plánejuvvon doaibmabijut váikkuhit eanemus Deanujoga ovddabeale čáhceguvlui, Deanuvuona sisoassái vehábut ja Juovlavutnii hui veháš. Dáidda golmma riddočáhceguvlui ásahuvvon birasulbmil lea váldonjuolggadusa mielde unnimustá buorre ekologalaš dilli ja buorre kemijalaš dilli (Vann-Nett, 2017).

Vann-Nett mielde máinnašuvvon golmma čáhceguovllu ekologalaš ja kemijalaš dilli lea dovdameahhtun. Dán duogáža vuostá Kystverketis lea prošehtii álgin geatnegasvuohta kártet čázadagaid dálá dili čáhceásahusa mildosa V mielde (veardit Finnmárkku eanangoddehoavdda 25.5.2017 beiven muittuhus lávvaráhkadanbarggu álggaheamis almmuheami oktavuodas).

Dálkkádat- ja birasdoaimmahaga 23.2.2015 addán čáhceásahusa 12 § heivehanrávvagis gávnnavuovo, ahte daid dutkamušaid viidodat, maid prošehtii álgi galgá čađahit, mearrašuvvet dan vuodul, makkáražžan prošeavtta tiipa árvoštallojuvvo ja mo vuorddehahtti lea dat, ahte prošeakta heajudivččii birrasa dili. Rávvagis gávnnavuovo viidáseappot, ahte čáhceásahusa 12 §:s ii gáibiduvvo earáid go ođđa doaibmama dáfus riskkalamos kvalitehtadahkkiid guoskevaš dieđuid háhkama (omd. guolit, bodnešattolašvuohta dahje hydrologalaš vuogádat).

Sihke ekologalaš ja kemijalaš dilli lea dahkkojuvvon dutkamušaid ja analysaid vuodul árvoštallojuvvon buorrin.

Earáid osiid bealis geahča logu 8 Čáhceásahusa 12 § árvvoštallan luonddu mánggahámatvuođa ja ekosystema guoskevaš váikkuhusaid árvvoštallamis, Multiconsult raporta 7133364-RIM-RAP-03, 27.6.2019.

Riddočáziid dálá dilli

Plánejuvvon doaibmabijut váikkuhit Deanujoga ovddabeale čáhceguvlui eanemus, Deanuvuona sisoassái vehábut ja Juovlavutnii hui veháš. Čáhceguovlluid kárta lea ovdanbuktojuvvon logus 5.6.5.

Lávvaráhkadanbarggu ii navdojuvvo heajudit birra dilli man ge riddočáhceguovllus. Árvvoštallan vuođđuduvvá dasa, ahte prošeavttas galggašedje čuohcat váikkuhusat stuorra oassái čáhceguovllus, vai čáhceguovllu dilleluohkká nuppástuvašii. Dán dihtii Kystverket lea mearridan ráddjet dutkamušaid dasa, ahte čohkkejuvvo oktii árat dieđu guovllus ja kártemiin ja vuhtiiváldojuvvo čielggadusaid mat dahkkojuvvojit lávvaráhkadanbarggu oktavuodas. Bargui eai nappo leat gullan sierra dutkamušat, main livččii figgojuvvon klassifiseret čáhceguovlluid ekologalaš dahje kemijalaš dili. Čáhcečájánasaid eai leat váldojuvvon.

Vann-Nett-siiddu mielde Juovlavuona čáhceguvlui váikkuha gielddalaš duolvačáhcebohcci, mii luoitá merrii Juovlavuonas. Dan váikkuhusa sturrodaga máinnašuvvo leat dovdameahuttun. Čáhceguovlluin leat fysalaš ráhkadussan guokte Elkema kvartsihttaruvkke kádja. Deanuvuona sisoasi čáhceguovlluin leat kádja Durevuohpis ja guokte govdu hámmankádja smávvafatnasiidda. Lávvaráhkadanbarggu oktavuodas lea kártejuvvon fávlli bodnefauna (geahča *Vurdering av effekter på marint miljø ved mudring og dumping* [Čiekŋudeami ja lánaid dahkama váikkuhusaid árvvoštallan mearrabirrasii], Rambøll 2015). Raporttas birra dilli gávnnavuvui buorrin, vaikko šlájaid mánggahámatvuohka ii lean ge stuoris. Šlájagirjju vánisvuođa sáhtta čilget gaskkohagaid vuollegis sáltedoaluin ja sedimeanttaid garas fievrasiin. Lassedieđut dutkamušas lea logus 5.10. Dassážiš šákkošmáddodagaid lea kártejuvvon mánggaim dutkamušreissuiguin. Daid bohtosat čujuhit, ahte šákkošmáddodat guovllus lea stuoris. Lánaidahkanguovllus leat dahkkojuvvon árvvoštallamat ROV-teknihkain čađahuvvon kártemiid vuođu. Doaibmabidjoguovllus eai vuhtton DN-giehtagirjji 19-2007 čuovvu earenoamáš luonddutiipat eaige áitatvuloš šlájaid logahallamii gullevaš mearrabodni šlájat (veardit *Innseiling til Leirpollen og mulige deponiområder i Tanafjorden. Kartlegging av naturmangfold* [Juovlavuona fávli ja vejolaš lánaid dahkan guovllut Deanuvuonas. Luonddu mánggahámatvuođa kárten), Rådgivende biologer 2016).

Fávlli sedimeantta lea analyserejuvvon. Birasmirkodoaluid mat manašedje dilleluohká II badjel eai leat vuhtton. Čiekŋudanvuloš guovllus ii nappo leat vuhtton nuoskideapmi. Árvvoštallamiid mielde guovllus ii leat leamašan doaibman, mii livččii sáhttan dagahit nuoskideami. Dan dihtii kemijalaš-fysikálalaš ja ekologalaš dilli árvvoštallojuvvo buorrin..

12 OLLAŠUHTTIN

Dán logus gieđahalloyvvo oanehaččat doaibmabijuid ollašuhthimii laktáseaddji proseassaid oanehis ja guhkes áigegaskkas.

12.1 Ollašuhthtin ja ruhtadeapmi

Buorádusat ruhtaduvvojit heivehuvvon bargoaddimávssuid kompenserenmearreruđain. Várit leat juo, ja daid čujuhuvvo stáhta bušeahhtaárvalusa bokte, go prošeakta lea gárvvis ollašuhthimii.

Doaibmabidjomuddu bistá jáhku mielde golbma mánotbaji, dasgo váikkuhusaid árvvoštallamis miesse–suoidnemánnu leat meroštallojuvvon heivvolaš mánotbadjin. Čiekŋudanbargguidd ollašuhthtin

dán áigge lea vejolaš. Doaimbaidjomuttu figgojuvvo čađahit nu oanehažžan go vejolaš. Seammaáigásaččat dahje vejolaččat veháš maŋjelabbos galgá hukset maiddái mearramearkkaid vuoduid.

Aitosáš ollašuvvan (ja dan áigemuddu) mearrašuvvet eanangoddehoavdda ásahan vejolaš lohpeeavttuid vuodul.

Dánaigásaš noahkkun ollašuttinjagis lea 2021 dahje 2022.

12.2 Huksenlohpegieđahallamis spiehkaseapmi

Fávlli buorideapmi ja maiddái ođđa merkemiid vuodđudeapmi ii huksenásahusa 4 § 3 momeantta nuppi saji c vuollesaji mielde gáibit huksenlobi.

12.3 Dáláš giddat mearramearkkaid eretváldin

Fávllis leat govdu mearramearkkat. Mearramearkkat leat áŋkorastojuvvon bodnái kihtegin ja ruovdedeattuin. Govdu mearramearkkaid geavahuvvo doaimbaidjomuttus gaskaboddosaš mearkkain, ja dat váldojuvvojit eret fávlli buorádusbargguid maŋná. Eatnamis Maridalenis lean giddat mearramearkkat váldojuvvojit eret ja buhttejuvvojit ođđa, ođđa fávlli čuovvu linnjámearkkaiguin. Lávvonjargga čuovga burgojuvvo ja váldojuvvo eret, go ođđa fávlli čuovvu čuovga lea ceggejuvvon lagabui meara.

12.4 Ollašuttinvuohki

Lea doaimumis ahte agoartaváldi sáhtášii evttohit molssaevttolaš, virgeoapmahašgáibádusaid deavdi vugiid proševtta ollašuttimii earálágan birrasiidda, ekonomalašvuhtii ja/dahje tehnikkii laktáseaddji áššiid beliin. Sihke biraseavttuid dievvamii ja barggu ipmárdussii ásahuvvo olu deaddoárvvu.

Teknologiija man geavahuvvo ollašuttimii čielgá easkka, go agoartaváldi lea válljejuvvon, muhto gáibádussan galgá ásahit buoremus tehnikka geavaheami mii lea oažžumis (BAT-prinsihpa). Fálaldatbivdinstrategiija ii leat vel loahpalaččat válljejuvvon, muhto háhkanproseassa árvvoštallojuvvojit birasgáibádusaid ollašuvvama ja sagastallama. Maiddái lohpeeavttut váikkuhit dasa, makkáraš vugiid sáhttá geavahit.

12.5 Leavvanmálle dahkamat čiekŋudeami ja lánaid dahkama oktavuodas

Akvaplan NIVA lea dahkan prošektii laktáseaddji simulerenmáliid sedimeantta fievrasesamis fávlli čiekŋudeami váikkuhusas (mielddus G). Dat vuodđuduvvet guovtti čiekŋudanvuohkái:

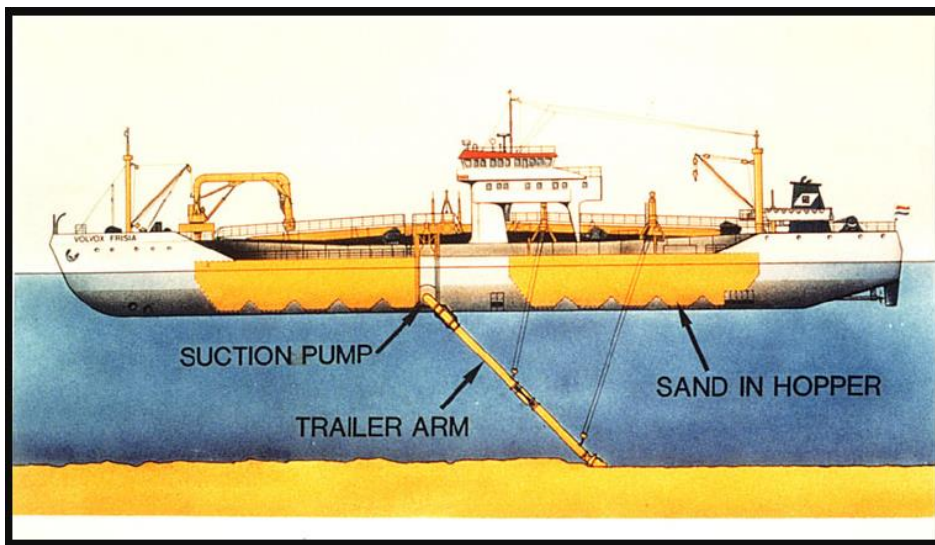
1. roggančiekŋudeapmi (jávkan 5 % roggjuvvon ollislaš mássas)
2. njammančiekŋudeapmi (jávkan 2 % roggjuvvon ollislaš mássas).

Simuleremiid mielde stuorimus oassi jávkanávdnasis luoitá bodnái sullii 10–25 čikŋodahkii dálánaga Stánnganasjargga mátta- dahje oarjedavvebeallái. Sedimeantagearddi gassodahkan árvvoštallojuvvui sullii 108 mm roggančiekŋudeami ja sullii 39 mm njammančiekŋudeamis. Dan guovllu sturrodahkan, gos sedimeantageardi livččii badjel 25 mm gassat, árvvoštallojuvvui roggančiekŋudeamis sullii 152 000 m² ja njammančiekŋudeamis sullii 23 000 m².

Čázis sattáhalli jávkanávdnasa mearri mearrašuvvá buori muddui guovllu rávnnji givrodaga mielde. Garas ulli ja fiervvá rávnnjiid áigge árabut bodnái luoitán čiekŋudanávnnas sáhtta vuolgit johtui, ja dat sáhtta lasihit čázi moivvasvuoda. Váikkuhus lea stuorimus lagamus bodni ja headju go gierraga guvlui. Simuleremiid mielde stuorimus čiekŋudanmássadoalut (> 1 000 mg/l) čoahkkanit njuolgat čiekŋudanguvlui. Lagaš ulli ja fiervvá njálmádagas partihkkaldoallu sáhtta báikkuid badjánit 600 mg:i/l roggančiekŋudeami ja 400 mg:i/l njammančiekŋudeami. Dákkáraš doalut leat oanehisáigásaččat, dasgo rávnnjit leat dušše hárve nu gievrra, ahte dat oččošedje partihkkaliid johtui.

Multiconsult lea čađahan vástideaddji málliid dahkamiid sedimeantta fievraseamis lánaid dahkama oktavuoda. Daid mielde stuorimus oassi partihkkaliin gártet eanemustá 100 mehtera geahčái luoitinsajis. Stuorimus oassi sedimenteremis dáhpáhuvvá luoitinsaji davábealde. Bohtosat vuodđuduvvet njukča–miessemánus 2015 dahkkojuvvon rávdnjemihtidemiid árvvuide. Rávnnjiid vurdojuvvo molsašuddat jagi ollodahkii, ja earáin jagiáiggiin earálágan rávdnjedilit sáhttet nuppástuhtti sedimeantta juohkašuvvama.

Doaisttázii ii leat čielggas, makkáraš gálvvuid čiekŋudeapmái geavahuvvojit, muhto navdimis áiggi geavaheami dáfus beaktiilos čoavddus livččii hopper-čiekŋudeaddji dahje guovtti goaivunmašiinnain rustejuvvon čiekŋudanfeargga geavaheapmi. Hopper-čiekŋudeaddji lea iešbirgejeaddji fanas, man njammanrusttegat luitojuvvojit mearrabodnái. Sáttomássa lástejuvvo fatnasi, ja dan sáhtta gurret fatnasa bodneluŋkkaid bokte. Čiekŋudanmássa njámmama mielde boahhti badjelmearálaš čáhci golgá eret fatnasa vuollái.

Govva 51: Typihkalaš hopper-čiekŋudeaddji ovtta njammanrusttegiinnis (trailing suction hopper dredger).

Doaibmabijuide eai laktás mange lágan bávkiheamit. Stuorra geđggiid dahje bákteleaiggahagaid gávdnoma guovllus dollojuvvo eahpejáhkehahttin. Dálá plána mielde vejolaš giddat bihtáid birrasis goivojuvvo ávnnas eret nu, ahte dat vudjot čiekŋalabbui go fávlli bodnečiekŋodat lea.

Čiekŋudanmássat fievreriduvvojit mearralánaidahkanguvlui jáhku mielde fatnasiin mas lea bodneluŋka dahje eanaávnnasfatnasiin.

Čiekŋudeami ja lánaid dahkama ollašuttinvugiid čielggaduvvo doaibmabidjoloheohcamušas man dahkkojuvvo eanangoddehoviid.

12.6 Johtolaga dikšun doaibmabiju áigge

Márkaniiguin lea sagastallojuvvon doaimmaheadjikonfereanssa bokte. Oktage vejolaš agoartaváldiin ii doala johtolaga dikšuma čiekŋudanbargguid áigge problemáhtalažžan. Fávllis johtet vahkkosaččat viehka veháš fatnasat, ja čiekŋudanrusttegat leat lihcadeaddjit. Njammančiekŋudeamis fatnasat leat fávlli olggobealde čiekŋudanmássaid lánaid dahkama áigge. Buorre sagastallan dáhkida ovttasbarggu njuovžilvuoda.

12.7 Riskaanalysa

Nuoskkidanlága čuovvu ohcamuša mielde plánejuvvon doaibmabijuid ollašuhttin ii heajut čáziid kvalitehta iige dagat mearkkašahti hehttehusa elliide dahje šattuide, ja agoartaváldis gáibiduvvo agoartasoahpamušas virgeoapmahašgáibádusaid ja Kystverketa iežas birasgáibádusaid čuovvuma.

Go virgeoapmahašgáibádusat leat dihtosis ja agoartasoahpamuš dahkkojuvvon, riskadahkkiid dovddasteapmin čađahuvvo riskaanalysa ollašuhttojuvvon váikkuhusaid árvoštallama, virgeoapmahašgáibádusaid ja mearrádusaid sihke agoartaváldi bargovugiid ja rusttegiid vuodul.

Riskaanalysa bohtosat hábmejtit ollašuhttinuloš ja hehttejeaddji váikkuhusaid duostundoaibmabijuid ja gozihanplána vuoddu. Riskaanalysa bohtosat ja hehttejeaddji váikkuhusaid duostunplána (YM-plan) doaimmahuvvojit virgeoapmahaččaide buriin áiggiin ovdal doaibmabijuid álggaheami.

Go birasvirgeoapmahačča gáibádusat leat dihtosis, gárvvistuvvo maiddái gozihan- ja loahppadárkkistanplána.

13 GIEÐAHALLAN SURGGIID GUOVDU

Prošeavtta galgá gieðahallat mánggaid surggiid guovdu njuolggadusaid vuođul sajádatláváin ovtta áigái ja dan dohkkeheami maŋŋá. Dan dihtii ovdamearkka dihtii čiekŋudeami ja lánaid dahkama čađaheapmái laktásit detáljat, maid ii gieðahallojuvvo oppalašlávás.

13.1 Prošeavtta gieðahallama koordineren eará njuolggadusaid vuođul

Dego logu 4 láhkaásahusgeahčastagas albmana, eará njuolggadusaid vuođul galgá dahkat mánggaid doaibmabijuid ovdal go fávlli buorideami sáhtta ollašuhttit ja čiekŋudan- ja lánaidahkanbargguid čađahit.

Doaibmabijuid gieðahallama livččii buorre koordineret nu guhkás go vejolaš. Geavatlaččat dát mearkkaša dan, ahte sajádatlávvaevttohus, hámman- ja čáhcefávlelága čuovvu ohcamuš sihke nuoskkidanlága čuovvu čiekŋudan- ja lánaidahkanlohpeohcamuš doaimmahuvvojit cealkámušaide ovdal go surggiid guovdu virgeoapmahaččat gieðahallet áššiid loahpalaččat. Maiddá lánaid dahkamii gáibiduvvon huksenlohpeohcamuša gánneha soaitimis gieðahallat seammaáigásaččat ovttas earáide njuolggadusaide vuođduduvvi áššiiguin.

Luonddu mánggahámatvuođas addojuvvo lága čuovvu spiehkkanohcamuš lea Romssa ja Finnmárkku eanahearrá gieðahallamis.

Hámman- ja čáhcefávlelága čuovvu ohcamuš lea Kystverketa gieðahallamis.

Nuoskkidanlága čuovvu čiekŋudan- ja lánaidahkanlohpeohcamuš lea Romssa ja Finnmárkku eanangoddehoavdda gieðahallamis. Ášši ii sáhte čovdit ovdal sajádatláva dohkkeheami.

14 MILDOSAT

Lávnamateriála

Lávvaevttohusa govvádus, 14.4.2020 (dát áššegirji)

Lávvakártaevttohus, 12.6.2019.

Lávamearrádusevttohus, 8.4.2020.

Riska- ja ráššodatanalysaevttohus, 26.6.2019/01 (Multiconsult 713364-PLAN-RAP-001)

Váikkuhusaid árvvoštallan

Konsekvensutredning for naturmangfold og økosystem, datert 27.06.19/05 (Multiconsult 713364-RIM-RAP-003)

Fagrapport, *Laksefisk og nasjonal laksefjord*, datert 07.06.2019/03 (Multiconsult 713364-RIM-RAP-001)

Fagrapport, *Sil (tobis)* datert 07.06.2019/03 (Multiconsult 713364-RIM-RAP-002)

Govnamateriála

Oainnusgovat Juovlavutnii johtti fávllis ovttas mearramearkkain

Earát áššedovdiraporttat

Raporttas logahallojuvvojit vuollin fáttáid mielde. Dilli cuoŋománnu 2020.

Nuoskkit

- Johnsen, I. (2013) *Leirpollen Tana miljøundersøkelse og videoopptak*. Multiconsult. Rapport 711856-RIGm-Rap-001_rev01. Omhandler sedimentundersøkelser med tanke på forurensing i farleden, samt videoopptak.
- Vaardal-Lunde, J. (2017) *Sedimentprøver, deponiområdet Stangnes*. Multiconsult. Rapport 713364-RIGm-RAP-001

Geoteknikhka

- Menessier, T. (2014) *Innseiling Leirpollen. Grunnundersøkelser – orienterende geotekniske vurderinger*. Multiconsult. Rapport 711856-RIG-RAP-001_rev00. Omhandler geotekniske undersøkelser i farleden.
- Lorås, S. (2016). *Innseiling Leirpollen. Datarapport med orienterende geoteknisk vurdering*. Multiconsult. Rapport 713364-RIG-RAP-001_rev00. Omhandler geotekniske undersøkelser i merkefundamentene.

Sáddo fievraseapmi

- Palomares, G D-L/Knut-Ola Lunde, K O (2017) *Sandvandring Leirpollen, kvalitativ vurdering*. Dr Tech Olav Olsen. Rapport 12382-33-OO-R-001 rev B. Omhandler kvalitativ beskrivelse av mulige sandvandringssystemer i farleden.

- Palomares, G D-L/Knut-Ola Lunde, K O (2017) *Sandvandring Leirpollen, numeriske analyser*. Dr Tech Olav Olsen. Rapport 12382-33-OO-R-002 rev B. Omhandler kvantitativ beskrivelse av mulige sandvandringsystemer i farleden.

Rávdnje- ja moivvasvuodamihtideamit. Sedimeantta leavvan.

- Børve, E. (2014) *Del 1: Resultater fra strømmålinger ved Leirpollen i Finnmark, mars – mai 2014*. Akvaplan-niva. Rapport nr 6969.01. Omhandler strømmålinger i farleden.
- Børve, E. (2014) *Del 2: Resultater fra strømmålinger ved Leirpollen i Finnmark, april – mai 2014*. Akvaplan-niva. Rapport nr 6969.01. Omhandler strømmålinger i farleden.
- Borge, J. (2015) *Strømrappport, Stangnes, Tana*. Multiconsult. Rapport 712828-1-RIMT-RAP-001_Strømrappport_Stangnes. Omhandler strøm- og hydrografimålinger i deponi et ved Stangnes.
- Borge, J. (2015). *Sedimentspredning ved Stangneset, Tana kommune*. Multiconsult. Rapport 712828-1-RIMT-RAP-002_Sedimentspredning_Stangnes.
- Falck, H.M. (2015). *Strømrappport med hydrografi, Leirpollen, Tana kommune*. Multiconsult. Rapport 712828-1-RIMT-RAP-003_Strømrappport_Leirpollen_med_turbiditet. Omhandler strøm, hydrografi og turbiditet i farleden
- Falck, H.M. (2015). *Sammendrag av strøm- og turbiditetsmålinger ved Leirpollen og Stangnes, Tana kommune*. Multiconsult. Rapport 712828-1-RIMT-RAP-004_Leirpollen_Stangnes_Tanavassdraget. Omhandler sammendrag av strøm, hydrografi og turbiditet i tiltaksområdet
- Zhou, Q, Gaardsted, F, Leikvin, Ø. (2017) Modellsimuleringer av sedimenttransport ved mudring i kanal ved Leirpollen, Tana kommune, Finnmark. Akvaplan Niva. Rapport 8443.01

Mearrajohtima riskaanalysat

- Oltedal, S. (2014) *Innseilingen til Leirpollen i Tana – Kvalitativ risikoanalyse*. Safetec. Rapport nr ST-10380-1. Omhandler kvalitativ nautisk risikoanalyse.
- Madsen, C.S. Fjørtoft, H. Hassel, M. (2016). *Risikoanalyse Innseiling Leirpollen*. Safetec. Rapport nr ST-11683-2. Omhandler kvantitativ risikoanalyse av farleden.

Servodatekonomaláš analysat

- Grünfeld, L.A og Løge, T.H. (2016). *UTBEDRING AV INNSEILINGEN TIL LEIRPOLLEN I TANA – en samfunnsøkonomisk analyse*. MENON. Rapport nr 29/2016.
- Gulbrandsen, M. et al (2019). *SAMFUNNSØKONOMISK ANALYSE AV INNSEILING TIL LEIRPOLLEN I TANA*. MENON. Rapport nr 59/2019.

Mearaláš kárten

- Sømme, H.O.O og de Ruiten, H. (2015) *Leirpollen, Tana. Kartlegging av marint miljø og effekter av mudring og deponering*. Rambøll. Miljørapport.
- Sømme, H.O.O, (2014) *Marin naturkartlegging i Leirpollen, Finnmark - Tolkning av videomateriale*. Rambøll. Notat 004.
- Todt, C (2016) *Innseilingen til Leirpollen og mulige deponier i Tanaffjorden. Kartlegging av naturtyper*. Rådgivende biologer AS. Notat.
- Johansen, N.S. (2017) *Er det anadrom fisk i Tanamunningen vinterstid? Tanavassdragets fiskeforvaltning*. Rapport 2017/01.

Luonddu máŋggahámatvuohhta

- Kirkemoen, O, Coleman, J.E, Haugen, T.O, Ruud, T. (2019) *Feltnotat - sampling av sil innenfor og utenfor Leirpollen, Tanafjorden. Data fra seks tokt mars-juni 2017 og tre vintertokt 2018.* Naturrestaurering AS. NRAS-notat 2018-04-20 (oppdatert 20.05.2019).
- Præbel, K et al. (2019) *Artssammensetning og lokal populasjonsstruktur av sil i Tanafjorden.* Norges fiskerihøgskole, UiT Norges Arktiske Universitet. Rapport 14.05.2019.
- Kraabøl, M, Gregersen, F, Thomassen, G. (2019). Utbedring av farleden til Leirpollen i Tana kommune - Fagrapport for laksefisk og nasjonal laksefjord. Multiconsult AS. Rapport 713364-2-RIM-RAP-001 rev 03
- Kraabøl, M, Gregersen, F, Colman, J. (2019). Utbedring av farleden til Leirpollen i Tana kommune - Fagrapport sil(tobis). Multiconsult AS. Rapport 713364-2-RIM-RAP-002 rev 03
- Mork, K, Kraabøl, M, Gregersen, F, Thomassen, G. (2019). Utbedring av farleden til Leirpollen i Tana kommune – Konsekvensutredning for naturmangfold og økosystem. Multiconsult AS. Rapport 713364-2-RIM-RAP-003 rev05

15 VUOÐÐOMATERIÁLA

- Backer, I. B. (2010). Naturmangfoldloven. Kommentartutgave.
- Elven, R. & Johansen, V. 1985. Verneverdig havstrandvegetasjon – Tanamunningen, Tana kommune og Neiden- Munkefjord, Sør-Varanger kommune. Fylkesmannen i Finnmark.
- Rapport nr. 20. Elven, R. & Johansen, V. 1983. Havstrand i Finnmark. Flora, vegetasjon og botaniske verneverdier. Rapport T-541 Miljøverndepartementet.
- Er det anadrom fisk i Tanamunningen vinterstid? Tanavassdragets fiskeforvaltning. Rapport 2017/01.
- Fagrapport for tobis på norskekysten. M5-2013. Miljødirektoratet.
- Forvaltningsplan for Tanamunningen naturreservat, 2016. Fylkesmannen i Finnmark.
- Hauge, Ø. Fugletelling i Tanamunningen fra september 2011 til august 2012.
- Important Bird and Biodiversity Areas (IBAer) i Norge. NOF-rapport 5-2015. 179 s.
- Innjord, F.A. (Red.) (2010). Plan- og bygningsloven med kommentarer. Bind 1 Plandelen. Gyldendal.
- Innseiling Leirpollen. Datarapport med orienterende geoteknisk vurdering, 2016. Multiconsult.
- Innseilingen til Leirpollen i Tana. Kvalitativ risikoanalyse, 2014. ST-10380-1. Safetec.
- Innseilingen til Leirpollen og mulige deponier i Tanafjorden. Kartlegging av naturtyper, 2016. Notat. Rådgivende biologer AS.
- Miljøverndepartementet. 2009. Lovkommentar til plandelen av ny plan- og bygningsdel.
- Sammendrag av strøm- og turbiditetsmålinger ved Leirpollen og Stangnes, Tana kommune, 2015. Multiconsult. Rapport 712828-1-RIMT-RAP-004_Leirpollen_Stangnes_Tanavassdraget.
- Sedimentspredning ved Stangneset, Tana kommune, 2015. Multiconsult. Rapport 712828-1-RIMT-RAP-002_Sedimentspredning_Stangnes.
- Strømrapport med hydrografi, Leirpollen, Tana kommune, 2015. Multiconsult. Rapport 712828-1-RIMT-RAP-003_Strømrapport_Leirpollen_med_turbiditet.
- Strømrapport, Stangnes, 2015, Tana. Multiconsult. Rapport 712828-1-RIMT-RAP-001_Strømrapport_Stangnes.
- Tanamunningen – et av Europas best bevarte elvedeltaer, 2014. Informasjonsbrosjyre.
- Utbedring av innseilingen til Leirpollen i Tana. En samfunnsøkonomisk analyse. Menon-publikasjon nr. 29/2016.
- Utdypning av innseilinga til Leirpollen. Undersøkelse av sjøbunnssediment og filming av sjøbunnen, 2013. Multiconsult. Rapport 711856-RIGm-Rap-001_rev01.
- Utredning om havsil, med særlig fokus på dens betydning i økosystemet og behov for tverrsektorielle tiltak. DN-rapport 1-2011. Direktoratet for naturforvaltning.
- Vurdering av effekter på marint miljø ved mudring og deponering, 2015. Rambøll.

Digitálalaš gáldut:

- Artsdatabanken

- Askeladden
- Kart.fiskeridir.no
- Kystinfo
- Naturbase
- NIBIO Kilden
- NVE Atlas
- Vannmiljø
- Vann-Nett
- Yggdrasil